

The AIRE Centre
Advice on Individual Rights in Europe

NEZAVISNOST I NEPRISTRASNOST SUDA

PRIRUČNIK O SUDSKOJ PRAKSI
EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

The AIRE Centre
Advice on Individual Rights in Europe

NEZAVISNOST I NEPRISTRASNOST SUDA

PRIRUČNIK O SUDSKOJ PRAKSI
EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Izdavač

AIRE Centar

Izdanje

PRVO

Urednici izdanja

Nuala Mole

Biljana Braithwaite

Savjetnica uredništva

Aida Trožić

Autori izdanja

Nuala Mole

Beatrice Blois

Hannah Furness

Meddžida Kreso (predgovor)

Prevod

Duška Tomanović

Pravna redakтура

Elma Veledar Arifagić

Lektura

Vesna Nikolić

Dizajn

Marko Milićević

Štampa

Kuća štampe

Tiraž

300

SADRŽAJ

PREDGOVOR	5
UVOD	8
I. UVOD U ČLAN 6 – PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE	8
II. UVOD U PITANJA SUDSKE NEZAVISNOSTI I NEPRISTRASNOSTI	9
(A) OBIM ČLANA 6 ST. 1	9
(B) NEZAVISAN SUD	9
(C) NEPRISTRASTAN SUD	15
NEZAVISNOST: MANDAT I MOGUĆNOST RAZRJEŠENJA	25
DAUTI PROTIV ALBANIJE	25
BAKA PROTIV MAĐARSKE	26
BAKA PROTIV MAĐARSKE (VELIKO VIJEĆE)	29
DI GIOVANNI PROTIV ITALIJE	33
NEZAVISNOST: GARANCIJE PROTIV SPOLJNIH PRITISAKA	37
COOPER I GRIEVES PROTIV UJEDINJENOG KRALJEVSTVA (VELIKO VIJEĆE)	37
ÖCALAN PROTIV TURSKE	40
SALOV PROTIV UKRAJINE	45
AGROKOMPLEKS PROTIV UKRAJINE	47
TSANOVA-GECHEVA PROTIV BUGARSKE	51
ÇAMLAR PROTIV TURSKE	54
OCJENJIVANJE NEPRISTRASNOSTI	57
LAVENTS PROTIV LITVANJE	57
KLEYN I DRUGI PROTIV HOLANDIJE (VELIKO VIJEĆE)	61
MEŽNARIĆ PROTIV HRVATSKE	63
KYPRIANOU PROTIV KIPRA (VELIKO VIJEĆE)	65
DRIZA PROTIV ALBANIJE	68
NIKOLOV PROTIV BIVŠE JUGOSLOVENSKE REPUBLIKE MAKEDONIJE	72
FRANKOWICZ PROTIV POLJSKE	74
OLUJIĆ PROTIV HRVATSKE	76
MICALEFF PROTIV MALTE	79
JURIČIĆ PROTIV HRVATSKE	81
BAJALDŽIEV PROTIV BIVŠE JUGOSLOVENSKE REPUBLIKE MAKEDONIJE	84
ŠORGIĆ PROTIV SRBIJE	87
HARABIN PROTIV SLOVAČKE	90
OLEKSANDR VOLKOV PROTIV UKRAJINE	93

MORICE PROTIV FRANCUSKE (VELIKO VIJEĆE)	98
MITRINOVSKI PROTIV BIVŠE JUGOSLOVENSKE REPUBLIKE MAKEDONIJE	103
A. K. PROTIV LIHTENŠTAJNA	105
GEROVSKA POPČEVSKA, JAKŠOVSKI I TRIFUNOVSKI I POPOSKI I DUMA PROTIV BIVŠE JUGOSLOVENSKE REPUBLIKE MAKEDONIJE	108
UTISAK O NEPRISTRASNOSTI	112
MCGONNELL PROTIV UJEDINJENOG KRALJEVSTVA	112
SIGURÐSSON PROTIV ISLANDA	113
GAZETA UKRAINA-TSESTR PROTIV UKRAJINE	114
KINSKÝ PROTIV ČEŠKE REPUBLIKE	117

PREDGOVOR

Razvoj savremenih ustavnih demokratija pokazuje tendenciju jačanja funkcionalne uloge suda u društvu, čime se težište pažnje pomijera sa zakonodavne i izvršne vlasti na sudsku – sudovi postaju centralni akteri društvenih zbivanja, običnih životnih situacija i vrhunskih političkih tenzija. Neki pravници nazivaju 21. stoljeće erom juristokracije ili vladavine sudija, gdje se sve više i sve intenzivnije traži i zahtijeva od suda i sudija da donesu odluku o bitnim pitanjima potrebnim za razrješenje kriznih i konfliktnih situacija. Ovo i ne začuđuje niti predstavlja negativan kurs, već nasuprot tome – potpunu emanaciju načela vladavine prava, koje u svojoj srži proklamuje pokoravanje građana, političara i državnika isključivo Pravu, a ne jednih drugima. Sudski epilog disenzusa izraz je oživotvorenja ustavnih i konvencijskih principa, nasuprot pribjegavanju zabranjenim načinima rješavanja problema. Sve navedeno, uz priličan broj drugih vrlo važnih obilježja, u sebi zapravo sadrži temeljni zahtjev – *postojanje nezavisnog i nepristrasnog suda!*

Da bi savremena država bila okarakterisana kao ustavna demokratija, državna vlast mora biti podijeljena na političku – zakonodavnu i izvršnu, i pravnu – sudstvo. Društva u tranziciji, pogotovo postsocijalističke države u kojima je postojalo tzv. jedinstvo vlasti i gdje je sud bio produžena ruka režima, nemaju dovoljno razvijen stepen svijesti o položaju i ulozi suda u društvu, ali to stanje se popravlja, o čemu svjedoči veliki broj apelacija pred Ustavnim sudom i aplikacija pred Evropskim sudom. Građanstvo teži od suda ishoditi pravično zadovoljenje svojih prava i interesa, bilo individualnih ili kolektivnih, bilo materijalnih ili moralnih. Korektivna i preventivna uloga suda u kanalsanju društvenih tokova, rapidno povećanje broja predmeta, različiti pritisci, nedovoljni kapaciteti i resursi velike su prijetnje efikasnom djelovanju sudija i sudova. Stoga je veoma važno osigurati uslove koji omogućavaju kvalitetan rad sudija, kojoj svrsi je posvećen i ovaj priručnik, priređen od strane vrijednih djelatnika i saradnika AIRE Centra.

Teret zadaće odlučivanja o povredama ljudskih prava, zakonitosti odluka državnih organa, presuđenja u krivičnim i predmetima ratnih zločina, koju sudije svakodnevno ispunjavaju u okviru svojih dužnosti, predstavlja realnu bazu iz koje se crpe zahtjevi osiguranja uslova neophodnih za otklanjanje prepreka efikasnog sudovanja. Sasvim je jasno da nema pravičnog suđenja bez *nezavisnog i nepristrasnog suda*, koji po sistematici norme člana 6 stava 1 Evropske konvencije ima mjesto prije obaveze o zakonskom utemeljenju suda, iako oba zahtjeva stoje u istoj ravni. Nije teško zaključiti da je *nezavisnost i nepristrasnost sudije* zahtjev koji ne samo da nadilazi pozitivno pravo, zakone i propise već predstavlja obilježje imanentno sudijskoj funkciji i *conditio sine qua non* sudijskog dostojanstva i legitimacije za presuđenje. Zaista, bez *nezavisnog i nepristrasnog sudije* nema pravične odluke, nema odluke „po pravu” koju stranke žele, već je takva nepravična i nezakonita odluka donesena mimo zakona i pravila. Stoga i Evropska konvencija i drugi akti o ljudskim pravima, ustavi i zakoni propagiraju *načelo nezavisnosti i nepristrasnosti suda*, te propisuju koegentne norme i pravila koja treba da obezbijede perfektuaciju uslova bez čijeg je ispunjenja izlišno govoriti o pravičnosti suđenja.

Nezavisnost i nepristrasnost suda tema je mnogih konferencija, predmet obrade naučnika, sastavni dio strategije reforme pravosuđa, program rada državnih institucija i nevladinog sektora – vrlo živa i atraktivna materija u kontinuiranom procesu razrade, tumačenja i rada na njenom realizovanju. Također, *nezavisnost i nepristrasnost suda* neophodna je procesna garancija, usljed čijeg nedostatka sudski proces biva ocijenjen nepravničnim, a odluka u tom predmetu biva oborena. Stoga je za svakog sudiju vrlo važno poznavati sadržinu ovog pravnog načela, njegove pojedinosti i biti osposobljen prepoznati ih u svakidašnjoj praksi, te strogo se pridržavati značenja koje ovo načelo nosi.

Literature o ovom pitanju ima napretek, ali je njena upotrebna vrijednost vrlo skromna, jer nerijetko odražava lične stavove autora i sadrži mnoštvo informacija podobnih naučnoj opservaciji i spekulativnim raspravama. Nedostaje aspekt praktičnosti – mogućnost jednostavne i cjelishodne konsultacije onda kad se javi praktičan problem u nekom predmetu. I uz svu tu građu, sudiji nedostaje jezgrovit vodič za preispitivanje vlastite *nezavisnosti i nepristrasnosti*, a što upravo ovim priručnikom u izdanju AIRE Centra biva otklonjeno, s obzirom na to da se sastoji od odabranih presuda Evropskog suda za ljudska prava o predmetnoj materiji. Ovaj istinski novitet među izdanjima pravne biblioteke u Bosni i Hercegovine zasigurno će naći mjesto na stolu svakog sudije u državi, jer ne samo da je vjerodostojan zbornik sudskih odluka već i kao uvod ima jezgrovit esej u kojem je veoma precizno i metodološki pravilno obrađena tema. Tako uvod i zbornik presuda stoje u neraskidivoj vezi i međusobno se nadopunjuju, te je nakon identifikacije konkretnog problema u uvodu veoma lagodno pronaći presudu u kojoj je taj problem detaljnije obrađen u drugom dijelu.

I pored uloženog truda u pogledu prikupljanja prakse Evropskog suda, koji zaslužuje svaku pohvalu i nije nimalo lagan zadatak, uvod u priručnik je zapravo dio koji okupira pažnju, jer je istančanom logikom pobrojan iscrpan fundus praktičnih pitanja i testova o *nezavisnosti i nepristrasnosti suda*, sve detaljno upućujući na adekvatne odluke ESLJP-a. Takav pristup omogućava neposredno korištenje napisanih principa, bez potrebe da se čitalac zapita da li je to zaista standard Suda ili je lični stav autora, iz kojeg i praktična upotreba priručnika maksimizira svoj značaj.

Sudovi u Bosni i Hercegovini, pa ni Sud BiH, u čijoj strukturi se nalazi jako tijelo stručnog sudskog osoblja zaduženo za pružanje podrške sudijama, nema analitičke odjele za proučavanje sudske prakse stranih i međunarodnih sudova. Također, ni fakultetska naobrazba ni seminari i obuke ne pružaju dovoljnu informisanost o praksi Evropskog suda za ljudska prava, pa obrada u obliku priručnika kao što je ovaj svrsishodno otklanja te nedostatke, što AIRE Centar karakteriše ozbiljnim partnerom u razvoju sudova u Bosni i Hercegovini, s obzirom da ovo izdanje nije prvo, već nastavlja ranije započete aktivnosti. Nema sumnje da će i svaka naredna tema biti kvalitetna i dobrodošla.

Vrijedi još jednom izraziti pohvale i uputiti zahvalnost svim uključenima u realizaciju, uz toplu

preporuku svim sudijama, kao i ostalim pravnim praktičarima i naučnicima da se koriste ovim priručnikom. Ovu preporuku posebno upućujem mladim pravnicima.

Meddžida Kreso

predsjednica Suda Bosne i Hercegovine

UVOD

Ovaj priručnik ima za cilj da pruži kratak pregled pojmova sudske nezavisnosti i nepristrasnosti u skladu sa članom 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima (u daljnjem tekstu: Konvencija). U njemu su prikazana neka od ključnih načela i predmeta koje je razmatrao Evropski sud za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Sud).

I. Uvod u član 6 – pravo na pravično suđenje

Član 6 Konvencije sadrži garancije pravičnog suđenja. Najveći broj predstavki podnijetih Sudu odnosi se na kršenje člana 6. Sud, pored toga, uvijek vodi računa o procesnim garancijama kada razmatra predstavke o povredama drugih članova Konvencije. Čak i kad zaključi da nije došlo ni do kakve materijalne povrede nekog drugog člana, Sud može da utvrdi da je došlo do procesne povrede. Odredbom u stavu 1 člana 6 jemči se pristup nezavisnom i nepristrasnom sudu kao ključnom elementu prava na pravično suđenje.

Shodno članu 6 st. 1:

„Pravo na pravično suđenje

1. Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred *nezavisnim i nepristrasnim sudom*, obrazovanim na osnovu zakona. Presuda se izriče javno, ali se štampa i javnost mogu isključiti s cijelog ili s dijela suđenja u interesu morala, javnog reda ili nacionalne sigurnosti u demokratskom društvu, kada to zahtijevaju interesi maloljetnika ili zaštita privatnog života stranaka, ili u mjeri koja je, po mišljenju suda, nužno potrebna u posebnim okolnostima kada bi javnost mogla da naškodi interesima pravde.”

Postoje dva posebna aspekta – nezavisnost i nepristrasnost. **Nezavisnost** ima dva oblika: institucionalni i individualni. Institucionalna nezavisnost podrazumijeva podjelu ovlašćenja među granama vlasti i sposobnost pravosuđa da postupa slobodno od pritiska zakonodavne ili izvršne vlasti. Pojedinačna nezavisnost podrazumijeva sposobnost pojedinih sudija da o predmetima odlučuju u odsustvu bilo kakvog političkog ili pritiska druge vrste.¹ **Nepristrasnost** označava odsustvo predrasuda ili pristrasnosti.² Da bi bilo u skladu sa članom 6, pravosuđe mora biti kako nezavisno i nepristrasno, tako i *videno* kao nezavisno i nepristrasno.

1 Evropski sud za ljudska prava, „Vodič o članu 6”, 2013. Evropska komisija za demokratiju kroz pravo (Venecijanska komisija), „Mišljenje o pravnoj sigurnosti i nezavisnosti pravosuđa u Bosni i Hercegovini”, 2012.

2 Evropski sud za ljudska prava, „Vodič o članu 6”, 2013.

II. Uvod u pitanja sudske nezavisnosti i nepristrasnosti

(A) OBIM ČLANA 6 ST. 1

Pojmovi nezavisnosti i nepristrasnosti tijesno su međusobno povezani i Sud ih obično razmatra zajedno.

Obaveza države da obezbijedi suđenje pred „*nezavisnim i nepristrasnim sudom*” iz člana 6 st. 1 nije ograničena na nezavisni položaj ili nepristrasno postupanje pravosuđa. Ona podrazumijeva i obaveze izvršnih, zakonodavnih i svih ostalih državnih organa, na svim nivoima, da poštuju i da se povinuju presudama i odlukama sudova, čak i kad se sa njima ne slažu.

Poštovanje autoriteta sudova stoga predstavlja nužni preduslov javnog povjerenja u pravosuđe i, šire, u vladavinu prava.³

(B) NEZAVISAN SUD

Kao što smo već napomenuli, institucionalna nezavisnost se odnosi na relacije između sudova i ostalih grana vlasti – izvršne i zakonodavne⁴ – i političkih stranaka.⁵ Individualna nezavisnost podrazumijeva sposobnost pojedinih sudija da o predmetima odlučuju u odsustvu drugih pritiska. Na primjer, do podriivanja nezavisnosti sudija obično dolazi kada se izvršna vlast miješa u neki predmet kako bi uticala na njegov ishod.⁶ Pored toga, sudsko tijelo je lišeno ključne karakteristike „nezavisnog” suda usljed puke mogućnosti izvršne vlasti da izmijeni sudsku odluku ili obustavi njeno izvršenje.⁷

Budžet pravosuđa

U okviru preventivnih mjera, država mora obratiti pažnju na postupak utvrđivanja budžeta za pravosuđe. Mora se uzeti u obzir to da budžetska ograničenja mogu dovesti do upražnjenosti sudijskih i tužilačkih funkcija, čime se ograničava kapacitet pravosuđa da blagovremeno odlučuje o predmetima. Takođe, finansiranje pravosuđa primjenom postupaka koje uređuju druge grane vlasti samo po sebi ne ugrožava sudsku nezavisnost.⁸ Međutim, može doći do povrede te

3 *Agrokompleks protiv Ukrajine*, st. 136, presuda izrečena 25. jula 2013, predstavka br. 23465/03.

4 *Beaumatrin protiv Francuske*, st. 38, presuda izrečena 24. novembra 1994, predstavka br. 15287/89.

5 *Sramek protiv Austrije*, st. 42, presuda izrečena 22. oktobra 1984, predstavka br. 8790/79.

6 *Sovtransavto Holding protiv Ukrajine*, st. 80, presuda izrečena 25. jula 2002, predstavka br. 48553/99; *Mosteanu i drugi protiv Rumunije*, st. 42, presuda izrečena 26. novembra 2002, predstavka br. 33176/96.

7 *Van de Hurk protiv Holandije*, st. 45–55, presuda izrečena 19. aprila 1994, predstavka br. 16034/90.

8 *Clarke protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, odluka usvojena 25. avgusta 2005, predstavka br. 23695/02.

nezavisnosti ako postoji uzročno-posljedična veza između sredstava koje sud dobije za rad i određenog predmeta.⁹

Vijeće Evrope zauzima stav da hronično nedovoljno finansiranje sudija nije prihvatljivo. Kako bi obezbijedila sudsku nezavisnost, država mora sudovima i tužilaštvima da osigura adekvatna sredstva za efikasan rad. Plate sudija i tužilaca moraju biti dovoljno velike da bi ih zaštitile od iskušenja mita i korupcije.¹⁰ Individualna nezavisnost sudija zavisi od njihove imunosti ne samo na uticaje vlasti već i na uticaj privatnih aktera.

Kriterijumi za ocjenjivanje nezavisnosti

Sledeći kriterijumi moraju biti uzeti u obzir prilikom utvrđivanja da li je neki sud ili sudija nezavisan.¹¹

1. Način imenovanja članova tijela;
2. Mandat;
3. Postojanje garancija protiv spoljnih pritisaka; i
4. Da li tijelo ostavlja utisak nezavisnosti.

(1) Način imenovanja članova tijela

Imenovanje nosilaca sudske funkcije od strane izvršne ili zakonodavne vlasti dozvoljeno je pod uslovom da su oni prilikom vršenja sudske uloge slobodni od uticaja ili pritisaka tih vlasti. Parlamentarni izbori sa sobom nose opasnost politizacije sudija i tužilaca, naročito ako nisu doživotno imenovani na funkciju.¹²

Kako bi se ustanovilo da način imenovanja nije nezavisan, nužno je dokazati ili da (1) praksa imenovanja u cjelini nije zadovoljavajuća ili da je (2) formiranje konkretnog suda ili imenovanje konkretnog sudije dovelo do opasnosti od neumjесnog uticaja na ishod predmeta.¹³

⁹ *Porubova protiv Rusije*, presuda izrečena 8. oktobra 2009, predstavka br. 8237/03.

¹⁰ Vijeće Evrope, „Izazovi za sudsku nezavisnost i nepristrasnost u državama članicama Vijeća Evrope” (24. mart 2016), st. 24.

¹¹ *Langborger protiv Švedske*, st. 32, presuda izrečena 22. juna 1989, predstavka br. 11179/84; *Kleyn i drugi protiv Holandije*, st. 190, presuda izrečena 6. maja 2003, predstavke br. 39343/98, 39651/98, 43147/98 i 46664/99.

¹² Vijeće Evrope, „Izazovi za sudsku nezavisnost i nepristrasnost u državama članicama Vijeća Evrope” (24. mart 2016), st. 9.

¹³ *Zand protiv Austrije*, st. 78, presuda izrečena 16. maja 1977, predstavka br. 7360/76. Pitanja su se, međutim, postavljala u pogledu intervencije ministra pravde u vezi sa imenovanjem i/ili razrješenjem članova tijela koje donosi odluke. Vidi *Sramek protiv Austrije*, st. 38, presuda izrečena 22. oktobra 1984, predstavka br. 8790/79; *Brudnicka i drugi protiv Poljske*, st. 41, presuda izrečena 3. marta 2005, predstavka br. 54723/00; *Clarke protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, odluka usvojena 25. avgusta 2005, predstavka br. 23695/02.

Prilikom analize načina imenovanja sudije ili sudskog tijela iz perspektive nezavisnosti, mora se razmotriti da li je taj proces slobodan od neumjесnog uticaja drugih državnih ili privatnih grupa.

(2) Mandat i mogućnost razrješenja

Sud nije odredio nikakvu konkretnu dužinu mandata članova tijela koje donosi odluke. Sud smatra da nemogućnost razrješenja sudija tokom njihovog mandata (osim u slučaju povrede dužnosti) predstavlja korolar njihove nezavisnosti.¹⁴ Nepostojanje formalno pravne potvrde nemogućnosti razrješenja samo po sebi ne implicira nedostatak nezavisnosti ako je to načelo priznato u stvarnosti, a postoje i ostale nužne garancije.¹⁵ U svakom se slučaju ponaosob mora utvrditi da je konkretan mandat u skladu sa sudskom nezavisnošću. Sud je, međutim, izdao i određene smjernice. Sud je utvrdio da je trogodišnji mandat prihvatljiv kada je riječ o neplaćenim članovima upravnih ili disciplinskih sudova.¹⁶ Međutim, Sud je kao „diskutabilan” okvalifikovao četvorogodišnji mandat sudije, člana suda za nacionalnu bezbjednost, uz mogućnost reizbora.¹⁷ Sudije prilikom odlučivanja o predmetima moraju biti oslobođene pritiska brige o svom reizboru.

(3) Garancije protiv spoljnih pritisaka

Sudska nezavisnost podrazumijeva slobodu individualnog sudije od neumjесnog uticaja kako aktera izvan pravosudnog sistema, tako i onih u njemu. Unutrašnja sudska nezavisnost podrazumijeva da sudije ne podliježu nalogima ili pritiscima kolega sudija ili onih koji vrše administrativne dužnosti u sudu, poput predsjednika suda ili predsjednika odjeljenja suda. Nepostojanje dovoljnih garancija kojima se obezbjeđuje nezavisnost sudija u okviru pravosudnog sistema, a naročito u odnosu na njihove pretpostavljene u sudu, može navesti Sud na zaključak da su sumnje nekog podnosioca predstavke u nezavisnost i nepristrasnost suda objektivno opravdane.¹⁸

Sud zauzima stanovište da je stav optuženog važan ali ne i odlučujući prilikom utvrđivanja da li postoji legitimni razlog za njegovo strahovanje da određeni sud nije bio nepristrasan ili nezavisan od spoljnih pritisaka.¹⁹ Odlučujuće je da li su sumnje optuženog objektivno opravdane.²⁰

14 *Henryk Urban i Ryszard Urban protiv Poljske*, presuda izrečena 30. novembra 2010, predstavka br. 23614/08.

15 *Sacilor-Lormines protiv Francuske*, st. 67, presuda izrečena 9. novembra 2006, predstavka br. 65411/01; *Luka protiv Rumunije*, st. 44, presuda izrečena 21. jula 2009, predstavka br. 34197/02.

16 *Campbell i Fell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, st. 81, presuda izrečena 28. juna 1984, predstavke br. 7819/77, 7878/77.

17 *Incal protiv Turske*, presuda izrečena 9. juna 1998, predstavka br. 41/1997/825/1031.

18 *Parlov-Tkalčić protiv Hrvatske*, st. 86, presuda izrečena 22. decembra 2009, predstavka br. 24810/06; *Agrokompleks protiv Ukrajine*, st. 137, presuda izrečena 25. jula 2013, predstavka br. 23465/03.

19 *Ibrahim Gürkan protiv Turske*, st. 13, presuda izrečena 3. jula 2012, predstavka br. 10987/10.

20 *Ann Power*, „Sudska nezavisnost i demokratski proces: određena sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava” (2012), str. 8.

Još jedna značajna garancija protiv spoljnih pritisaka jeste da sudije ne primaju naloge prilikom vršenja svoje sudijske funkcije. Ovo se pitanje otvara kada izvršna ili zakonodavna vlast neposredno utiče na ishod postupka. Na primjer, Sud je zaključio da je član 6 st. 1 povrijeđen zato što je ministru spoljnih poslova dato isključivo ovlašćenje da tumači međunarodne ugovore.²¹

Da bi odluka suda bila u skladu sa članom 6, ona ne smije biti samo savjetodavna po karakteru.²² Sudije moraju biti u mogućnosti da donose obavezujuće odluke koje ne može da mijenja neki nesudski organ.²³ Sud je u presudi u predmetu *Van de Hurk protiv Holandije* zaključio da zakonom propisano ovlašćenje Vlade da ne izvrši sudsku odluku predstavlja povredu člana 6, iako to ovlašćenje ona nikad nije iskoristila.²⁴ Sud je u presudi u predmetu *Bryan protiv Ujedinjenog Kraljevstva* zauzeo stav da je ovlašćenje ministra da „pozove” i oduzme nadležnost urbanističkog inspektora da odluči o žalbi bilo „dovoljno da inspektora liši potrebnog utiska da je nezavisan”.²⁵ Sud je u presudi u predmetu *Findlay protiv Ujedinjenog Kraljevstva* zaključio da je zahtjev da presudu potvrdi službeno lice, koje ima pravo da izmijeni odluku suda, suprotan članu 6.²⁶

Savjeti sudstva

Savjeti sudstva predstavljaju tijela čiji je cilj da štite nezavisnost pravosuđa i individualnih sudija i tužilaca. Konsultativno vijeće evropskih sudija (CCJE), međutim, ukazuje na potencijalnu opasnost interne sudske hijerarhije po sudsku nezavisnost. Mada je u mnogim državama članicama uvedena samouprava u pravosuđu ili je ona proširena, u nekim državama članicama ministarstva pravde vrše značajan uticaj na upravljanje sudovima posredstvom administrativnih sporazuma, direktora sudova i sudskih inspekcija.

Mediji

Mediji su u stanju da utiču na suđenje. Sud je odlučivao u predmetima u kojima domaći sudovi izdaju medijima zabranu da objavljuju određene reportaže o sudskim postupcima. Ovi mediji zatim osporavaju te zabrane, pozivajući se na član 10 (slobodu izražavanja). Sud u analizi moguće povrede člana 10 u tim predmetima uzima u obzir zaštitu sudske nezavisnosti i nepristrasnosti

21 *Beaumatrin protiv Francuske*, st. 38, presuda izrečena 24. novembra 1994, predstavka br. 15287/89; *Ann Power*, „Sudska nezavisnost i demokratski proces: određena sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava” (2012), str. 8.

22 *Belilos protiv Švajcarske*, st. 64, presuda izrečena 29. aprila 1988, predstavka br. 10328/83; vidi takode *Van de Hurk protiv Holandije*, st. 52, presuda izrečena 19. aprila 1994, predstavka br. 16034/90.

23 *Van de Hurk protiv Holandije*, st. 45, presuda izrečena 19. aprila 1994, predstavka br. 16034/90.

24 *Ann Power*, „Sudska nezavisnost i demokratski proces: određena sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava” (2012), str. 10.

25 *Bryan protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, st. 38, presuda izrečena 22. novembra 1995, predstavka br. 19178/91.

26 *Findlay protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, st. 77, presuda izrečena 25. februara 1997, predstavka br. 22107/93; *Ann Power*, „Sudska nezavisnost i demokratski proces: određena sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava” (2012), str. 10.

iz člana 6 st. 1 i zaštitu pretpostavke nevinosti iz člana 6 st. 2.²⁷ Sud je u presudi u predmetu *Bedat protiv Švajcarske* izjavio da novinari moraju da vode računa o sudskoj nezavisnosti i nepristrasnosti „kada komentarišu krivični postupak koji je u toku, jer granice dozvoljenih komentara ne mogu da obuhvataju izjave koje će vjerovatno naštetiti, bilo namjerno ili ne, mogućnost neke osobe da joj bude pravično suđeno, ili podriti povjerenje javnosti u ulogu suda u sprovođenju krivične pravde.”²⁸

Sud prilikom odlučivanja o opravdanosti zabrane objavljivanja koju sudije izriču medijima zauzima stav da sudija mora da odmjeri pravo medija da obavijesti javnost i pravo javnosti da primi te informacije naspram autoriteta i nepristrasnosti pravosuđa.²⁹ Sudija treba da prouči način izvještavanja kako bi utvrdio da li je pravično i tačno ili senzacionalističko.³⁰ Sudije samo u krajnjem slučaju treba da izdaju naloge o zabrani objavljivanja, odnosno u slučaju da se nezavisnost i nepristrasnost pravosuđa ne može zaštititi manje drastičnim mjerama.

(4) Utisak o nezavisnosti pravosuđa

Pri utvrđivanju da li se neki sud može smatrati nezavisnim važan je i utisak koji ostavlja.³¹ Kao i prilikom razmatranja spoljnih pritisaka, stav strane u postupku je značajan ali ne i odlučujući pri utvrđivanju utiska o nezavisnosti pravosuđa. Odlučujuće je da li se može zaključiti da je strah strane o kojoj je riječ objektivno opravdan.³² Dakle, nikakav se problem u vezi s nezavisnošću ne pojavljuje kada Sud smatra da „objektivan posmatrač” u okolnostima konkretnog predmeta ne bi vidio nikakve razloge za zabrinutost u pogledu nezavisnosti.³³

Sud je opisao sljedeća četiri načina na koje se može provjeriti utisak o nezavisnosti:

- (1) Da li javnost ima razumno pravo da sumnja u nezavisnost ili nepristrasnost suda;³⁴
- (2) Da li postoje „legitimni osnovi za strah” da sud nije nezavisan ili nepristrasan;³⁵

27 *Bedat protiv Švajcarske*, st. 51, presuda izrečena 29. marta 2016, predstavka br. 56925/08; *News Verlags GmbH & Co. KG protiv Austrije*, st. 56, presuda izrečena 11. januara 2000, predstavka br. 31457/96.

28 *Bedat protiv Švajcarske*, st. 51, presuda izrečena 29. marta 2016, predstavka br. 56925/08.

29 *Bedat protiv Švajcarske*, st. 55, presuda izrečena 29. marta 2016, predstavka br. 56925/08.

30 *Jan Oster*, „Sloboda medija kao osnovno pravo” (2015) str. 221; *Sunday Times protiv Ujedinjenog Kraljevstva (br. 1)*, presuda izrečena 26. aprila 1976, predstavka br. 6538/74; *Jula i SARL Liberation protiv Francuske*, presuda izrečena 14. februara 2008, predstavka br. 20893/03.

31 *Sramek protiv Austrije*, st. 42, presuda izrečena 22. oktobra 1984, predstavka br. 8790/79.

32 *Sacilor-Lormines protiv Francuske*, st. 63, presuda izrečena 9. novembra 2006, predstavka br. 65411/01.

33 *Clarke protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, odluka usvojena 25. avgusta 2005, predstavka br. 23695/02.

34 *Campbell i Fell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, st. 81, presuda izrečena 28. juna 1984, predstavke br. 7819/77, 7878/77.

35 *Langborger protiv Švedske*, presuda izrečena 22. juna 1989, predstavka br. 11179/84; *Procola protiv Luksemburga*, st. 45, 28.

- (3) Da li postoje „činjenice koje se mogu potvrditi a koje mogu izazvati sumnju u nezavisnost ili nepristrasnost“;³⁶ ili
- (4) Da li se ta sumnja može objektivno opravdati.³⁷

*Primjeri iz prakse Suda*³⁸

Primjeri povreda:

- (1) Službenik policije je postupao u svojstvu sudije, s obzirom na teoretsku potčinjenost službenika – isključivo pitanje utiska – pretpostavljenima u policiji koji su pokrenuli postupak protiv podnositeljice predstavke.³⁹
- (2) Dva spoljna procjenitelja imenovana za članove vijeća koje je razmatralo jedan zakup, pri čemu su ih imenovala udruženja u čijem je interesu bilo da postojeći uslovi zakupa ostanu isti.⁴⁰
- (3) Mješoviti sastav suda koji uključuje laičke sudije (sudijske pomoćnike), pri čemu ne postoje nikakve dovoljne garancije u pogledu njihove nezavisnosti, poput zaštite od preuranjenog razrješenja ili ograničenja u pogledu odlučivanja o predmetima u kojima u postupku učestvuju strane u čije su ime imenovani.⁴¹
- (4) Vojni sud čije je sudije imenovao optuženi (Ministarstvo odbrane) i koji su finansijski zavisili od njega, naročito s obzirom na ulogu tog ministarstva u dodjeli stanova vojnim licima.⁴²
- (5) Sastav sudskog vijeća je jedanaest puta mijenjan (odlukom predsjednika suda), pri čemu je samo dva puta za te izmjene dato obrazloženje.⁴³

Primjeri situacija u kojima Sud nije utvrdio povredu:

- (1) Postupak pred Arbitražnim sudom, čija je dva člana imenovao ministar, koji je sam bio tužen u spornom postupku. Strane u postupku su konsultovane prije postupka i nisu izrazile

septembra 1995, predstavka br. 14570/89; *McGonnell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda izrečena 8. februara 2000, predstavka br. 28488/95.

36 *Castillo Algar protiv Španije*, presuda izrečena 28. oktobra 1998, predstavka br. 79/1997/863/1074.

37 *Ann Power*, „Sudska nezavisnost i demokratski proces: određena sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava“ (2012), str. 11.

38 Primjeri predmeta koji slijede preuzeti su iz „HELP kursa za samoučenje o članu 6“ Vijeća Evrope, dostupnog na engleskom na: <http://help.ppa.coe.int/course/view.php?id=809>, pristupljeno 21. juna 2016.

39 *Belilos protiv Švajcarske*, presuda izrečena 29. aprila 1988, predstavka br. 10328/83.

40 *Langborger protiv Švedske*, presuda izrečena 22. juna 1989, predstavka br. 11179/84.

41 *Luka protiv Rumunije*, presuda izrečena 21. jula 2009, predstavka br. 34197/02.

42 *Miroshnik protiv Ukrajine*, presuda izrečena 27. novembra 2008, predstavka br. 75804/01.

43 *Moiseyev protiv Rusije*, st. 175–185, presuda izrečena 9. oktobra 2008, predstavka br. 62936/00.

neslaganje sa imenovanjima.⁴⁴

- (2) Vojni sud s nadležnošću nad stranama u postupku koje su bile vojna lica. Podnosilac predstavke u predmetu *Incal protiv Turske*, kome je suđeno za rasturanje „separatističke propagande“, tvrdio je da Sud za nacionalnu bezbjednost u Izmiru i postupak pred Krivičnim odjeljenjem Kasacionog suda ne zadovoljavaju zahtjev vezan za nezavisnost iz člana 6 st. 1. Sud je, međutim, zaključio da nije došlo ni do kakve povrede zbog toga što je vojni sudija odlučivao u ovim postupcima.⁴⁵

(C) NEPRISTRASTAN SUD

Član 6 st. 1 iziskuje nepristrasnost suda. Nepristrasnost obično označava nepostojanje predrasuda ili pristrasnosti.⁴⁶ Pojmovi nezavisnosti i nepristrasnosti tijesno su međusobno povezani i, u zavisnosti od okolnosti, možda će biti nužno istovremeno ih razmotriti.⁴⁷

Kriterijumi za ocjenu nepristrasnosti

Postojanje nepristrasnosti se mora utvrđivati primjenom sljedećih kriterijuma:⁴⁸

- (1) **Subjektivnog testa:** da li je određeni sudija imao ikakve lične predrasude ili je bio pristrasan u datom predmetu (Sud pretpostavlja da je sudija subjektivno nepristrasan izuzev kad se to opovrgne);
- (2) **Objektivnog testa:** da li je sam sud pružio dovoljno garancija kojima se isključuje svaka legitimna sumnja u njegovu nepristrasnost.

Mada postoje dva testa, ne postoji čvrsta podjela između subjektivne i objektivne nepristrasnosti. Ponašanje sudije može izazvati ne samo objektivnu sumnju u njegovu nepristrasnost iz perspektive spoljnog posmatrača (objektivni test), već se može odnositi i na pitanje njegovih ličnih stavova (subjektivni test).

Stoga uslov objektivne nepristrasnosti obezbjeđuje još jednu značajnu garanciju u nekim

44 *Lithgow i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda izrečena 8. jula 1986, predstavke br. 9006/80, 9262/81, 9263/81, 9265/81, 9266/81, 9313/81 i 9405/81.

45 *Incal protiv Turske*, presuda izrečena 9. juna 1998, predstavka br. 41/1997/825/1031. Ali uporedi sa *Miroshnik protiv Ukrajine*, presuda izrečena 27. novembra 2008, predstavka br. 75804/01.

46 *Wettstein protiv Švajcarske*, st. 43, presuda izrečena 21. decembra 2000, predstavka br. 33958/96; *Micallef protiv Malte*, st. 93, presuda izrečena 15. oktobra 2009, predstavka br. 17056/06.

47 *Sacilor-Lormines protiv Francuske*, st. 62, presuda izrečena 9. novembra 2006, predstavka br. 65411/01; *Oleksandr Volkov protiv Ukrajine*, st. 107, presuda izrečena 9. januara 2013, predstavka br. 21722/11.

48 *Micallef protiv Malte*, st. 93, presuda izrečena 15. oktobra 2009, predstavka br. 17056/06.

predmetima u kojima je možda teško pribaviti dokaze kojima se opovrgava pretpostavka subjektivne nepristrasnosti sudije.⁴⁹

(1) Subjektivni test

Sud tokom primjene subjektivnog testa dosljedno zaključuje da se „lična nepristrasnost nekog sudije mora pretpostaviti dok se ne dokaže suprotno”.⁵⁰

Sud je u pogledu vrste dokaza koji su potrebni, na primjer, razmatrao da li je sudija ispoljavao neprijateljstvo.⁵¹ Činjenica da se sudija nije izuzeo iz postupanja u žalbenom postupku nakon što je prethodno učestvovao u drugom parničnom postupku nije predstavljala dovoljan dokaz koji opovrgava pretpostavku o njegovoj nepristrasnosti.⁵²

Slijede primjeri odsustva subjektivne nepristrasnosti:⁵³

- (1) Javne izjave sudije u kojima ocjenjuje kvalitet odbrane i moguće ishode krivičnog postupka⁵⁴ ili navodi negativne karakteristike podnosioca predstavke;⁵⁵
- (2) Izjava sudija u sudnici da su „duboko uvrijeđeni” prilikom proglašenja advokata podnosioca predstavke krivim za nepoštovanje suda;⁵⁶
- (3) Izjava istražnog sudije u odluci o suđenju podnosiocu predstavke da postoji „dovoljno dokaza o krivici podnosioca predstavke”, da bi potom taj isti sudija sudio podnosiocu predstavke i proglasio ga krivim;⁵⁷
- (4) Nedvosmislena izjava sudije da je podnositelj predstavke kriv prije nego što je osuđen.⁵⁸

49 *Micallef protiv Malte*, st. 95 ist. 101, presuda izrečena 15. oktobra 2009, predstavka br. 17056/06.

50 *Le Compte, Van Leuven i De Meyere protiv Belgije*, st. 58, presuda izrečena 18. oktobra 1982, predstavke br. 6878/75 i 7238/75; *Micallef protiv Malte*, st. 94, presuda izrečena 15. oktobra 2009, predstavka br. 17056/06; *Piersack protiv Belgije*, presuda izrečena 26. oktobra 1984, predstavka br. 8692/79.

51 *Buscemi protiv Italije*, st. 67–68, presuda izrečena 16. septembra 1999, predstavka br. 29569/95.

52 *Golubović protiv Hrvatske*, st. 52, presuda izrečena 27. novembra 2012, predstavka br. 43947/10.

53 Primjeri predmeta koji slijede preuzeti su iz „HELP kursa za samoučenje o članu 6” Vijeća Evrope, dostupnog na engleskom na: <http://help.ppa.coe.int/course/view.php?id=809>, pristupljeno 21. juna 2016.

54 *Lavents protiv Letonije*, presuda izrečena 28. novembra 2002, predstavka br. 58442/00 (u kojoj je Sud zaključio da je iz tog razloga povrijeđena pretpostavka nevinosti).

55 *Olujić protiv Hrvatske*, st. 56–68, presuda izrečena 5. februara 2009, predstavka br. 22330/05.

56 *Kyprianou protiv Kipra*, st. 118–135, presuda izrečena 15. decembra 2005, predstavka br. 73797/01.

57 *Adamkiewicz protiv Poljske*, st. 93–108, presuda izrečena 2. marta 2010, predstavka br. 54729/00.

58 *Lavents protiv Letonije*, presuda izrečena 28. novembra 2002, predstavka br. 58442/00; *Kyprianou protiv Kipra*, presuda izrečena 15. decembra 2005, predstavka br. 73797/01. U većini slučajeva, međutim, povreda člana 6 st. 2 usljed izjave sudije ima prednost kao *lex specialis*, te je razmatranje povrede shodno članu 6 st. 1 nepotrebno, osim ako izjava o kojoj je riječ ne predstavlja

(2) Objektivni test

Kada je reč o objektivnom testu, Sud mora da utvrdi da li pored ponašanja sudije postoje činjenice koje se mogu potvrditi, a koje mogu izazvati sumnju u njegovu nepristrasnost. Objektivni test se uglavnom odnosi na hijerarhijske ili ostale veze između sudije i ostalih učesnika u postupku⁵⁹ koje objektivno opravdavaju sumnje u nepristrasnost suda, te ne zadovoljavaju standard iz Konvencije u skladu sa objektivnim testom.

Kada se primjenjuje na tijelo koje sudi, objektivni test podrazumijeva utvrđivanje, pored ličnog ponašanja bilo kog člana tog tijela, postojanja činjenica koje se mogu potvrditi, a koje mogu izazvati sumnju u nepristrasnost samog tog tijela. Kao i u slučaju kriterijuma za utvrđivanje nezavisnosti, stav lica o kojem je riječ je važan, ali ne i odlučujući, kada se utvrđuje da li u datom predmetu postoji legitiman razlog za strah da određeni sudija⁶⁰ ili tijelo koje sudi⁶¹ nije nepristrasno. Odlučujuće je to da li se može zaključiti da je ovaj strah objektivno opravdan.⁶² Utisak da je sudija ili tijelo pristrasno ili legitimna sumnja u odsustvo nepristrasnosti predstavljaju povredu sa tačke gledišta običnog razumnog posmatrača.⁶³

Za razliku od subjektivnog testa, prilikom primjene objektivnog testa, u slučaju da podnosilac predstavke tvrdi da je sudija ili sudsko tijelo prekršilo načelo objektivne nepristrasnosti, teret opovrgavanja te tvrdnje jeste na tuženoj državi, koja mora da dokaže da ima dovoljne procesne garancije da bi zaštitila objektivnu nepristrasnost. Ako država nema takve garancije, Sud će prihvatiti navodnu povredu načela objektivne nepristrasnosti.⁶⁴

nedvosmisleno proglašenje krivice podnosioca predstavke, u kom bi slučaju razmatranje nepristrasnosti bilo relevantnije. Vidi *Kyprianou protiv Kipra*, presuda izrečena 15. decembra 2005, predstavka br. 73797/01.

59 Vidi predmete koji se odnose na dvostruku ulogu sudije, npr. *Mežnarić protiv Hrvatske*, st. 36, presuda izrečena 15. jula 2005, predstavka br. 71615/01; *Wettstein protiv Švajcarske*, st. 47, presuda izrečena 21. decembra 2000, predstavka br. 33958/96 (gdje je advokat koji je zastupao protivnike podnosioca predstavke kasnije sudio podnosiocu predstavke u drugom postupku koji se preklapao sa ovim prvim).

60 *Morel protiv Francuske*, st. 45–50, presuda izrečena 6. juna 2000, predstavka br. 34130/96; *Pescador Valero protiv Španije*, st. 23, presuda izrečena 17. juna 2003, predstavka br. 62435/00.

61 *Luka protiv Rumunije*, st. 40, presuda izrečena 21. jula 2009, predstavka br. 34197/02.

62 *Wettstein protiv Švajcarske*, st. 44, presuda izrečena 21. decembra 2000, predstavka br. 33958/96; *Pabla Ky protiv Finske*, st. 30, presuda izrečena 22. juna 2004, predstavka br. 47221/99; *Micallef protiv Malte*, st. 96, presuda izrečena 15. oktobra 2009, predstavka br. 17056/06.

63 *Piersack protiv Belgije*, presuda izrečena 26. oktobra 1984, predstavka br. 8692/79.

64 *Salov protiv Ukrajine*, st. 80–86, presuda izrečena 6. septembra 2005, predstavka br. 65518/01; *Farhi protiv Francuske*, st. 27–32, presuda izrečena 16. januara 2007, predstavka br. 17070/05; „HELP kurs za samoučenje o članu 6“ Vijeće Evrope, dostupan na engleskom na: <http://help.ppa.coe.int/course/view.php?id=809>, pristupljeno 21. juna 2016.

Primjeri legitimnih sumnji u nepristrasnost obuhvataju:

- 1) Činjenicu da je sudija ranije bio zaposlen kod jedne od strana u postupku,⁶⁵
- 2) Preplitanje tužilačke i sudijske funkcije jedne osobe u različitim fazama istog postupka,⁶⁶
- 3) Pokušaj učesća istih sudija na različitim nivoima nadležnosti suda,⁶⁷
- 4) Miješanje sudije koji ne postupa u predmetu, poput predsjednika Krivičnog odjeljenja Vrhovnog suda,⁶⁸
- 5) Preklapanje zakonodavne/savjetodavne i sudijske funkcije,⁶⁹
- 6) Ranije porodične, poslovne ili druge vrste veza između sudije i strane u postupku,⁷⁰
- 7) I iste društvene navike i praksa, poput političkih uverenja strane u postupku i člana suda.⁷¹

Odluka da li je odnos na koji se podnosilac predstavke žali po prirodi i stepenu takav da ukazuje na nedostatak pristrasnosti suda mora se donositi u svakom slučaju pojedinačno.⁷² Puka pripadnost člana suda određenoj društvenoj grupi ili udruženju kojem pripada i jedna od strana u postupku – na primjer, političkoj stranci ili vjeroispovijesti – po objektivnom testu nije dovoljna da održi legitimnost sumnje. Čak je i u objektivnom testu potreban dovoljan stepen individualizacije/uzročne veze navodne pristrasnosti suda.⁷³

Utisak o nepristrasnosti

Utisak o nepristrasnosti prilikom ocjene te nepristrasnosti jednako je značajan kao i prilikom ocjene nezavisnosti. Svaki sudija u pogledu kojeg postoji legitimni razlog za strah da nije nepristrasna mora da se izuzme iz postupka.⁷⁴

Utisak o nepristrasnosti često zavisi od postojanja postupaka kojima se obezbjeđuje nepristrasnost

65 *Piersack protiv Belgije*, presuda izrečena 26. oktobra 1984, predstavka br. 8692/79.

66 *De Cubber protiv Belgije*, st. 24–30, presuda izrečena 14. septembra 1987, predstavka br. 9186/80.

67 *Salov protiv Ukrajine*, st. 80–86, presuda izrečena 6. septembra 2005, predstavka br. 65518/01.

68 *Daktaras protiv Litvanije*, presuda izrečena 10. oktobra 2000, predstavka br. 42095/98.

69 *Procola protiv Luksemburga*, st. 41–46, presuda izrečena 28. septembra 1995, predstavka br. 14570/89.

70 *Sigurðsson protiv Islanda*, st. 37–46, presuda izrečena 10. aprila 2003, predstavka br. 39731/98.

71 *Holm protiv Švedske*, st. 30–33, presuda izrečena 25. novembra 1993, predstavka br. 14191/88.

72 *Micallef protiv Malte*, st. 97 ist. 102, presuda izrečena 15. oktobra 2009, predstavka br. 17056/06.

73 Uporedi različite zaključke u sličnim okolnostima, u presudama u predmetima: *Holm protiv Švedske*, presuda izrečena 25. novembra 1993, predstavka br. 14191/88; *Salaman protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda izrečena 15. juna 2000, predstavka br. 43505/98; *Sigurðsson protiv Islanda*, presuda izrečena 10. aprila 2003, predstavka br. 39731/98; *Pullar protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, odluka usvojena 20. maja 1996, predstavka br. 20/1995/526/612. „HELP kurs za samoučenje o članu 6” Vijeće Evrope, dostupan na engleskom na: <http://help.ppa.coe.int/course/view.php?id=809>, pristupljeno 21. juna 2016.

74 *Micallef protiv Malte*, st. 98, presuda izrečena 15. oktobra 2009, predstavka br. 17056/06.

na nacionalnom nivou, poput pravila kojima se uređuje izuzeće sudija.⁷⁵ Takva pravila odražavaju nastojanje nacionalnog zakonodavca da otkloni sve razumne sumnje u nepristrasnost sudije ili suda o kojem je riječ i predstavljaju pokušaj da se obezbijedi nepristrasnost eliminacijom svih uzroka za takvu zabrinutost. Pored obezbjeđivanja odsustva faktičke pristrasnosti, takve zaštitne mjere su usmjerene na eliminaciju svakog utiska o pristrasnosti i služe unaprijeđenju povjerenja koje sudovi u jednom demokratskom društvu moraju da uživaju u javnosti.⁷⁶

Situacije u kojima se može pojaviti pitanje nedostatka sudske nepristrasnosti

Postoje dvije moguće situacije u kojima se može otvoriti pitanje nedostatka sudske nepristrasnosti:

- (1) Prva je funkcionalna po prirodi i odnosi se, na primjer, na situacije u kojima isto lice vrši različite funkcije u sudskom procesu ili na hijerarhijske ili druge veze sa drugim učesnikom u postupku.
- (2) Druga je po prirodi lična i proizlazi iz ponašanja sudija u postupku po određenom predmetu.

(1) Situacije funkcionalne prirode

Vršenje i savjetodavne i sudske funkcije u postupku po istom predmetu

Konsekutivno vršenje savjetodavne i sudske funkcije u okviru jednog tijela može u određenim okolnostima otvoriti pitanje povrede člana 6 st. 1 u pogledu nepristrasnosti tijela iz perspektive objektivnog posmatrača.⁷⁷

Pitanje koje se postavlja jeste da li su sudska i savjetodavna funkcija vršene „u postupku po istom predmetu”, u pogledu „iste odluke” ili „analognih pitanja”.⁷⁸

Vršenje i sudskih i vansudskih funkcija u postupku po istom predmetu

Kada postoje dva paralelna postupka u kojima isto lice ima dvostruku ulogu – ulogu sudije, s jedne strane, i ulogu pravnog zastupnika protivne strane, s druge – podnosilac predstavke može imati

⁷⁵ Vidi konkretne odredbe o izuzeću sudija: *Micallef protiv Malte*, st. 99–100, presuda izrečena 15. oktobra 2009, predstavka br. 17056/06.

⁷⁶ *Mežnarić protiv Hrvatske*, st. 27, presuda izrečena 15. jula 2005, predstavka br. 71615/01.

⁷⁷ *Procola protiv Luksemburga*, st. 45, presuda izrečena 28. septembra 1995, predstavka br. 14570/89 (u kojoj je Sud zaključio da sud nije bio nepristrasan).

⁷⁸ *Kleyn i drugi protiv Holandije*, st. 200, presuda izrečena 6. maja 2003, predstavke br. 39343/98, 39651/98, 43147/98 i 46664/99; *Sacilor-Lormines protiv Francuske*, st. 74, presuda izrečena 9. novembra 2006, predstavka br. 65411/01 (Sud nije utvrdio da je povrijeđeno načelo nepristrasnosti).

razloge za zabrinutost da će sudija nastaviti da ga smatra protivnom stranom.⁷⁹ Odlučivanje o ustavnoj žalbi od strane sudije koji je bio zastupnik protivnika podnosioca predstavke na početku postupka dovelo je do zaključka o povredi člana 6 st. 1.⁸⁰

Ocjenjivanje da li je učešće istog sudije u različitim fazama parničnog postupka u skladu sa zahtjevom vezanim za nepristrasnost propisanim članom 6 st. 1 treba vršiti u svakom slučaju pojedinačno, pri čemu treba imati u vidu okolnosti konkretnog slučaja.

Puka činjenica da je neki sudija već usvajao odluke prije suđenja ne može se sama po sebi smatrati opravdanjem za zabrinutost da nije nepristrasna. Važni su obim i karakter mjera koje je sudija preduzeo prije suđenja. Isto tako, činjenica da je sudija posebno upoznat sa spisima predmeta ne podrazumijeva da on gaji ikakve predrasude zbog kojih se ne može smatrati nepristrasnim prilikom odlučivanja o meritumu. Takođe, preliminarna analiza raspoloživih informacija ne znači da je konačna analiza prejudicirana. Važno je da se ta analiza sprovede kada se presuda izriče i da je zasnovana na izvedenim dokazima i argumentima iznijetim tokom rasprave.⁸¹

Nužno je razmotriti da li je veza između materijalnih pitanja o kojima se odlučuje u raznim fazama postupka toliko tijesna da baca sumnju na nepristrasnost sudije koji učestvuje u odlučivanju u ovim fazama.⁸²

Međutim, svako neposredno učešće u usvajanju zakonskog propisa ili pravila izvršnih vlasti vjerovatno je dovoljno da izazove sumnju u sudsku nepristrasnost lica koje je kasnije pozvano da odlučuje u sporu o postojanju razloga koji bi dozvolili odstupanje od formulacije zakonskog propisa ili pravila o kojem je riječ.⁸³

(2) Situacije lične prirode

Načelo nepristrasnosti je takođe povrijeđeno kada sudija ima lični interes u predmetu.⁸⁴ Profesionalne ili lične veze između sudije i strane u postupku ili advokata strane takođe mogu

79 *Wettstein protiv Švajcarske*, st. 44–47, presuda izrečena 21. decembra 2000, predstavka br. 33958/96.

80 *Mežnarić protiv Hrvatske*, st. 36, presuda izrečena 15. jula 2005, predstavka br. 71615/01.

81 *Morel protiv Francuske*, st. 45, presuda izrečena 6. juna 2000, predstavka br. 34130/96.

82 *Toziczka protiv Poljske*, st. 36, presuda izrečena 24. jula 2012, predstavka br. 29995/08.

83 Vidi *McGonnell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, st. 55–58, presuda izrečena 8. februara 2000, predstavka br. 28488/95 (povreda člana 6 st. 1 zbog neposrednog učešća sudije u usvajanju urbanističkog plana koji je bio predmet postupka). Uporedi sa presudom u predmetu *Pabla Ky protiv Finske*, st. 34, izrečenom 22. juna 2004, predstavka br. 47221/99 (u kojoj nije utvrđena povreda).

84 *Langborger protiv Švedske*, st. 35, presuda izrečena 22. juna 1989, predstavka br. 11179/84; *Gautrin i drugi protiv Francuske*, st. 59, presuda izrečena 20. maja 1998, predstavka br. 38/1997/822/1025-1028.

otvoriti pitanje nepristrasnosti.⁸⁵ U obzir mogu biti uzeti čak i posredni faktori.⁸⁶

Primjeri iz prakse Suda

Primjeri povreda:⁸⁷

- (1) U krivičnom postupku učestvuje sudija koji je ranije bio šef odsjeka tužilaštva i bio je zadužen za gonjenje tuženog.⁸⁸
- (2) Sudija koji je sudio podnosiocu predstavke ranije je izdavao naloge o produžetku njegovog pritvora pozivajući se na težinu dokaza protiv podnosioca predstavke,⁸⁹ ali se nepristrasnost ne dovodi u pitanje samo zato što je ranije produžavao pritvor.⁹⁰
- (3) Nepostojanje dovoljnih garancija kojima se niži sud štiti od pritiska višeg suda da usvoji određenu odluku.⁹¹
- (4) Viši sud šalje dopis nižem sudu u kojem mu nalaže kakvu odluku treba da usvoji.⁹²
- (5) Sudija na višem nivou koji je ranije postupao u svojstvu pravnog zastupnika protivnika podnosioca predstavke u postupku na nižem nivou.⁹³
- (6) Sudija koji je ranije učestvovao u rješavanju finansijskih problema supruga podnositeljice predstavke sa jednom bankom kasnije je odlučivao o tužbi protiv te banke.⁹⁴
- (7) Sudija nije raspustio porotu nakon što mu je jedan od porotnika prijavio da su drugi porotnici pravili rasističke šale na račun podnosioca predstavke. Sudija je svoju odluku zasnovao na dopisu cijele porote, uključujući porotnika koji se žalio, a u kojem je ona odbacila navode u prijavi.⁹⁵
- (8) Tužilac je neformalno razgovarao sa porotnicima tokom pauze, a predsjedavajući sudija nije pitao porotnike o prirodi njihovog razgovora i mogućem uticaju koji bi on mogao imati

85 *Pescador Valero protiv Španije*, st. 23, presuda izrečena 17. juna 2003, predstavka br. 62435/00; *Tocono i Profesorii Prometeiști protiv Moldavije*, st. 31, presuda izrečena 26. juna 2007, predstavka br. 32263/03; *Micallef protiv Malte*, st. 102, presuda izrečena 15. oktobra 2009, predstavka br. 17056/06.

86 *Sigurdsson protiv Islanda*, st. 45, presuda izrečena 10. aprila 2003, predstavka br. 39731/98.

87 Primjeri predmeta koji slijede preuzeti su iz „HELP kursa za samoučenje o članu 6” Vijeća Evrope, dostupnog na engleskom na: <http://help.ppa.coe.int/course/view.php?id=809>, pristupljeno 21. juna 2016.

88 *Piersack protiv Belgije*, presuda izrečena 26. oktobra 1984, predstavka br. 8692/79.

89 *Hauschildt protiv Danske*, presuda izrečena 24. maja 1989, predstavka br. 10486/83.

90 *Perote Pellon protiv Španije*, presuda izrečena 25. jula 2002, predstavka br. 45238/99.

91 *Salov protiv Ukrajine*, presuda izrečena 6. septembra 2005, predstavka br. 65518/01.

92 *Baturlova protiv Rusije*, presuda izrečena 19. aprila 2011, predstavka br. 33188/08.

93 *Mežnarić protiv Hrvatske*, st. 36, presuda izrečena 15. jula 2005, predstavka br. 71615/01.

94 *Sigurdsson protiv Islanda*, st. 45, presuda izrečena 10. aprila 2003, predstavka br. 39731/98. Ali, vidi odluku u predmetu *Pullar protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, usvojenu 20. maja 1996, predstavka br. 20/1995/526/612.

95 *Sander protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda izrečena 9. maja 2000, predstavka br. 34129/96.

na mišljenja porotnika.⁹⁶

- (9) Bliske porodične veze između sudije i advokata protivne strane (ujak–nećak).⁹⁷
- (10) Izuzetno otrovna kampanja u medijima u vezi sa suđenjem dvojici optuženih maloletnika, kao i odsustvo djelotvornog učešća okrivljenih.⁹⁸
- (11) Sudija je učestvovao u dva postupka koja su se odnosila na iste činjenice.⁹⁹
- (12) Predsjedavajući sudija Apelacionog suda je uz pomoć dvojice sudija porotnika odlučivao o žalbi na sopstvenu odluku.¹⁰⁰
- (13) Sudije Apelacionog suda su pozvane da utvrde da li su same pogrešno tumačile ili primijenile pravo kada su ranije donijele jednu odluku.¹⁰¹
- (14) Od nekih sudija koji su ranije već odlučivali o predmetu zahtijevalo se da odluče da li su pogriješili kada su donijeli prethodnu odluku, a troje drugih sudija je već izrazilo svoje mišljenje o toj stvari.¹⁰²
- (15) Sudija u postupku po žalbi zbog povrede procesnog prava ranije je učestvovao u postupku po tom predmetu u svojstvu sudije Višeg suda.¹⁰³

Primjeri situacija u kojima Sud nije utvrdio povredu:

- (1) Kada su članovi suda koji su odlučivali o jednom zakonu ranije davali savjete o prijedlogu tog zakona, što je dovelo do njegovog usvajanja, ali ne o aspektima tog prijedloga zakona koji je imao razumne veze sa kasnijim sporom.¹⁰⁴
- (2) Kada je sud ranije zaredom odlučivao o sličnim ili povezanim predmetima i možda u tom pogledu ustanovio određenu praksu.¹⁰⁵
- (3) Isti sudija – koji je odlučivao o dvjema nevezanim ali sličnim tužbama koje je podnio isti podnosilac predstavke – izrazio je izdvojeno nepovoljno mišljenje o prvom sporu podnosioca predstavke.¹⁰⁶
- (4) Kada je sudija, koji je bio mason, pozvan da ocijeni valjanost testamenta jednog masona

96 *Farhi protiv Francuske*, presuda izrečena 16. januara 2007, predstavka br. 17070/05.

97 *Micallef protiv Malte*, presuda izrečena 15. oktobra 2009, predstavka br. 17056/06.

98 *T. i V. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, st. 83–89, presuda izrečena 16. decembra 1999, predstavke br. 24724/94 i 24888/94.

99 *Indra protiv Slovačke*, st. 51–53, presuda izrečena 1. maja 2005, predstavka br. 46845/99.

100 *De Haan protiv Holandije*, st. 51, presuda izrečena 26. avgusta 1997, predstavka br. 84/1996/673/895.

101 *San Leonard Band Club protiv Malte*, st. 64, presuda izrečena 29. jula 2004, predstavka br. 77562/01.

102 *Driza protiv Albanije*, st. 78–83, presuda izrečena 13. novembra 2007, predstavka br. 33771/02 (utvrđena povreda načela nepristrasnosti).

103 *Peruš protiv Slovenije*, st. 38–39, presuda izrečena 27. septembra 2012, predstavka br. 35016/05.

104 *Kleyn i drugi protiv Holandije*, st. 200, presuda izrečena 6. maja 2003, predstavke br. 39343/98, 39651/98, 43147/98 i 46664/99.

105 *Gillow protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda izrečena 24. novembra 1986, predstavka br. 9063/80.

106 *Khoniakina protiv Gruzije*, presuda izrečena 19. juna 2012, predstavka br. 17767/08.

koji je imovinu zavještao drugom članu lože, a ne podnosiocu predstavke.¹⁰⁷

- (5) Kada je sudija porotnicima izdao sveobuhvatni i nedvosmisleni nalog da ignorišu negativni publicitet o podnosiocu predstavke.¹⁰⁸
- (6) Kada je sudijski pomoćnik vrhovnog sudije ranije radio kao konsultant jedne od strana u postupku, s obzirom na nepostojanje dokaza da je pomoćnik imao ma kakve veze sa ovim konkretnim predmetom.¹⁰⁹
- (7) Viši sud koji poništi upravnu ili sudsku odluku nije obavezan da predmet vrati na ponovno razmatranje drugom nadležnom organu ili drugom sastavu dijela tog organa.¹¹⁰
- (8) Sudija koji je imao dvostruku ulogu: pravnog zastupnika strane koja je bila u sporu sa preduzećem podnosilaca predstavke u prvom postupku i sudije Apelacionog suda u drugom postupku. S obzirom na vrijeme koje je proteklo i različite materije na koje su se prvi i drugi postupak odnosili, kao i na činjenicu da se funkcije zastupnika i sudije nisu vremenski preklapale, Sud je zaključio da podnosioci predstavke nisu mogli da imaju ikakve objektivno opravdane sumnje u nepristrasnost sudije.¹¹¹

Zaključak

Nezavisno i nepristrasno pravosuđe predstavlja srž načela podjele vlasti, demokratije i vladavine prava kojima se rukovodimo. Ono podupire našu mogućnost da tražimo pravno zadovoljenje i predstavlja kičmu svakog pravičnog suđenja zajemčenog članom 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima.

U ovom priručniku ukazujemo na to da će pravosuđe biti nezavisno samo ako je slobodno od uticaja vlasti i ako je u stanju da odlučuje o predmetima u odsustvu spoljnih pritisaka. Vijeće Evrope je eksplicitno navelo da pravosudni sistemi moraju da budu adekvatno finansirani kako bi se zaštitila sudska nezavisnost.

U ovom priručniku takođe navodimo četiri kriterijuma za ocjenu nezavisnosti: (1) kako se imenuju članovi tijela, (2) mandat sudije i mogućnost njegovog razrješenja, (3) garancije protiv spoljnih pritisaka i (4) utisak o nezavisnosti tijela. Takođe smo naglasili uticaj koji mediji mogu da vrše na nezavisnost pravosuđa.

107 *Salaman protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda izrečena 15. juna 2000, predstavka br. 43505/98. Ali, vidi *Holm protiv Švedske*, presuda izrečena 25. novembra 1993, predstavka br. 14191/88.

108 *Mustafa Kamal Mustafa (Abu Hamza) protiv Ujedinjenog Kraljevstva (br. 1)*, presuda izrečena 18. januara 2011, predstavka br. 31411/07.

109 *Bellizzi protiv Malte*, presuda izrečena 21. juna 2011, predstavka br. 46575/09.

110 *Ringelsen protiv Austrije*, st. 97, presuda izrečena 23. juna 1973, predstavka br. 2614/65.

111 *Puolitaival i Pirttiaho protiv Finske*, st. 46–54, presuda izrečena 23. novembra 2004, predstavka br. 54857/00.

Štaviše, nepristrasno pravosuđe podrazumijeva sudska tijela slobodna od predrasuda i pristrasnosti. Prilikom ocjenjivanja sudske nepristrasnosti moraju se primijeniti i subjektivni i objektivni test. Primjena subjektivnog testa ima za cilj da utvrdi da li neki sudija ima lične predrasude ili je pristrasan u konkretnom predmetu. Primjena objektivnog testa ima za cilj da utvrdi da li, bez obzira na ponašanje sudije, postoje neke činjenice ili okolnosti koje izazivaju legitimnu sumnju u pristrasnost tijela.

U ovom priručniku zatim naglašavamo da je utisak o nezavisnosti i nepristrasnosti podjednako važan, jer „pravda ne samo da mora biti sprovedena, već se mora i vidjeti da je sprovedena”.

Ne može se previše istaći značaj nezavisnosti i nepristrasnosti suda. Obezbjediavanjem nezavisnosti i nepristrasnosti pravosuđa čuva se javno povjerenje u pravosuđe, a vladavina prava unaprijeđuje tako što se obezbjeđuje da sudovi budu forum za rješavanje sporova kojem javnost daje prednost. Nezavisno pravosuđe treba da odlučuje u skladu sa zakonom, a ne u korist bilo kojih ličnih ili drugih interesa. Time se unaprijeđuje pravna sigurnost, čime se dodatno potvrđuje vladavina prava. Pored toga, postoji opasnost da će prava pojedinaca postati izlišna ako ih ne primjenjuje nezavisno i nepristrasno pravosuđe.

U ovom priručniku smo objasnili značenje ovih pojmova, dali prikaz kriterijuma za njihovo ocjenjivanje, predočili primjere i predstavili ključna načela i sudsku praksu o ovom pitanju. Cilj nam je bio da sačinimo kratak vodič o pojmu nezavisnog i nepristrasnog pravosuđa shodno članu 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima.

NEZAVISNOST: MANDAT I MOGUĆNOST RAZRJEŠENJA

PRESUDA U PREDMETU *DAUTI PROTIV ALBANIJE*

(predstavka broj 19206/05)

3. februar 2009.

1. Osnovne činjenice

Podnosilac predstavke, *Ramiz Dauti*, albanski je državljanin rođen 1947. godine koji živi u Tirani.

Podnosilac predstavke je 14. aprila 1992. na poslu doživio tešku nesreću poslije koje više nije mogao da radi.

U martu 2001. godine podnosilac predstavke se obratio Okružnoj invalidskoj komisiji sa zahtjevom da ustanovi stepen invaliditeta i odredi mu odgovarajući iznos invalidnine. Nezadovoljan odlukom kojom mu je invalidnost priznata samo na određeni vremenski rok, podnosilac predstavke je uložio žalbu Apelacionoj komisiji. Ta komisija je 30. januara 2003. poništila odluku Okružne invalidske komisije u cjelosti. Proglasila je podnosioca predstavke radno sposobnim i nije mu priznala pravo na invalidsku nadoknadu.

Podnosilac predstavke je pokrenuo sudski postupak pred Okružnim sudom u Tirani u nastojanju da ospori zakonitost odluke Komisije za žalbe. Okružni sud je odbacio tužbu podnosioca predstavke pozivajući se na to da su odluke Komisije za žalbe konačne i obavezujuće i da ne podliježu sudskom nadzoru. Podnosilac predstavke je na tu odluku uputio žalbu Apelacionom sudu i Ustavnom sudu pozivajući se i na to što nije bilo sudskog nadzora nad odlukama Apelacione komisije, ali je sve to bilo bezuspješno.

2. Odluka Suda

Pozivajući se na član 6 stav 1 i član 13 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava, *g. Dauti* je naveo da mu nije bilo omogućeno da pred domaćim sudovima ospori odluku upravnih organa u vezi sa svojim invaliditetom i naknadom koju je trebalo da dobije po tom osnovu.

Član 6

Sud je istakao da je po članu 6 stav 1 Konvencije neophodno da odluke upravnih organa koje same ne ispunjavaju zahtjeve tog člana budu podvrgnute potonjoj kontroli koju će sprovesti „sudski organ koji ima punu nadležnost”. Iz tih razloga bilo je neophodno utvrditi da li Apelaciona komisija predstavlja „nezavisni i nepristrasni sud” u smislu člana 6 stav 1.

Sud je primijetio da se Apelaciona komisija u cjelosti sastoji od ljudi koji se bave medicinom, da nju imenuje upravni organ i da je konačno odobrava Ministarstvo zdravlja, pod čijom vlašću i nadzorom ljekari rade. Nijedan član Apelacione komisije nema pravne niti sudijske kvalifikacije.

Pored toga, zakon i domaći propisi ne sadrže pravila kojima bi bio uređen mandat članova komisije, njihovo razrješenje, ostavka niti sadrži ijednu garanciju nemogućnosti njihovog premještanja. Po svemu sudeći, oni povremeno mogu biti razriješeni dužnosti, po nahođenju Ministarstva zdravlja, koji tu ima puno diskreciono pravo. Iz tih razloga, položaj članova Apelacione komisije u potpunosti je podložan spoljnim pritiscima. Takva situacija dovodi u pitanje predstavu o njoj kao o nezavisnom tijelu.

Imajući na umu činjenicu da Apelaciona komisija ne predstavlja „nezavisni i nepristrasni sud“, kao i da njene odluke ne mogu biti osporene pred domaćim sudovima, Sud je zaključio da je u ovom slučaju bio prekršen član 6 stav 1 Konvencije.

Član 13

Sud je stao na stanovište da nije neophodno da razmatra predstavku sa stanovišta člana 13.

Član 41

Sud je podnosiocu predstavke dosudio iznos od 6.000 eura na ime nematerijalne štete.

PRESUDA U PREDMETU *BAKA PROTIV MAĐARSKE*

(predstavka broj 20261/12)

27. maj 2014.

1. Osnovne činjenice

Podnosilac predstavke, *Andraš Baka (András)*, državljanin je Mađarske, koga je 2009. godine mađarski Parlament izabrao za predsjednika Vrhovnog suda s mandatom od šest godina, do juna 2015.

U tom svojstvu on je bio i predsjednik Nacionalnog pravosudnog savjeta i u tom svojstvu je imao zakonsku obavezu da iznese mišljenje o prijedlozima zakona koji su podnijeti Parlamentu, a tiču se pravosuđa. Od februara do novembra 2011. g. *Baka* je kritikovao izvjesne zakonodavne reforme u svojim obraćanjima javnosti ili saopštenjima za javnost, kao i u jednom govoru koji je održao u Parlamentu. Od aprila 2010. u Mađarskoj je pokrenut program ustavne reforme. Tako su u decembru 2011. usvojene prelazne odredbe novog mađarskog Ustava (Osnovni zakon Mađarske iz

2011), kojima je utvrđeno da će pravni sljednik Vrhovnog suda biti Kuriya (*Kúria* – što je historijsko mađarsko ime za Vrhovni sud), kao i da će mandat predsjednika Vrhovnog suda biti prekinut po stupanju na snagu Osnovnog zakona.

Usljed toga je mandat *g. Bake* prekinut 1. januara 2012 – tri i pol godine prije isteka mandata na koji je bio izabran. Stoga je *g. Baka* izgubio naknadu na koju je imao pravo kao predsjednik Vrhovnog suda do kraja svog mandata, kao i neke povlastice koje su mu sljedovale po isteku funkcije (uključujući otpremninu i doživotni dodatak na penziju).

Od kandidata za izbor predsjednika nove Kuriye zahtjevano je da imaju najmanje petogodišnje iskustvo sudije u Mađarskoj. U to se nije računalo vrijeme provedeno na dužnosti u nekom međunarodnom sudu, pa stoga *g. Baka* – koji je od 1991. do 2008. bio sudija Evropskog suda za ljudska prava – nije mogao da se kandiduje za mjesto predsjednika nove Kuriye, već je ostao na dužnosti redovnog sudije.

2. Odluka Suda

Pozivajući se na član 6 stav 1, podnosilac predstavke se požalio da mu je bio uskraćen pristup sudu pred kojim bi osporio svoje razrješenje. Tvrdio je, takođe, pozivajući se na član 10 (sloboda izražavanja), da je njegovo razrješenje bilo posljedica kritika koje je uputio na račun politike vlasti, a te kritike je javno izrazio u svojstvu predsjednika Vrhovnog suda. Takođe je naveo da je njegovim prijevremenim razrješenjem bio prekršen član 1 Protokola br. 1 (zaštita imovine), član 13 (pravo na djelotvoran pravni lijek) i član 14 (zabrana diskriminacije).

Član 6

Evropski sud je ponovio da državni službenici mogu biti isključeni iz polja zaštite člana 6 samo pod dva uslova i da su pritom visoke strane ugovornice dužne da dokažu da su ta dva uslova ispunjena. Prvo, unutrašnjim pravom mora biti „izričito” onemogućen pristup sudu za nosioce određene funkcije ili kategoriju službenika o kojoj je riječ. Drugo, to isključenje mora biti objektivno opravdano razlozima javnog interesa – u tom smislu, države su dužne da utvrde da je predmet spora povezan s vršenjem javne funkcije dotičnog državnog službenika.

Što se tiče prvog uslova, Evropski sud je stao na stanovište da vlasti nisu dokazale da mađarsko unutrašnje pravo izričito lišava sudije Vrhovnog suda prava pristupa sudu. U suštini, podnosiocu predstavke je pristup sudu bio onemogućen u praksi zato što je prekid njegovog mandata utvrđen Osnovnim zakonom, pa se, kao takav, nije mogao osporiti pred Ustavnim sudom.

Štaviše, ako i pretpostavimo da je nacionalni zakonodavni okvir konkretno lišio *g. Baku* prava na pristup sudu, Evropski sud smatra da to uskraćivanje prava nije bilo opravdano. Zaista, vlasti nisu dokazale da je prijevremeni prekid mandata *g. Bake* bio povezan s vršenjem državne vlasti

na takav način da je ukidanje jemstava pravičnog suđenja moglo biti objektivno opravdano razlozima javnog interesa.

Iz tih razloga, Evropski sud je zaključio da je u ovom slučaju bio prekršen član 6 stav 1.

Član 10

Evropski sud je primijetio da su prijedlozi za prekid mandata podnosioca predstavke, kao i novi kriterijumi za kandidovanje na dužnost predsjednika Kuriije bili dostavljeni Parlamentu tek pošto je g. *Baka* javno izrazio svoje stavove o nekoliko zakonodavnih reformi koje utiču na položaj pravosuđa i koje su sprovedene na osnovu zakona donijetih u izuzetno kratkom roku. Štaviše, činjenica da je funkcija predsjednika Nacionalnog pravosudnog savjeta bila odvojena od funkcije predsjednika nove Kuriije sama po sebi nije dovoljna da se na osnovu nje izvede zaključak kako je uloga za koju je g. *Baka* bio izabran prestala da postoji stupanjem na snagu Osnovnog zakona. Konačno, ni njegova sposobnost da obavlja svoje funkcije ni njegovo profesionalno ponašanje nisu bili ničim dovedeni u pitanje pred mađarskim vlastima.

Kada se sve te činjenice i slijed događaja sagledaju u cjelini, potvrđuje se stav g. *Bake* da prijevremeni prestanak njegovog mandata nije bio rezultat restrukturisanja vrhovne sudske vlasti, već je bio u vezi s kritikama koje je on javno izrekao dok je bio na položaju predsjednika Vrhovnog suda. To je predstavljalo miješanje u njegovo pravo na slobodu izražavanja.

Evropski sud je potom razmotrio da li je to miješanje bilo opravdano. Prvo, ustanovio je da je posebno važno to da su reforme (funkcionisanje pravosudnog sistema, nezavisnost i nemogućnost premještanja sudija i starosna granica penzionisanja za sudije) o kojima je g. *Baka* iznio svoje stavove bile pitanje od javnog interesa. Drugo, g. *Baka* nije samo imao pravo nego je imao i dužnost da kao predsjednik Nacionalnog pravosudnog savjeta izrazi svoje mišljenje o zakonodavnim reformama koje neposredno utiču na pravosuđe. Treće, njegov mandat je prekinut tri i pol godine prije isteka mandata utvrđenog zakonom koji je bio na snazi u vrijeme njegovog izbora, što je imalo ozbiljne materijalne posljedice po g. *Baku*. Strahovanje od takve kazne moglo je da ima „obeshrabrujuće dejstvo” na ostvarivanje slobode izražavanja i posebno je postojala opasnost da se na taj način sudije obeshrabre da iznose kritičke opaske na račun javnih ustanova ili javnih sektorskih politika.

Iz tih razloga, Evropski sud je zaključio da miješanje u ostvarivanje prava g. *Bake* na slobodu izražavanja nije bilo „neophodno u demokratskom društvu”, već je predstavljalo povredu člana 10.

Član 1 Protokola br. 1

Evropski sud je ponovo naglasio da se budući dohodak ne može smatrati „imovinom” ukoliko nije

već zarađen ili ukoliko nije konačno naplativ, kao i da Konvencija ne jemči pravo da će neko lice i dalje dobijati platu u određenom iznosu. Iz tih razloga, Evropski sud je odbacio taj aspekt predstave kao neprihvatljiv.

Član 13 i član 14

Evropski sud je stao na stanovište da nije potrebno zasebno ispitivati te aspekte predstave.

Član 41

U okolnostima datog slučaja, Evropski sud je smatrao da pitanje primjene člana 41 još nije sazrelo za odlučivanje. Prema tome, to pitanje treba da bude zadržano i treba da bude utvrđen potonji postupak imajući na umu mogući sporazum između države i *g. Bake*.

PRESUDA VELIKOG VIJEĆA U PREDMETU *BAKA PROTIV MAĐARSKE*

(predstavka broj 20261/12)

23. juni 2016.

1. Osnovne činjenice

Predstavku je podnio *g. András Baka*, mađarski državljanin rođen 1952. koji živi u Budimpešti. Gospodin *Baka* je od 1991. do 2008. bio sudija Evropskog suda za ljudska prava, a više od godinu dana je radio u Apelacionom sudu u Budimpešti.

Mađarski parlament je 22. juna 2009. imenovao *g. Baku* za predsjednika Vrhovnog suda sa mandatom u trajanju od šest godina, do 22. juna 2015. Ova je uloga obuhvatala vršenje upravljačkih poslova i predsjedavanje raspravama koje za ishod imaju usvajanje rezolucija o ujednačavanju sudske prakse. *G. Baka* je takođe rukovodio Nacionalnim savjetom sudstva, te je imao zakonsku obavezu da izražava mišljenje o prijedlozima zakona koji utiču na pravosuđe, nakon što prikupi i sačini pregled mišljenja različitih sudova.

Aprila 2010. je savez Fidesz-Mađarske građanske unije i Demohrišćanske narodne stranke osvojio dvotrećinsku većinu u Parlamentu i pokrenuo program sveobuhvatnih ustavnih i zakonodavnih reformi. *G. Baka* je tokom čitavog perioda reforme javno izražavao svoje stručno mišljenje o prijedlozima zakona koji utiču na pravosuđe.

Mišljenja g. Bake

G. Baka je 12. februara 2011. rekao da Prijedlog zakona o poništenju osuđujućih presuda, kojim se

nalagalo poništenje pravosnažnih osuda vezanih za rastjerivanje mase tokom jeseni 2006, „predstavlja povredu prava sudija da slobodno cijene dokaze”. Na dan 8. marta 2011. jedan poslanik Fidesza kritikovao je g. *Baku* zato što je izrazio svoje mišljenje, izjavivši: „Usvojeno pravno rješenje je okvalifikovano kao nesretno. Ja pak smatram da je nesretno kad pripadnik pravosuđa, na kojem se god položaju našao, pokušava da na taj način vrši uticaj na zakonodavni proces.”

G. *Baka* je 24. marta 2011. u Parlamentu izrazio svoje mišljenje o novom nazivu Vrhovnog suda (*Kúria*), novim ovlašćenjima koja su mu data u vezi sa obezbjeđivanjem ujednačenosti sudske prakse, upravljanju pravosuđem i funkcionisanju Nacionalnog savjeta sudstva, kao i o uvođenju ustavne žalbe na sudske odluke.

G. *Baka* je zajedno sa ostalim predsjednicima sudova 7. aprila 2011. objavio otvoreno pismo u kojem je kritikovao prijedlog da se starosna granica za obavezno penzionisanje sudija smanji sa 70 na 62 godine. G. *Baka* je zatim juna 2011. osporio akt o sudskoj reformi pred Ustavnim sudom.

G. *Baka* je u obraćanju u Parlamentu 3. novembra 2011. izrazio svoje neslaganje sa Prijedlogom zakona o organizaciji i administraciji sudova i Prijedlogom zakona o pravnom statusu i zaradama sudija. Tim prijedlozima zakona bilo je predviđeno ukidanje Nacionalnog savjeta sudstva, čije će poslove obavljati novoformirana Nacionalna kancelarija za pravosuđe i Nacionalno sudsko vijeće. Predložena reforma imala je za cilj da poslovi upravljanja sudstvom budu koncentrisani u rukama predsjednika nove Nacionalne kancelarije za pravosuđe, a da predsjednik Vrhovnog suda ostane odgovoran za nadzor nad ujednačenim sprovođenjem pravde. G. *Baka* je izjavio da predloženi zakoni ne rješavaju strukturne probleme pravosuđa, već ih prepuštaju „diskreciji funkcionera jedne spoljne administracije (predsjednika predložene Nacionalne kancelarije za pravosuđe, koja će upravljati sudovima umjesto Nacionalnog savjeta sudstva), kojem će biti dodijeljena preterana ovlašćenja, bez presedana u Evropi, a bez ikakve adekvatne odgovornosti”.

Izmjene zakona

Mađarski parlament je 25. aprila 2011. usvojio Osnovni zakon, kojim je propisano preimenovanje Vrhovnog suda u *Kúriju*. Nakon toga su brojni političari izjavili da zakon neće dovesti do promjene predsjednika Vrhovnog suda.

Na dan 9. novembra 2011. usvojen je amandman na Prijedlog zakona o organizaciji i administraciji sudova, kojim je propisano da novi predsjednik *Kúrije* mora da ima najmanje pet godina iskustva rada u sudu u Mađarskoj. Rad u međunarodnom sudu se nije računao kao takvo iskustvo. U periodu od 19. do 23. novembra 2011. poslanici su podnijeli nekoliko amandmana, predlažući okončanje mandata predsjednika Vrhovnog suda, g. *Bake*, jer ne ispunjava novi uslov u pogledu iskustva.

2. Odluka Suda

Predstavka je Evropskom sudu za ljudska prava podnijeta 14. marta 2012. Vijeće Drugog odjeljenja je 27. maja 2014. izreklo presudu, u kojoj je jednoglasno zaključilo da su prekršeni član 6 st. 1 i član 10 Konvencije. Država je 27. avgusta 2014. podnijela zahtjev o upućivanju predmeta Velikom vijeću u skladu sa članom 43.

Podnosilac predstavke je tvrdio da: (1) mu je uskraćen pristup sudu kako bi zaštitio svoja prava vezana za prijevremeni prekid mandata, suprotno članu 6 st. 1; (2) da mu je mandat prijevremeno prekinut jer je izražavao svoja stručna mišljenja o zakonodavnoj reformi, suprotno članu 10; (3) da nije imao na raspolaganju djelotvorni pravni lijek zbog prekida mandata, suprotno članu 13, zajedno sa članom 10; i da se (4) prema njemu postupalo drugačije nego prema ostalim nosiocima funkcija u analognim situacijama, jer je izražavao politički kontroverzna mišljenja, što je suprotno članu 14, zajedno sa članovima 6 i 10.

Član 6

Sud je smatrao da član 6 važi ako postoji „stvaran i ozbiljan” spor o „pravu” priznatom u domaćem pravu. Sud je priznao da *g. Baka* ima ustavno pravo da odsluži cijeli mandat u skladu sa nezavisnošću pravosuđa i nesmjjenjivošću sudija. U Ustavu iz 1949. potvrđuje se da sudije mogu biti smijenjene samo iz određenih razloga, a u skladu sa postupkom predviđenim zakonom i da su sudije nezavisne. Novo zakonodavstvo nije moglo retroaktivno da eliminiše dokazivost prava *g. Bake* da odsluži cijeli mandat u skladu sa propisima koji su bili na snazi u vrijeme njegovog imenovanja. Sud je stoga zaključio da između *g. Bake* i mađarske države postoji spor o pravu.

Neki državni službenici su, međutim, izuzeti iz zaštite od razrješenja koju pruža član 6. Sud je primijenio test iz predmeta *Vilho Eskelinen protiv Finske* kako bi utvrdio da li bi *g. Baka* iz nje bio izuzet. Prvo, da bi *g. Baka* bio izuzet, država mora u svom nacionalnom zakonodavstvu izričito da uskrati pravo na pristup sudu zaposlenima na određenom radnom mjestu ili u određenoj kategoriji. Drugo, izuzeće mora biti opravdano objektivnim potrebama javnog interesa. Sud je prilikom analize prvog kriterijuma utvrdio da je podnosilac predstavke mogao da osporava svoje razrješenje pred Tribunalom za državne službenike. Međutim, u ovom konkretnom slučaju je pristup podnosioca predstavke sudu bio osujećen činjenicom da je prijevremeni prestanak njegovog mandata predsjednika Vrhovnog suda propisan prelaznim odredbama Zakona o organizaciji i administraciji sudova. Time je spriječen da tu mjeru osporava pred Tribunalom za državne službenike, što bi mogao da učini da je razriješen na osnovu postojećeg pravnog okvira. *G. Baka* stoga nije izuzet iz zaštite člana 6.

Prestanak mandata *g. Bake* nije preispitan niti je za to postojala mogućnost. I ovo odsustvo sudskog preispitivanja predstavljalo je rezultat zakonodavstva, čija je usaglašenost sa zahtjevima

vladavine prava sumnjiva. Stoga je Sud konstatovao da je došlo do povrede člana 6.

Član 10

Kada je riječ o tvrdnjama o kršenju člana 10 u vezi sa razrješenjem sudija, Sud mora da utvrdi da li je mjera na koju se podnosilac predstavke žali predstavljala miješanje u njegovo pravo na slobodu izražavanja u obliku „formalnosti, uslova, ograničenja ili kazni” ili je jednostavno uticala na pravo vršenja javne funkcije sprovođenja pravde, što ne predstavlja priznato pravo. Sud je u ovom predmetu razmatrao vrijeme kada je g. *Baka* izražavao svoje mišljenje i kada su predloženi amandmani na Osnovni zakon. I intervjui dva poslanika parlamentarne većine i uvjeravanja koja je država dala Venecijanskoj komisiji da g. *Baka* neće biti smijenjen sa funkcije prethodili su njegovom govoru u Parlamentu 3. novembra 2011, nakon čega su podnijeti prijedlozi o prekidu njegovog mandata i ukidanju njegovih beneficija po odlasku sa funkcije.

Po mišljenju Suda, imajući u vidu slijed događaja u cjelini, a ne odvojene i posebne incidente, postoje očigledni dokazi o uzročno-posljedičnoj vezi između ostvarivanja slobode izražavanja podnosioca predstavke i ukidanja njegovog mandata. Stoga je Sud zaključio da je došlo do ometanja slobode izražavanja g. *Bake*. Sud je konstatovao da se u slučaju postojanja očiglednih dokaza koji potkrijepljuju verziju događaja podnosioca predstavke, kao i postojanja uzročno-posljedične veze, teret dokazivanja opravdanosti prebacuje na državu.

Država je tvrdila da su novi zakoni i smjena g. *Bake* predstavljali pokušaj očuvanja autoriteta i nepristrasnosti pravosuđa. Sud je, međutim, konstatovao da država ne može legitimno da se pozove na nezavisnost pravosuđa kako bi opravdala razrješenje predsjednika suda iz razloga koji nisu propisani zakonom i koji se ne odnose ni na jedan osnov vezan za profesionalnu stručnost ili povredu dužnosti. Postupci države nisu bili u skladu sa ciljem koji je navela.

Postupci države, pored toga, nisu bili nužni u „demokratskom društvu” jer su imali „obeshrabrujući efekat” na ostale sudije koje su počele da oklijevaju da učestvuju u javnim raspravama o pitanjima vezanim za sprovođenje pravde i pravosuđe. G. *Baka* je jednostavno javno izražavao mišljenja u okviru profesionalne odgovornosti položaja na kojem je bio i zbog toga je bio kažnjen. Sud je stoga utvrdio povredu člana 10.

Član 13

Sud je konstatovao da nema potrebe da zasebno razmatra povredu člana 13 zajedno sa članom 10.

Član 14

Sud je konstatovao da nema potrebe da zasebno razmatra povredu člana 14 zajedno sa članovima 6 i 10.

Član 41

Sud je Mađarskoj naložio da podnosiocu predstavke isplati 70.000 eura na ime materijalne i nematerijalne štete i 30.000 eura na ime troškova i izdataka.

PRESUDA U PREDMETU *DI GIOVANNI PROTIV ITALIJE*

(predstavka broj 51160/06)

9. juli 2013.

1. Osnovne činjenice

Podnositeljica predstavke, gđa *A. Di Giovanni*, bila je italijanska sutkinja i u relevantnom periodu predsjednica suda u Napulju zaduženog za izvršenje presuda.

Januara 2003. raspisan je konkurs za sudije i javne tužioce. Kasnije je pokrenuta krivična istraga protiv člana konkursne komisije osumnjičenog da je falsifikovao rezultate konkursa u korist određenog kandidata. Podnositeljica predstavke je 28. maja 2003. u intervjuu jednim novinama izjavila da je član konkursne komisije iskoristio svoj uticaj kako bi pomogao svom srodniku.

Nacionalni savjet pravosuđa (NSP) je 4. juna 2003. poslao predsjedniku konkursne komisije zahtjev da istraži da li je tvrdnja istinita. Objavljeni su i drugi članci koji su doveli *E. F.*, sudiju iz Napulja, u vezu sa navodnim namiještanjem postupka izbora kandidata. Glavni državni savjetnik pri Kasacionom sudu je 25. februara 2004. podigao disciplinsku tužbu protiv gđe *Di Giovanni* jer nije vršila svoju dužnost poštovanja i diskrecije u odnosu na članove NSP-a i jednog svog kolege. On je konkretno tvrdio da njene izjave u javnosti potvrđuju neosnovane optužbe u vezi sa *E. F.*, bivšim članom NSP-a i sadašnjim članom Nacionalnog udruženja pravosuđa (NUP), i njegovim navodnim mahinacijama u korist srodnika koji se prijavio na konkurs za sudije.

Gđa *Di Giovanni* je na raspravi održanoj 10. juna 2005. objasnila da nije pomenula ni svog kolegu *E. F.* ni bilo koju drugu konkretnu osobu, već da je iznijela poznate informacije koje je štampa već bila objelodanila, a kako bi osudila postojanje konvergencije interesa NSP-a i NUM-a. Disciplinski odbor NSP-a je podnositeljicu predstavke proglasio krivom po nekim optužbama i izrekao joj opomenu. Odbor je razjasnio da njene kritike na račun NSP-a i NUM-a predstavljaju slobodno izražavanje ličnog uvjerenja, te da zbog njih ne može biti kažnjena. Međutim, podnositeljica predstavke po disciplinskim propisima može biti kažnjena zbog tvrdnji u vezi sa svojim kolegom: odbor je primijetio da su detalji koje je podnositeljica predstavke iznijela mogli da se odnose samo na *E. F.*, jedinog bivšeg sudiju NSP-a koji je sada član ANM-a, a čija se kćerka prijavila na konkursu za sudije o kojem je riječ. Stoga je odbor utvrdio da je gđa *Di Giovanni* prekršila svoju dužnost da postupa sa diskreциjom i lojalnošću prema drugom sudiji.

Gđa *Di Giovanni* je izjavila žalbu, tvrdeći da disciplinski odbor NSP-a nije nezavisan i nepristrasan. Pozvala se na sistem izbora sudija, zasnovan na njihovom pripadništvu određenim ideološkim pokretima u NSP-u, a pored toga je istakla da je tužbu protiv nje 4. juna 2003. podnijelo četvoro od petnaest članova NSP-a koji su kasnije razmatrali njen predmet. Kasacioni sud je odbacio njenu žalbu.

2. Odluka Suda

Pozvavši se na član 6 st. 1 i st. 3(c), gđa *Di Giovanni* se žalila na odsustvo nezavisnosti i nepristrasnosti disciplinskog odbora NSP-a koji je odlučivao o njenom predmetu, kao i na povredu njenih prava na odbranu, jer joj nije data prilika da lično iznese svoju odbranu pred Kasacionim sudom. Ona se takođe pozvala na član 10, ustvrdivši da je disciplinskom opomenom koja joj je izrečena povrijeđeno njeno pravo na slobodu izražavanja.

Član 6 stav 1

Sud je prilikom utvrđivanja da član 6 Konvencije važi u ovom predmetu prvo razmatrao da li disciplinski postupak vezan za pravo na nastavak bavljenja profesijom može dovesti do spora o građanskim pravima. Disciplinski postupak o kojem je reč mogao je za ishod imati izricanje raznih kazni – opomene, suspenzije ili čak prestanka profesionalne aktivnosti – dakle, u pitanju su bila građanska prava podnositeljice predstavljanja. Sud je zatim primijetio da moraju biti ispunjena dva uslova da bi neki sudija bio uskraćen zaštite predviđene članom 6: u nacionalnom zakonodavstvu mora izričito da postoji odredba kojom se uskraćuje pravo na pristup sudu licima koja obavljaju konkretnu funkciju ili profesiju, a to izuzeće mora biti opravdano objektivnim potrebama javnog interesa. U ovom slučaju je o predmetu gđe *Di Giovanni* odlučivao sud, odnosno disciplinski odbor NSP-a, koji je imao punu nadležnost da donese odluku. Pored toga, podnositeljici predstavljanja je bilo dozvoljeno da izjavi žalbu na tu odluku. Stoga je Sud zaključio da građanski „aspekt” člana 6 može da važi u ovom predmetu.

Sud je ponovio da od njega shodno članu 35 st. 1 Konvencije može biti zatraženo da odlučuje o nekoj stvari tek nakon što su iscrpljeni svi domaći pravni lijekovi. Gđa *Di Giovanni* se u ovom predmetu žalila na odsustvo nezavisnosti i nepristrasnosti disciplinskog odbora NSP-a iz raznih razloga, naročito jer je tužbu protiv nje 4. juna 2003. podnijelo četvoro od petnaest članova odbora NSP-a koji su potom odlučivali o toj tužbi. Ovaj konkretan argument nije pomenut pred domaćim sudovima, te ga je Sud proglasio nedopuštenim.

Sud je zatim razmotrio da li je disciplinski odbor NSP-a nezavisan i nepristrasan sud obrazovan na osnovu zakona. Sud je prvo konstatovao da disciplinski odbor NSP-a, uspostavljen italijanskim Zakonom br. 195/1958, predstavlja sud obrazovan na osnovu zakona, da je nadležan da odlučuje o sporovima i da može naložiti pribavljanje dokaza i ispitivanje svjedoka. Shodno tome, disciplinski

odbor NSP-a jeste sudsko tijelo s punom nadležnošću.

Postojanje nezavisnosti i nepristrasnosti propisanih članom 6 st. 1 Konvencije mora se utvrditi primjenom subjektivnog testa, koji podrazumijeva uzimanje u obzir ličnih uvjerenja i ponašanja određenog sudije, kao i objektivnog testa, kojim se utvrđuje da li sam sud i njegov sastav nude dovoljne garancije koje isključuju sve legitimne sumnje u njegovu nepristrasnost.

Pošto je ispitao tvrdnju podnositeljice predstavke, Sud nije utvrdio nijedan element koji bi mogao podriti subjektivnu nepristrasnost sudija o kojima je riječ.

Kada je riječ o objektivnom testu, Sud je primijetio da mandat sudija disciplinskog odbora NSP-a traje četiri godine, da oni ne mogu biti razriješeni do njegovog isteka i da nemaju nikakve hijerarhijske veze sa svojim kolegama koji se biraju tajnim glasanjem. Sud je zauzeo stav da italijansko zakonodavstvo pruža dovoljne garancije u vezi sa nezavisnošću članova disciplinskog odbora u vršenju njihovih dužnosti i objasnio da potencijalno pripadništvo ma kojem ideološkom pokretu u pravosuđu ne treba miješati sa nekom vrstom hijerarhijske zavisnosti. Sud je, pored toga, primijetio da se disciplinska opomena izrečena podnositeljici predstavke nije odnosila na njenu kritiku NSP-a, već na njene izjave o nepotkrijepljenim informacijama o kolegi koji nije sudija NSP-a.

Shodno tome, tvrdnja gđe *Di Giovanni* se ne može objektivno opravdati i nije došlo do povrede člana 6 st. 1 Konvencije.

Član 10

Sud nije zauzeo mjesto nacionalnih sudija, ali je razmatrao da li je ometanje uživanja određenog prava propisano zakonom, nužno u demokratskom društvu i srazmjerno legitimnom cilju kojem se teži.

Sud je u ovom predmetu konstatovao da je opomena izrečena gđi *Di Giovanni* predstavljala miješanje javnih vlasti u njeno uživanje prava na slobodu izražavanja zajemčenu u članu 10 Konvencije. To miješanje je propisano zakonom – Uredbom br. 511/1946 – i težilo je ostvarenju legitimnih ciljeva, konkretno, zaštiti ugleda pravosuđa i garantovanju nepristrasnosti pravosuđa. Kada je riječ o nužnosti ovog miješanja u demokratskom društvu, Sud je zaključio da je gđa *Di Giovanni* proglašena krivom zbog svojih izjava koje je objavila štampa, a koje su se odnosile na navodne mahinacije jednog sudije kako bi pomogao svojoj kćerki na javnom konkursu. Disciplinski odbor NSP-a je zaključio da je *E. F.* jedini sudija koji odgovara opisu koji je dala podnositeljica predstavke.

U svjetlu gore navedenog, Sud je smatrao da je zaključak disciplinskog odbora razuman i utvrdio je da je potvrđivanjem nepotkrijepljenih informacija o nepravilnostima koje su se navodno

dogodile tokom posljednjeg javnog konkursa za sudije gđa *Di Giovanni* predstavila kao osnovane informacije za koje je kasnije dokazano da su neosnovane.

Razmotrivši sve navedene okolnosti i poseban značaj funkcije koju je vršila podnositeljica predstavke i njenu dužnost vezanu za diskreciju, Sud je zaključio da je opomena izrečena gđi *Di Giovanni* bila srazmjerna cilju kojem se težilo, te da je miješanje u njenu slobodu izražavanja bilo nužno u demokratskom društvu.

Stoga nije došlo do povrede člana 10 Konvencije.

Član 6 stav 3

Kada je riječ o pravima na odbranu podnositeljice predstavke, Sud je konstatovao da se ovaj predmet ne odnosi na krivičnu materiju, te je ovaj dio pritužbe proglasio nedopuštenim *ratione materiae*.

NEZAVISNOST: GARANCIJE PROTIV SPOLJNIH PRITISAKA

PRESUDE VELIKOG VIJEĆA U PREDMETIMA COOPER I GRIEVES PROTIV UJEDINJENOG KRALJEVSTVA

(predstavke broj 48843/99 i 57067/00)

16. decembar 2003.

1. Osnovne činjenice

Ova dva slučaja se odnose na pitanje da li je postupak pred vojnim sudom u Ujedinjenom Kraljevstvu – prema sistemu važećem nakon stupanja na snagu Zakona o oružanim snagama 1996. godine – u skladu sa članom 6 stav 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Cooper protiv Ujedinjenog Kraljevstva

Graham Cooper, državljanin Ujedinjenog Kraljevstva, rođen je 1968. godine i živi u gradu Birmingham u Engleskoj. U relevantno vrijeme je bio pripadnik Kraljevskog ratnog vazduhoplovstva.

Okružni vojni sud Kraljevskog ratnog vazduhoplovstva je 18. februara 1998. godine osudio g. *Coopera* za krivično djelo krađe prema Zakonu o krađi iz 1968. godine. Osuđen je na 56 dana zatvora, oduzimanje čina i otpuštanje iz službe. Okružni vojni sud je u svom sastavu uključivao stalnog predsjednika, druga dva oficira nižeg čina i vojnog sudiju. Stalni predsjednik je bio na svom posljednjem namještenju prije penzije i njegov rad nije bio predmet ocjenjivanja od avgusta 1997. godine. Druga dva člana vijeća pohađala su kurs 1993. godine, koji je uključio obuku o disciplinskom postupku.

Nadzorna služba je 3. aprila 1998. godine dobila preporuku od glavnog vojnog sudije i potvrdila zahtjev za osudu Okružnog vojnog suda. Podnosilac predstavke se neuspješno žalio Apelacionom vojnom sudu.

Grievess protiv Ujedinjenog Kraljevstva

Mark Anthony Grievess je državljanin Ujedinjenog Kraljevstva, rođen 1968. godine i živi u gradu Devon u Engleskoj. U relevantno vrijeme je bio pripadnik Kraljevske ratne mornarice.

G. *Grievess* je 18. juna 1998. godine osuđen od strane Kraljevskog vojnog mornaričkog suda za nezakonito i zlonamjerno ranjavanje sa namjerom nanošenja ozbiljnih tjelesnih povreda, protivno Zakonu o krivičnim djelima protiv lica iz 1861. godine. On je osuđen na tri godine zatvora, oduzet mu je čin, otpušten je iz službe i naloženo mu je da isplati 700 funti sterlinga kao nadoknadu štete.

Vojni sud je bio sastavljen od predsjednika (kapetana Kraljevske mornarice), četiri mornarička oficira i vojnog sudije, koji je bio aktivni mornarički oficir zaposlen kao mornarički pravni savjetnik u komandi odgovornoj za organizaciju i razmještanje svih brodova na moru.

Odbor Ministarstva ratne mornarice je 29. septembra 1998. godine, dobivši preporuku od vojnog sudije, potvrdio zaključak i osudu vojnog suda. Podnosilac predstavke se neuspješno žalio Apelacionom vojnom sudu.

2. Odluka Suda

Oba podnosioca predstavki su se žalila da je vojnim sudovima pred kojima im je suđeno, formiranim prema Zakonu iz 1996. godine, nedostajala nezavisnost i nepristrasnost i da su stoga bili lišeni pravičnog i javnog suđenja pred nezavisnim i nepristrasnim sudom obrazovanim prema zakonu. Oni su se pozvali na član 6 stav 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Član 6 stav 1

Prihvatljivost predstavke

Sud je smatrao da, imajući u vidu prirodu optužbi protiv podnosilaca predstavki, kao i prirodu i ozbiljnosti dosuđenih kazni (56 dana, odnosno tri godine zatvora), postupak pred vojnim sudom predstavlja razmatranje krivične optužbe protiv podnosilaca predstavki. Zaključivši da žalbe podnosilaca predstavki postavljaju pravna pitanja dovoljno ozbiljna da njihovo rješavanje treba da zavisi od razmatranja suštine spora, Sud je predstavke proglasio prihvatljivim.

Suština spora

Cooper protiv Ujedinjenog Kraljevstva

Sud je odbacio opštu tvrdnju podnosioca predstavke da vojni sudovi ne mogu, u načelu, razmatrati krivične optužbe protiv službenog osoblja u skladu sa zahtjevima nezavisnosti i nepristrasnosti iz člana 6 stav 1 Evropske konvencije.

Sud je takođe odbacio tvrdnju da je vojnom sudu koji mu je sudio nedostajala nezavisnost i nepristrasnost. Njegove tvrdnje nisu dovele u sumnju da su u postupku pred vojnim sudom bile odvojene tužilačka i sudska funkcija, niti su dovele u sumnju nezavisnost tijela koja donose odluke od lanca komande, čina ili bilo kog drugog vojnog uticaja.

Sud je izjavio da nema osnova da se dovede u pitanje nezavisnost vojnog sudije Kraljevskog ratnog vazduhoplovstva pošto je on civilno lice koje postavlja ministar pravde (civilno lice), a za vojni

sud ga imenuje glavni vojni sudija (takođe civilno lice). Takođe je zaključeno da prisustvo civilnih lica sa takvim kvalifikacijama i takvom centralnom ulogom u postupku pred vojnim sudom predstavlja jedno od najznačajnijih jemstava nezavisnosti tog postupka. Dalje, stalni predsjednik vojnog suda imenovan u ovom slučaju bio je nezavisan i doprinio je u značajnoj mjeri nezavisnosti ovog *ad hoc* sudskog vijeća.

U pogledu ostalih članova vijeća, Sud je zaključio da njihovo *ad hoc* imenovanje i relativno nizak čin sami po sebi nisu ugrozili njihovu nezavisnost, pošto su postojala obezbjeđenja protiv primjene spoljnog pritiska na njih – prisustvo stalnog predsjednika suda i vojnog sudije, zabrana izvještavanja o načinu donošenja presuda članova vijeća i uputstva data članovima.

Sud je primijetio da Nadzorna služba predstavlja anomaliju u sadašnjem sistemu vojnih sudova i izrazio brigu zbog krivičnog postupka kojim se omogućava da se vansudska vlast miješa u sudske odluke. Međutim, Sud je zaključio da uloga ove službe nije podrila nezavisnost vojnog suda, pošto konačnu odluku u postupku donosi sudsko tijelo – Apelacioni vojni sud.

Prema tome, Sud je zaključio da se postupak pred vojnim sudom ne može smatrati nepravičnim i da stoga nije došlo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije.

Grieves protiv Ujedinjenog Kraljevstva

Sud je primijetio da se sudovi Kraljevske ratne mornarice po više osnova razlikuju od sudova Kraljevskog ratnog vazduhoplovstva.

Značajno je da mjesto stalnog predsjednika vojnog suda ne postoji u mornaričkom sistemu, već se predsjednik vojnog suda Kraljevske ratne mornarice imenuje za svaki vojni sud pri njegovom sazivanju. Evropski sud je bio mišljenja da je odsustvo stalnog predsjednika, koji ne očekuje unaprijednje, ne strahuje od smjenjivanja i koji nije predmet izvještavanja o donošenju presuda, lišilo vojne sudove Kraljevske ratne mornarice značajnog faktora nezavisnosti inače *ad hoc* sudskog vijeća.

Što je najznačajnije, Sud je primijetio da su vojne sudije Kraljevske ratne mornarice, iako ispunjavaju istu ključnu ulogu u vojnim sudovima kao i njihove kolege u Kraljevskom ratnom vazduhoplovstvu, aktivni mornarički oficiri koji, kada ne zasjedaju u vojnom sudu, izvršavaju redovne mornaričke dužnosti. Vojni sudija Kraljevskog ratnog vazduhoplovstva je civilno lice stalno zaposleno kod glavnog vojnog sudije, koji je i sam civil, dok vojne sudije Kraljevske ratne mornarice imenuje mornarički oficir, glavni mornarički vojni sudija.

Sud je, uz izvjesnu zabrinutost, skrenuo pažnju na praksu izvještavanja u pogledu vojnih sudija Kraljevske ratne mornarice. Na primjer, izvještaj glavnog mornaričkog vojnog sudije o radu

vojnog sudije mogao je biti proslijeđen njegovom nadređenom oficiru. Sud je bio mišljenja da se, čak i ako se vojni sudija izabran u vijeće koje je sudilo podnosiocu predstavke može smatrati za nezavisnog i pored ove prakse izvještavanja, položaj mornaričkih vojnih sudija ne može smatrati snažnim jamstvom nezavisnosti vojnog suda Kraljevske ratne mornarice. Prema tome, nedostatak civila u ključnoj ulozi vojnog sudije lišio je vojni sud Kraljevske ratne mornarice jednog od najznačajnijih jamstava nezavisnosti koje uživaju vojni sudovi drugih rodova vojske.

Evropski sud je dalje smatrao da su uputstva data članovima vojnog suda Kraljevske ratne mornarice u značajnoj mjeri manje detaljna i manje jasna od uputstava Kraljevskog ratnog vazduhoplovstva. Ona su stoga bila manje djelotvorna u očuvanju nezavisnosti ostalih članova vojnih sudova mornarice od neodgovarajućeg spoljnog uticaja.

Sud je, prema tome, zaključio da su razlike između vojnog suda Kraljevskog ratnog vazduhoplovstva, razmotrenog u slučaju *Cooper protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, i sistema vojnog suda Kraljevske ratne mornarice, o kome je riječ u slučaju *Grieves protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, takve da se bojazni g. *Grievesa* u pogledu nezavisnosti i nepristrasnosti vojnog suda koji mu je sudio, sastavljenog prema Zakonu iz 1996. godine, mogu smatrati za objektivno opravdane. Suđenje g. *Grievesu* pred vojnim sudom je stoga bilo nepravilno i došlo je do povrede člana 6 stav 1 Evropske konvencije.

Član 41

Sud je podnosiocu predstavke *Grievesu* dodijelio 8.000 eura (€) na ime troškova postupka, umanjeno za sumu dobijenu na ime pravne pomoći.

PRESUDA VELIKOG VIJEĆA U PREDMETU ÖCALAN PROTIV TURSKE

(predstavka broj 46221/99)

12. maj 2005.

1. Osnovne činjenice

Ovaj slučaj se odnosi na predstavku koju je podnio turski državljani *Abdullah Öcalan*, rođen 1949. godine. On je trenutno u zatvoru Imrali u Turskoj.

U vrijeme događaja koji je u pitanju, turski sudovi su izdali sedam naloga za hapšenje g. *Öcalana* i raspisana je Interpolova „crvena” potjernica za njim. On je optužen za finansiranje oružane bande u cilju narušavanja integriteta turske države i podsticanje terorističkih djela sa smrtnim posljedicama.

On je 9. oktobra 1998. protjeran iz Sirije, gdje je živio tokom više godina. Odatle je otišao u Grčku, Rusiju, Italiju i zatim ponovo u Rusiju i Grčku prije nego što se zaputio u Keniju, gdje je pod spornim okolnostima 15. februara 1999. godine uveče ukrcao u avion na aerodromu u Najrobiju, gdje su ga turske vlasti uhapsile. On je zatim avionom odveden u Tursku.

Po dolasku u Tursku odveden je u zatvor Imrali, gdje je od 16. do 23. februara 1999. godine bio držan u policijskom pritvoru i podvrgnut ispitivanju od strane snaga bezbjednosti. Tokom tog perioda nije imao pravnu pomoć. Snage bezbjednosti su spriječile njegovog pravnog zastupnika da doputuje u posjetu. Takođe, 23. februara 1999. godine 16 drugih pravnih zastupnika nije dobilo dozvolu da ga posjeti.

Podnosilac je 23. februara 1999. izveden pred Sud za državnu bezbjednost u Ankari, koji mu je odredio da bude zadržan u pritvoru do suđenja. Podnosiocu predstavke je omogućen samo ograničen kontakt sa pravnim zastupnicima, kojima zatvorske vlasti nisu dozvolile da mu predaju kopije dokumenata iz spisa predmeta, osim optužnice. Tek je na ročištu 4. juna 1999. godine Sud za državnu bezbjednost dozvolio podnosiocu predstavke uvid u spise pod nadzorom dva pisara, a njegovim zastupnicima da mu daju kopije određenih dokumenata.

Sud za državnu bezbjednost u Ankari je 29. juna 1999. godine proglasio podnosioca predstavke krivim za djelovanje sa ciljem odvajanja dijela turske teritorije, kao i za stvaranje i vođstvo oružane bande u tu svrhu. On je osuđen na smrt, shodno članu 125 Krivičnog zakonika. Tu odluku je potvrdio i Kasacioni sud.

Prema Zakonu broj 4771, objavljenom 9. avgusta 2002. godine, turski Savjet je odlučio da ukine smrtnu kaznu u vrijeme mira. Sud za državnu bezbjednost je 3. oktobra 2002. preinačio smrtnu kaznu podnosioca predstavke u doživotnu robiju.

2. Odluka Suda

Predstavka je podnijeta Evropskom sudu za ljudska prava 16. februara 1999. godine. U odluci Vijeća od 12. marta 2003. godine, Sud je utvrdio, između ostalog, da je došlo do povrede člana 5 stava 3 i stava 4, člana 6 stava 1 i stava 3 (b) i (c) i člana 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima zbog toga što je smrtna kazna dosuđena nakon nepravilnog suđenja.

Slučaj je upućen Velikom vijeću na zahtjev podnosioca predstavke i Vlade.

Podnosilac predstavke je iznio niz tvrdnji, među kojima su najznačajnije:

- da je izricanje i/ili izvršenje smrtno kazne bilo ili bi bilo povreda članova 2, 3 i 14 Konvencije;
- da su uslovi pod kojima je prebačen iz Kenije u Tursku i zatvoren na ostrvu Ímrali

predstavljali nečovječno postupanje i povredu člana 3 Konvencije;

- da je nezakonito lišen slobode i da nije odmah izveden pred sudiju, što je predstavljalo povredu člana 5;
- da nije imao pravično suđenje jer mu nije sudio nezavisan i nepristrastan sud, da su sudije bile pod uticajem neprijateljskih izvještaja u medijima i da njegovim pravnim zastupnicima nije omogućen zadovoljavajući pristup spisima iz predmeta radi pripreme odbrane na odgovarajući način, što je predstavljalo povredu člana 6 stav 1 Konvencije;
- da su njegovi pravni zastupnici u Amsterdamu bili spriječeni da stupe u kontakt sa njim nakon hapšenja i da turska Vlada nije odgovorila na zahtjev Evropskog suda za ljudska prava da obezbijedi podatke, što je predstavljalo povredu člana 34 Konvencije.

Pritvor

Nezakonito lišavanje slobode

Veliko vijeće je zaključilo da su hapšenje 15. februara 1999. godine i pritvor podnosioca predstavke bili u skladu sa „postupkom propisanim zakonom” i da stoga nije došlo do povrede člana 5 stav 1 Konvencije.

Pravo da se odmah bude izveden pred sudiju

Ukupni vremenski period koji je podnosilac predstavke proveo u policijskom pritvoru iznosio je bar sedam dana. Veliko vijeće nije moglo da prihvati da je bilo neophodno podnosioca držati u pritvoru toliko dugo bez izvođenja pred sudiju. Stoga je došlo do povrede člana 5 stav 3 Evropske konvencije.

Pravično suđenje

Nezavisnost i nepristrasnost suda

Veliko vijeće je primijetilo da je vojni sudija u vijeću Suda za državnu bezbjednost u Ankari, koji je osudio podnosioca predstavke, zamijenjen 23. juna 1999. godine. Ipak, zamjena vojnog sudije prije zaključenja postupka ne može odstraniti opravdanu zabrinutost podnosioca u pogledu nezavisnosti i nepristrasnosti suda. Stoga je došlo do povrede člana 6 stav 1 Evropske konvencije u ovom pogledu.

Pravičnost postupka

Veliko vijeće je smatralo da je suđenje podnosiocu predstavke bilo nepravično jer: nije imao pomoć svojih pravnih zastupnika tokom ispitivanja u policijskom pritvoru, nije imao mogućnost

direktnog pristupa spisima predmeta do veoma odmakle faze postupka i jer su nametnuta ograničenja broja i dužine posjeta pravnih zastupnika, a zastupnicima nije dozvoljen odgovarajući pristup spisima sve dok postupak nije uveliko odmakao. Veliko vijeće je zaključilo da je ukupno dejstvo tih teškoća, uzeto u cjelini, u toj mjeri ograničilo prava odbrane da je došlo do povrede načela pravičnog suđenja, kako je utvrđeno članom 6 Evropske konvencije.

Smrtna kazna

Izvršenje smrtne kazne

Smrtna kazna je u Turskoj ukinuta i kazna podnosioca predstavke je preinačena u doživotnu robiju. Shodno tome, nije došlo do povrede članova 2, 3 ili 14 Evropske konvencije u pogledu izvršenja smrtne kazne.

Smrtna kazna nakon nepravičnog suđenja

Pri razmatranju dosuđivanja smrtne kazne prema članu 3, potrebno je obratiti pažnju na član 2 Konvencije, kojim se zabranjuje izvršenje smrtne kazne lica koje nije imalo pravično suđenje.

Prema mišljenju Velikog vijeća, dosuditi smrtnu kaznu licu nakon nepravičnog suđenja znači nepravično podvrgnuti to lice strahu od pogubljenja. Strah i nesigurnost u pogledu budućnosti, koje stvara smrtna kazna, u okolnostima u kojima je postojala stvarna mogućnost njenog izvršenja, neizbježno dovode do značajnog stepena ljudske patnje. Takva patnja ne može biti izolovana od nepravičnosti postupka koji je doveo do kazne, nezakonite prema Konvenciji, imajući u vidu da je u pitanju ljudski život.

Veliko vijeće je primijetilo da je u Turskoj od 1984. godine bio na snazi moratorijum u pogledu izvršenja smrtne kazne. Takođe, u ovom slučaju je turska Vlada poštovala privremenu mjeru Evropskog suda prema pravilu 39 Pravila suda da odgodi pogubljenje.

Međutim, prošlost podnosioca predstavke kao vođe i osnivača PKK-a, organizacije koja je učestvovala u dugotrajnoj nasilnoj kampanji sa hiljadama žrtava, učinila ga je najtraženijom osobom u Turskoj. Opasnost da će kazna biti izvršena postojala je tokom više od tri godine pritvora podnosioca predstavke u zatvoru Imrali – od dana presude Kasacionog suda 25. novembra 1999. godine, kojim se osuda potvrđuje, do odluke Suda za državnu bezbjednost u Ankari od 3. oktobra 2002. godine, kojom se smrtna kazna preinačava u doživotnu robiju.

Shodno tome, Veliko vijeće je zaključilo da je dosuđivanje smrtne kazne podnosiocu predstavke, nakon nepravičnog suđenja pred sudom u čiju se nezavisnost i nepristrasnost može opravdano sumnjati, predstavljalo nečovječno postupanje i povredu člana 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Postupanje i uslovi

Uslovi prebacivanja podnosioca predstavke

Nije utvrđeno „van svake razumne sumnje” da su hapšenje podnosioca predstavke i uslovi pod kojima je prebačen iz Kenije u Tursku prekoračili uobičajen nivo poniženja koje je nerazdvojivo od svakog hapšenja i pritvora ili da su dostigli minimalni nivo surovosti da bi član 3 Konvencije bio primjenljiv. Shodno tome, nije došlo do povrede člana 3 Konvencije po tom pitanju.

Uslovi pritvora

Opšti uslovi u kojima je podnosilac predstavke bio pritvoren u zatvoru Imrali nisu dostigli minimalni nivo surovosti da bi predstavljali nečovječno ili ponižavajuće postupanje u okviru značenja člana 3 Konvencije. Stoga nije došlo do povrede člana 3 Konvencije u tom pogledu.

Druge žalbe

Član 34

Veliko vijeće je primijetilo da nema naznaka da je podnosilac predstavke bio u značajnom stepenu ometan u vršenju svog prava na pojedinačnu predstavku. Prema tome, nije došlo do povrede člana 34 Konvencije.

Član 46

Veliko vijeće je smatralo da je, kada je pojedinca, kao u ovom slučaju, osudio sud koji ne ispunjava uslove nezavisnosti i nepristrasnosti Evropske konvencije, ponovno suđenje ili otvaranje postupka, ako se zahtjeva, u načelu odgovarajući način za ispravljanje povrede.

Međutim, konkretne pravne mjere koje je tužena država dužna da sprovede da bi ispunila svoju obavezu prema članu 46 Konvencije moraju zavisiti od specifičnih okolnosti pojedinačnog slučaja i biti utvrđene u svjetlu uslova presude Evropskog suda u tom slučaju, kao i uz dužnu pažnju prema sudskoj praksi Suda.

Član 41

Evropski sud za ljudska prava je smatrao da je utvrđivanje povrede članova 3, 5 i 6 Evropske konvencije predstavljalo samo po sebi dovoljnu pravičnu nadoknadu za svaku štetu koju je podnosilac predstavke pretrpio, a njegovim pravnim zastupnicima je dodijelio 120.000 eura (€) na ime troškova postupka.

PRESUDA U PREDMETU *SALOV PROTIV UKRAJINE*

(predstavka broj 65518/01)

6. septembar 2005.

1. Osnovne činjenice

Podnosilac predstavke, *Sergey Petrovich Salov*, ukrajinski je državljanin rođen 1958. godine i živi u Ukrajini. On je advokat i u vrijeme događaja o kojima je riječ bio je pravni zastupnik *Olexandera Moroza*, predsjedničkog kandidata na izborima 1999. godine u Ukrajini.

G. *Salov* je 30. i 31. oktobra, kako se tvrdi, podijelio izvjestan broj primjeraka krivotvorenog specijalnog izdanja parlamentarnog novinskog lista sa izjavom, pripisanom portparolu Parlamenta, da je predsjednički kandidat i tadašnji predsjednik *Leonid Kuchma* mrtav. G. *Salov* je uhapšen 1. novembra 1999. godine i pritvoren zbog širenja lažnih podataka o g. *Kuchmai*.

On je 10. novembra 1999. podnio zahtjev Okružnom sudu za oslobađanje iz pritvora, ali je taj zahtjev odbijen 17. novembra 1999. godine. Okružni sud je 7. marta 2000. naložio sprovođenje dodatne istrage okolnosti slučaja, ne našavši dokaze za osudu podnosioca predstavke za krivična djela za koja je optužen.

Međutim, predsjedništvo Oblasnog suda odobrilo je pritužbu (protest) koju je optužba uložila na odluku od 7. marta 2000. godine i ponovo uzelo slučaj za dalje sudsko razmatranje. Podnosilac predstavke je oslobođen iz pritvora 16. juna 2000. godine. Njemu je 6. jula 2000. godine dosuđena petogodišnja uslovna kazna zbog miješanja u pravo građana da glasaju, u cilju vršenja uticaja na rezultate izbora putem prevare. Zbog toga mu je i oduzeta advokatska dozvola za rad u trajanju od tri godine i pet meseci.

2. Odluka Suda

Podnosilac predstavke se žalio da nije odmah izveden pred sudiju ili drugu sudsku vlast radi preispitivanja hapšenja. On je takođe tvrdio da nije imao pravično suđenje, zato što je predsjedništvo Oblasnog suda poništilo presudu od 7. marta 2000. godine. Dalje je izrazio sumnju u pogledu nepristrasnosti sudije na suđenju, tvrdeći da ukrajinsko domaće zakonodavstvo i sistem za finansiranje sudova ne sprječavaju spoljne pritiske na sudije. On je takođe tvrdio da nije znao da li je podatak o smrti kandidata g. *Kuchmae* istinit i da je pokušavao da ga potvrdi. Pozvao se na član 5 stav 3 (pravo na slobodu i sigurnost), član 6 stav 1 (pravo na pravično suđenje) i član 10 (sloboda izražavanja) Evropske konvencije.

Član 5 stav 3

Evropski sud je primijetio da je policija uhapsila podnosioca predstavke 1. novembra 1999. godine, ali da sud nije razmotrio pritvor do 17. novembra, 16 dana nakon hapšenja. Čak i da Sud prihvati tvrdnju ukrajinske Vlade da je podnositelj predstavke doprinio odgađanju ne podnijevši zahtjev za oslobađanje do 10. novembra, čak i sedmodnevni pritvor bez sudske kontrole nalazi se van strogih vremenskih ograničenja postavljenih Konvencijom. Sud je stoga zaključio da je došlo do povrede člana 5 stav 3 Evropske konvencije.

Član 6 stav 1

Sud je smatrao da se može reći da su sumnje podnosioca predstavke u pogledu nepristrasnosti sudija Okružnog suda objektivno opravdane, uzimajući u obzir nedovoljna zakonska i finansijska obezbjeđenja u pogledu mogućeg pritiska od strane predsjednika Oblasnog suda, obavezujuću prirodu naloga predsjedništva Oblasnog suda i tekst relevantne sudske odluke Okružnog suda u slučaju.

Uz to, načelo jednakosti stranaka u sporu nalaže da je protest javnog tužioca podnesen predsjedništvu Oblasnog suda trebalo da bude saopšten podnosiocu predstavke i/ili njegovom advokatu, koji je trebalo da ima razumnu mogućnost da ga komentariše prije razmatranja predsjedništva. Dalje, podnosiocu predstavke je trebalo da bude obezbijedena kopija odluke predsjedništva Oblasnog suda, tako da mu se pruži prilika da pripremi svoju odbranu prije suđenja. Kako se to nije dogodilo, a ni podnositelj niti njegovi pravni zastupnici nisu bili prisutni kada je predsjedništvo razmatralo protest, podnositelj se našao u značajno nepovoljnijem položaju od protivne strane, državnog tužilaštva.

Sud je dalje zaključio da domaći sudovi nisu dali obrazložen odgovor na pitanje zašto je Okružni sud prvobitno smatrao da ne postoje dokazi da bi osudio podnosioca predstavke za krivična djela za koja je optužen, a ipak ga je 6. jula 2000. godine proglasio krivim za miješanje u prava glasača. Nepostojanje obrazložene odluke također je omelo podnosioca predstavke da ospori ta pitanja u žalbenom postupku.

Konačno, odluka predsjedništva Oblasnog suda da razmotri kasni zahtjev tužilaštva za preispitivanje odluke od 7. marta 2000. godine i da je poništi mjesec dana nakon što je usvojena može biti opisana kao proizvoljna i moguće je da podriva pravičnost postupka.

Evropski sud je stoga smatrao da je krivični postupak u cjelosti bio nepravičan i zaključio da je došlo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije.

Član 10

Evropski sud je zauzeo stav da se sporni članak u distribuiranom krivotvorenom novinskom listu odnosi na pitanja od javnog interesa i značaja, izbora uopšte i pitanja podrške određenom kandidatu.

Sud je primijetio da je podnosilac predstavke naglasio da on nije znao da li je podatak istinit dok je o njemu diskutovao sa drugima. On je tvrdio da je pokušavao da ga potvrdi. Štaviše, uticaj podatka iznesenog u krivotvorenom novinskom listu sasvim je mali, pošto je podnosilac predstavke imao samo osam primjeraka i razgovarao je o tome sa ograničenim brojem ljudi, što je činjenica koju su domaći sudovi morali da uzmu u obzir. Domaći sudovi su pri razmatranju slučaja podnosioca predstavke takođe morali da uzmu u obzir jemstva slobodnog izražavanja i slobodne rasprave o podacima, garantovana u članu 10 Konvencije, imajući u vidu konkretan kontekst predsjedničkih izbora.

Evropski sud je ponovio da su priroda i ozbiljnost nametnutih kazni takođe činioci koje treba uzeti u obzir pri razmatranju srazmjernosti miješanja. U slučaju podnosioca predstavke, osuda i posljedično poništavanje dozvole za rad od strane advokatske komore predstavljali su veoma strogu kaznu.

Sud je zaključio da sporno miješanje nije bilo neophodno u demokratskom društvu. Dalje, odluka da se podnosilac osudi zbog razgovora o podatku iznesenom u krivotvorenom primjerku novinskog lista o smrti predsjednika *Kuchmae* očigledno je nesrazmjerna opravdanom cilju kome se težilo. Shodno tome, Sud je utvrdio povredu člana 10 Evropske konvencije.

Član 41

Evropski sud za ljudska prava dodijelio je podnosiocu predstavke 227,35 eura (€) na ime materijalne i 10.000 eura (€) na ime nematerijalne štete.

PRESUDA U PREDMETU *AGROKOMPLEKS PROTIV UKRAJINE*

(predstavka broj 23465/03)

6. oktobar 2011.

1. Osnovne činjenice

Podnosilac predstavke, preduzeće *Agrokompleks*, privatno je preduzeće sa sjedištem u Ukrajini koje je u vrijeme predmetnih događaja saradivalo sa ruskim preduzećima koja su se bavila poslovanjem po principu barter trgovine, uključujući tu razmjenu ukrajinskih prehrambenih sirovina

za rusku sirovu naftu i dalju prodaju gotovih petrohemijskih proizvoda.

Početakom 90-ih godina XX vijeka *Agrokompleks* je isporučio 375.000 tona sirove nafte u to vrijeme najvećoj rafineriji nafte u Ukrajini, koja je tada bila u većinskom vlasništvu države – docnije je preimenovana u *Linos (LyNOS)* – radi prerade. Godine 1993. ta rafinerija je isporučila samo jedan mali dio dogovorene količine petrohemijskih proizvoda *Agrokompleksu*. U martu 1993. i u novembru 1994. godine Visoki arbitražni sud je, razmatrajući tužbeni zahtjev koji je podnio *Agrokompleks*, potvrdio ugovorne obaveze rafinerije i naložio joj da isporuči ugovorene petrohemijske proizvode. Godine 1995. Državni sekretarijat za naftu, gas i naftoprerađivačku industriju ustanovio je da su tužbeni zahtjevi *Agrokompleksa* osnovani i primijetio da glavni razlog zbog koga rafinerija nije ispunila svoje obaveze leži u tome što su regionalne vlasti bez ikakve naknade preusmjeravale petrohemijske proizvode lokalnim industrijskim preduzećima tokom 1993. godine. U julu 1996. godine Viši arbitražni sud dosudio je *Agrokompleksu* naknadu za dugo neizvršenje presuda donijetih u njegovu korist.

Takođe u julu iste godine, *Agrokompleks* je poveo stečajni postupak protiv *Linos*a zbog neizvršenja presuda koje su bile donijete u njegovu korist. U svojoj konačnoj presudi od 2. jula 1998. godine Viši arbitražni sud je ustanovio da dug *Linos*a prema *Agrokompleksu* iznosi 216.150.544 ukrajinske grivne (UAH).

Međutim, u julu 1998. godine Vlada je formirala radnu grupu u čiji su sastav ušli predstavnici visokih državnih organa. Toj radnoj grupi povjeren je zadatak da utvrdi razloge zbog kojih je došlo do *Linos*ovih dugovanja i da prouči posljedice takvog stanja. U izvještaju koji je podnijela u avgustu 1998. godine, radna grupa je ukazala na potrebu da se verifikuje iznos sredstava koja su predmet docnije, tako da je prvi zamjenik predsjednika Vlade potom naložio reviziju. U svom izvještaju iz aprila 2000. godine regionalno revizorsko odjeljenje u Lugansku zauzelo je stav da su zaključci Višeg arbitražnog suda od 2. jula 1998. godine u suprotnosti sa važećim zakonskim propisima, kao i da dug preduzeća *Linos* u suštini iznosi 36.401.894 UAH.

Linos se pozvao na taj zaključak i obratio se Višem arbitražnom sudu tražeći preispitivanje presude od 2. jula 1998. godine. Iako je u septembru 2000. godine Viši arbitražni sud utvrdio da u izvještaju revizorskog odjeljenja nema nikakvih novih informacija i podržao odluku kojom se utvrđuje konačni iznos duga, predsjednik suda je potom dao uputstvo svojim zamjenicima da preispitaju tu odluku. U junu 2001. godine Viši arbitražni sud je smanjio dug na 97.406.920 UAH, da bi ga, na žalbu *Agrokompleksa*, Trgovinski apelacioni sud u Donjecku dodatno smanjio na 90.983.077 UAH u oktobru 2001. godine.

Agrokompleks je bezuspješno ulagao žalbe i na tu odluku i na potonje prijateljsko poravnanje između *Linos*a i njegovih kreditora, u skladu sa kojim su potraživanja kreditora naplaćivana zamjenom za aktivu dužnika. U novembru 2004. godine Vrhovni sud je odbacio zahtjev *Agrokompleksa* da

mu se odobri pravo da uloži žalbu i zahtijeva kasaciju.

U nekoliko navrata *Linos* se žalio nekim državnim organima na odluke sudova i razni državni organi su intervenisali u njegovo ime. Tako je, prije svega u septembru 1998. godine, prvi zamjenik predsjednika Vlade zatražio od predsjednika Višeg arbitražnog suda da razmotri zaključke radne grupe koji se odnose na potrebu za ponovnom procjenom duga, „imajući na umu važnost [*Linos*] za ekonomiju i za bezbjednost države”. U decembru 2000. godine predsjednik Ukrajine je proslijedio jedno pismo *Linos*a predsjedniku Višeg arbitražnog suda. U tom pismu *Linos* izražava žaljenje zbog, kako je navedeno, „pretjeranih zahtjeva” *Agrokompleksa* u stečajnom postupku. Predsjednik Višeg arbitražnog suda je odgovorio slanjem izvještaja o statusu postupka i objašnjenjima mjera koje su preduzete.

2. Odluka Suda

Agrokompleks se u svojoj predstavi pozvao na član 6 stav 1 žaleći se zbog prekomjerne dužine trajanja i nepravilnosti stečajnog postupka, uz tvrdnju da sudovi nisu nezavisni niti nepristrasni s obzirom na žestok politički pritisak koji je proisticao iz snažne zainteresovanosti državnih organa vlasti za ishod cijelog postupka. Osim toga, ovo preduzeće se žalilo da su sudovi prekršili načelo pravne sigurnosti time što su poništili konačnu, pravosnažnu odluku iz jula 1998. godine. Pozivajući se na član 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju, *Agrokompleks* je u predstavi naveo da nije mogao da obezbijedi povraćaj svih 375.000 tona nafte, koliko je prethodno isporučio rafineriji.

Član 6 stav 1

Evropski sud je primijetio da su razni ukrajinski organi vlasti u nekoliko navrata intervenisali u sudskom postupku. Te intervencije su bile otvorene i uporne, a često su se odvijale na izričiti zahtjev kompanije *Linos*, koja je protivnik *Agrokompleksa*. U svojoj sudskoj praksi Evropski sud je već snažno osudio pokušaje nesudskih vlasti da se miješaju u sudski postupak, smatrajući da su ti pokušaji u potpunoj suprotnosti s pojmom „nezavisnog i nepristrasnog suda”, koji se navodi u članu 6 stav 1. Strazburški sud je naglasio da obim obaveze države da obezbijedi suđenje pred nezavisnim i nepristrasnim sudom nije ograničen na pravosuđe, već se odnosi i na obaveze bilo kog drugog državnog organa da poštuje presude i odluke sudova i da se povinuje tim presudama i odlukama.

Sudska nezavisnost dalje zahtijeva da same sudije budu u potpunosti slobodne od nedoličnih uticaja, uključujući tu i uticaje koji bi poticali iz redova pravosuđa. Činjenica da je predsjednik Višeg arbitražnog suda dao direktna uputstva svojim zamjenicima da preispitaju sudsku odluku iz septembra 2000. godine suprotna je načelu interne pravosudne nezavisnosti.

Iz svih tih razloga, ovdje se radilo o kršenju člana 6 stav 1 kada je riječ o nezavisnosti i nepristrasnosti sudova.

Evropski sud je potom naglasio da načelo pravne sigurnosti, kao temeljni aspekt vladavine prava, nalaže da, tamo gdje su sudovi donijeli konačnu odluku o nekom pitanju, ta njihova odluka ne može biti dovedena u pitanje. U slučaju *Agrokompleksa* presuda iz jula 1998. godine bila je konačna sudska procjena iznosa nenaplaćenih potraživanja koja je *Linos* dugovao. Međutim, vanskudski državni organi doveli su u pitanje tu odluku i revidirali je onako kako su oni našli za shodno, kritikujući njen sadržaj kao nezakonit. Štaviše, upravo je ta vanskudska revizija duga predstavljala osnovu na kojoj su sudovi potom preispitali iznos dugovanja, na štetu *Agrokompleksa*.

Ponovno otvaranje pravnog pitanja koje je bilo konačno i pravosnažno riješeno, a odnosilo se na iznos dugovanja zbog kašnjenja sa isplatom, temeljilo se isključivo na neslaganju državnih organa sa tom sudskom odlukom, što je predstavljalo flagrantno kršenje načela pravne sigurnosti, u suprotnosti sa članom 6 stav 1.

Kada je riječ o dužini postupka, Evropski sud je primijetio da je period koji ovde valja uzeti u obzir, od dana kada je Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda stupila na snagu u odnosu na Ukrajinu (septembar 1997) i konačne pravosnažne odluke Vrhovnog suda, trajao više od sedam godina. Mada je riječ o slučaju koji je i u činjeničnom i u pravnom smislu veoma složen, veliko kašnjenje može se objasniti naporima vlasti da se iznos duga revidira, uprkos pravosnažnoj sudskoj odluci koja je o tome donijeta. *Agrokompleks* ne snosi nikakvu odgovornost za kašnjenje u postupku. Iz tih razloga, Sud je zaključio da je član 6 stav 1 bio prekršen i u pogledu dužine postupka.

Član 1 Protokola br. 1

Budući da je dug *Linos* *Agrokompleksu* bio potvrđen konačnom, pravosnažnom sudskom odlukom, on je predstavljao dio „svojin” *Agrokompleksa*, u smislu člana 1 Protokola br. 1. Potonje smanjenje tog iznosa, do koga je došlo usljed obnove postupka, predstavljalo je miješanje u pravo *Agrokompleksa* na mirno uživanje svoje imovine. Poništavanje presude Višeg arbitražnog suda iz jula 1998. godine osujetilo je mogućnost *Agrokompleksa* da se osloni na obavezujuću sudsku odluku i lišilo ga je mogućnosti da dobije novac koji je legitimno očekivao da će dobiti. Revizija iznosa duga, iz tih razloga, predstavljala je prekomjerni teret za *Agrokompleks* i bila je u suprotnosti sa članom 1 Protokola br. 1.

S obzirom na zaključak Evropskog suda o tome da domaći sudovi u ovom slučaju nisu imali potrebnu nezavisnost i nesvrstanost, zaključeno je da nije bila uspostavljena „pravična ravnoteža” između zahtjeva i javnog interesa i potrebe da se zaštiti pravo preduzeća na mirno uživanje imovine. Prema tome, ovdje se radilo o kršenju člana 1 Protokola br. 1.

Član 41

Evropski sud je stao na stanovište da pitanje primjene člana 41 (pravično zadovoljenje) još nije

spremno za odlučivanje. Iz tih razloga, Sud je donio odluku da zadrži to pitanje i pozvao je stranke da u roku od tri mjeseca od datuma pravosnažnosti presude dostave svoje primjedbe i komentare o njoj i da obavijeste Sud o svakom svom eventualnom sporazumu.

PRESUDA U PREDMETU *TSANOVA-GECHEVA PROTIV BUGARSKE*

(predstavka broj 43800/12)

15. septembar 2015.

1. Osnovne činjenice

Gđa *Velichka Asenova Tsanova-Gecheva*, državljanka Bugarske, bila je sudija Gradskog suda u Sofiji. 14. jula 2009. godine, imenovana je za potpredsjednicu Gradskog suda u Sofiji. Kada je mjesto predsjednika postalo upražnjeno, gđa *Tsanova-Gecheva* je imenovana za vršioca dužnosti na toj poziciji od 22. novembra 2010. godine.

Nakon mjesec dana, Vrhovno sudsko vijeće je objavilo konkurs za popunjavanje upražnjenog radnog mjesta. Gđa *Tsanova-Gecheva* se prijavila na taj konkurs. Nakon ocjenjivanja prijava, dobila je najviše ocjene među svim kandidatima, zajedno sa gđom *V. Y.* Obavljena su dva tajna glasanja i oba puta je gđa *V. Y.* osvojila većinu glasova, te je imenovana za predsjednicu Gradskog suda u Sofiji u maju 2011. godine.

Zbog navodnog bliskog prijateljstva sa ministrom unutrašnjih poslova Bugarske, kandidatura i imenovanje gđe *V. Y.* bili su široko medijski praćeni i žestoko kritikovani od strane brojnih novinara i javnih ličnosti. Dvoje sudija su dali ostavku iz Vrhovnog sudskog vijeća i javno su kritikovali postupak imenovanja, navodeći da je on bio nedemokratski i da je ishod bio unaprijed namješten.

Podnositeljica predstavke se žalila Vrhovnom upravnom sudu na odluku Vrhovnog sudskog vijeća, tvrdeći da je ona donesena uz kršenje zakona i primjenjivih procesnih pravila. Dana 3. novembra 2011. godine, iako je Vrhovni upravni sud, postupajući putem tročlanog sudijskog vijeća, ukinuo predmetnu odluku, učinio je to samo zbog toga što je tajno glasanje u suprotnosti sa zakonskim odredbama kojima je propisano da se glasanje mora sprovesti dizanjem ruku i prebrojavanjem glasova.

Gđa *V. Y.* i Vrhovno sudsko vijeće žalili su se po tačkama zakona na odluku Vrhovnog upravnog suda. U svom izjašnjenju, gđa *Tsanova-Gecheva* osporavala je presudu od 3. novembra 2011. godine, koja po njenom mišljenju nije bila dovoljno obrazložena. Tvrdila je da, odbacujući njene argumente o nedostatku razloga za odluku Vrhovnog sudskog vijeća, u presudi nije sproveden dovoljno širok pregled niti su ispitana sva pravna i činjenična pitanja koja su bila odlučujuća za ishod predmeta.

Dana 12. januara 2012. godine, Vrhovni upravni sud, putem petočlanog sudijskog vijeća, zaključio je da je tajno glasanje Vrhovnog sudskog vijeća bilo zakonito. Kao posljedica navedenog, odluka vijeća je proglašena važećom, te je utvrđeno da je u presudi od 3. novembra 2011. godine, kojom je ova odluka ukinuta, došlo do pogrešne primjene zakona. Osim toga, sud je zaključio da je nepotrebno odlučivati o argumentima koje je iznijela podnositeljica predstavke, jer je presuda na koju se žalila donesena u njenu korist.

2. Odluka Suda

Predstavka je podnijeta Evropskom sudu za ljudska prava 28. juna 2012. godine.

Podnositeljica predstavke je navela da je obim sudskog razmatranja njene žalbe na odluku Vrhovnog sudskog vijeća o imenovanju nove predsjednice Gradskog suda u Sofiji bio nedovoljan i neadekvatan i da je time povrijeđeno njeno pravo na pravično suđenje, što predstavlja kršenje člana 6 stav 1 (pravo na pravično suđenje) Konvencije.

Član 6 stav 1

Razmatrajući primjenljivost člana 6 Konvencije na predmetni slučaj, Sud je podsjetio da se članom 6, kao ni drugim odredbama Konvencije ili njenih Protokola, ne garantuje pravo na unaprijeđenje ili obavljanje javne funkcije. Međutim, kako je Sud ranije prihvatio, u sličnim okolnostima kao u predmetnom slučaju, pravo na zakonit i pravičan postupak zapošljavanja ili unaprijeđenja i pravo na jednak pristup zapošljavanju i javnim funkcijama mogli bi se smatrati priznatim pravima prema domaćim zakonima, bar na upitnom osnovu, u mjeri u kojoj su domaći sudovi priznali njihovo postojanje i ispitali osnove koje su navele osobe koje su imale određene bojazni u tom smislu. Činilo se da se ovaj predmet odnosi na tu situaciju.

Osim toga, prema svojoj ranijoj sudskoj praksi u pitanjima da li pravni sporovi između države i njenih administrativnih službenika oko prava koja su po prirodi „građanska” potpadaju pod član 6, Sud je ponovio da bi se izuzetak mogao napraviti samo kada su ispunjena dva kumulativna uslova: prvi, da je domaćim zakonom izričito zabranjen pristup sudu, i drugi, da se taj izuzetak napravi na objektivnim osnovama u interesu države. Međutim, to u ovom predmetu nije bio slučaj.

U razmatranju pritužbe gđe *Tsanove-Gecheve*, Sud je isključivo ispitao da li je podnositeljica predstavke imala pristup sudu koji zadovoljava zahtjeve člana 6 i, konkretnije, da li je obim sudskog razmatranja pred Vrhovnim upravnim sudom bio dovoljan.

Prema mišljenju Suda, Vrhovni upravni sud je imao pravo da poništi imenovanje gđe *V. Y.* za predsjednicu Gradskog suda u Sofiji po nekoliko osnova zbog nezakonitosti koje se odnose na procesne i materijalne zahtjeve utvrđene zakonom, te da predmet vrati Vrhovnom sudskom vijeću

na ponovno odlučivanje u skladu sa potencijalnim uputstvima samog Vrhovnog upravnog suda u vezi sa utvrđenim nepravilnostima. Međutim, nije imao ovlaštenje da razmatra sve aspekte odluke Vrhovnog sudskog vijeća. Naročito nije mogao, osim u slučaju zloupotrebe ovlaštenja, dovesti u pitanje izbor Vrhovnog sudskog vijeća o najboljem kandidatu za radno mjesto i nije mogao ocjenu Vrhovnog sudskog vijeća zamijeniti svojom.

Ipak, prepoznato je da uloga člana 6 nije da garantuje pristup sudu koji bi mogao mišljenje domaćih organa uprave zamijeniti svojim. U tom smislu, poseban naglasak se mora staviti na poštovanje odluka upravnih organa donijetih na temelju svrsishodnosti, a koje često uključuju specijalizovane oblasti zakona. U ovom predmetu, iako su u domaćoj sudskoj praksi Vrhovnom sudskom vijeću povjerena prilično široka diskreciona prava kada se radi o ocjenjivanju kvaliteta kandidata i odabiru osobe koja ima najbolje kvalifikacije za radno mjesto, Vrhovni upravni sud je u stvari razmatrao da li je tokom tog izbora došlo do zloupotrebe ovlaštenja, tj. da li je došlo do kršenja svrhe zakona. Pored toga, razmatrao je i poštovanje uslova koji su izričito navedeni u relevantnom domaćem zakonu.

Što se tiče prirode predmetne odluke, ona se odnosila na imenovanje predsjednice suda. To pitanje je zahtijevalo korišćenje širokih diskrecionih ovlaštenja Vrhovnog sudskog vijeća, kao organa sa posebnim mandatom da osigura nezavisan rad pravosuđa, naročito kada se radi o imenovanjima i disciplinskim pravilima koja se primjenjuju na članove pravosudne zajednice, a u cilju osiguravanja nezavisnosti pravosuđa. Osim toga, odluka Vrhovnog sudskog vijeća donijeta je primjenom strogog i detaljnog postupka odabira, koji je utvrđen zakonom i sadrži nekoliko procesnih zaštitnih mjera, u cilju garantovanja transparentnog i pravičnog postupka odabira. Vrhovni upravni sud je jednostavno razmotrio poštovanje navedenih pravila, samoinicijativno i kao odgovor na podneske strana. Generalno, odgovorio je na najvažnije argumente koje je iznijela gđa *Tsanova-Gecheva*, koja, osim toga, nije dostavila nikakve podneske u vezi sa odnosom između gđe *V. Y.* i tadašnjeg ministra unutrašnjih poslova. Vrhovni upravni sud takođe je potvrdio da su razlozi koje je u tom smislu navelo Vrhovno sudsko vijeće bili dovoljni.

Sud je priznao da su navodi o manjku transparentnosti i miješanju političkih organa u predmetni postupak imenovanja, kao i kritike koje su nadležna međunarodna tijela iznijela u tom smislu, predstavljali razlog za zabrinutost. Međutim, iako svjestan važnosti postupaka za imenovanje i unaprijeđenje sudija i njihovog uticaja na nezavisnost i adekvatno funkcionisanje pravosudnog sistema, priznao je da njegov zadatak nije da iznosi stanovište o primjerenosti odluka Vrhovnog sudskog vijeća ili o kriterijumima koje bi trebalo uzeti u obzir. Sud je stoga zaključio da je obim sudskog razmatranja Vrhovnog upravnog suda bio dovoljan za potrebe člana 6.

Sud je takođe odbacio navod o manjku nezavisnosti i nepristrasnosti Vrhovnog upravnog suda, koji je postupao putem tročlanog i petočlanog vijeća. Da bi se utvrdilo da li je neki sud nezavisan, moraju se uzeti u obzir način imenovanja njegovih članova i njihov mandat, postojanje zaštitnih

mjera protiv spoljašnjih pritiska, kao i pitanje da li to tijelo nastupa kao nezavisno. Što se tiče nepristrasnosti, ona označava odsustvo predrasuda ili pristrasnosti. Prema uvreženoj praksi Suda, postojanje nepristrasnosti mora se utvrditi prema subjektivnom testu, gdje se mora imati u vidu lično uvjerenje i ponašanje sudije, i objektivnom testu, kojim se utvrđuje da li je sud ponudio dovoljne garancije kako bi se isključila svaka legitimna sumnja u njegovu nepristrasnost. U ovom predmetu, Sud nije utvrdio da je došlo do kršenja prava podnositeljice predstavke na pristup nezavisnom i nepristrasnom sudu, jer sudije Vrhovnog upravnog suda nisu bile izložene nikakvom pritisku spolja, imenovani su u skladu sa utvrđenom procedurom, te je usvojena valjana odluka u skladu sa domaćim zakonom.

Imajući u vidu navedena razmatranja, Sud je jednoglasno utvrdio da nije došlo do kršenja člana 6 Konvencije.

PRESUDA U PREDMETU ÇAMLAR PROTIV TURSKE

(predstavka broj 28226/04)

10. novembar 2015.

1. Osnovne činjenice

Podnosilac predstavke, *Adnan Levent Çamlar*, turski državljanin rođen 1965. godine koji je živio u Londonu, tvrdio je da njegovo suđenje u Turskoj, okončano osuđujućom presudom za trgovinu drogom, nije bilo pravično.

G. *Çamlar* je 29. aprila 1997. uhapšen u Londonu pod sumnjom da se bavio trgovinom drogom. Zadržan je u policijskom pritvoru i obaviješten da će biti optužen za uvoz nezakonitih opojnih supstanci. Podnosilac predstavke je u svojim izjavama britanskoj policiji tvrdio da je iz Turske uvezio odjevne predmete i da nije bio svjestan da njegovi partneri trguju drogom. Krunski sud je septembra 1998. g. *Çamlara* oslobodio krivice i naložio njegovo puštanje na slobodu.

Javni tužilac pri Sudu za nacionalnu bezbjednost u turskom gradu Izmiru podigao je optužnicu protiv g. *Çamlara* u tom sudu, zbog umiješanosti u navodna djela trgovine drogom. U njegovom odsustvu je održano više pretresa. Jula 1999. godine vojni sudija koji je sjedio u vijeću zaduženom za odlučivanje o predmetu podnosioca predstave u izmirskom Sudu za državnu bezbjednost zamijenjen je civilnim sudijom.

G. *Çamlar* se septembra 1999. vratio u Tursku, gdje je pritvoren. Na pretresu 30. septembra 1999. poricao je umiješanost u trgovinu drogom, a naročito je osporavao inkriminišuće izjave koje su u njegovom odsustvu dali B. Ö. i F. A. Izmirski Sud za državnu bezbjednost odbio je zahtjev podnosioca predstavke da sasluša određene svjedoke u svoju korist, uključujući svog pravnog

zastupnika u Ujedinjenom Kraljevstvu. Sud je takođe odlučio da ga pusti na slobodu do okončanja suđenja. Uslijedili su brojni pretresi. Sud za državnu bezbjednost je na osnovu istrage koju su sprovele britanske vlasti marta 2003. g. *Çamlara* proglasio krivim po tačkama optužnice i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od dvadeset četiri godine i novčanu kaznu.

G. *Çamlar* se žalio na tu presudu, tvrdeći da je njegova osuda zasnovana na dokazima koje nije imao prilike da ospori. Kasacioni sud je marta 2004. potvrdio osuđujuću presudu.

G. *Çamlar* je juna 2005. zatražio preispitivanje presude, a Krivični sud u Izmiru je decembra iste godine njegovu kaznu smanjio na dvadeset godina kazne zatvora. Međutim, Kasacioni sud je kasnije ukinuo tu presudu i naložio da prvostepeni sud razmotri predmet. G. *Çamlara* je Krivični sud u Izmiru nakon nekoliko pretresa, koji su bili održani u njegovom odsustvu jer se on u međuvremenu vratio u Ujedinjeno Kraljevstvo, osudio na kaznu zatvora u trajanju od dvadeset godina i deset mjeseci.

G. *Çamlar* je izjavio žalbu i Kasacioni sud je 9. aprila 2009. konačno potvrdio presudu Krivičnog suda u Izmiru uz minornu procesnu ispravku.

2. Odluka Suda

G. *Çamlar* se žalio na povredu člana 6 st. 1 Konvencije tvrdeći da Sud za nacionalnu bezbjednost u Izmiru nije bio nezavisan i nepristrastan, jer je o njegovom predmetu odlučivao vojni sudija. Pored toga je tvrdio da su mu povrijeđena prava iz člana 6 st. 1 i st. 3 Konvencije, jer ga je Sud za državnu bezbjednost u Izmiru osudio na osnovu izjava koje su B. Ö. i F. A. dali u njegovom odsustvu i koje nije mogao da osporava tokom postupka, kao i zbog toga što sud nije saslušao nijednog svjedoka odbrane.

Član 6

Kao što Sud je dosljedno zaključivao u svojoj praksi, određeni aspekti statusa vojnih sudija koji učestvuju u radu sudova za državnu bezbjednost mogu dovesti u pitanje njihovu nezavisnost od izvršnih vlasti. Konkretno, Sud je stao na stanovište da kada vojni sudija učestvuje u donošenju procesnih odluka koje ostaju na snazi u krivičnom postupku o kojem je riječ, zamjena vojnog sudije civilnim sudijom tokom tog postupka, a prije izricanja presude, ne može da razagna sumnje optuženog u nezavisnost i nepristrasnost tog suda.

Sud je u ovom predmetu konstatovao da je vojni sudija bio prisutan na dvanaest pretresa o meritumu prije nego što je zamijenjen 15. jula 1999. Konkretno, prvostepeni sud je tokom tih pretresa saslušao B. Ö., drugooptuženog u vezi sa umiješanošću podnosioca predstavke u izvršenje krivičnog djela, i izjave F. A. zaveo kao dokaze u spise predmeta. Nakon što je vojni sudija zamijenjen

civilnim sudijom, Sud za državnu bezbjednost u Izmiru je u periodu od četiri godine održao još dvadeset i dva pretresa o meritumu, tokom kojih su završne riječi podnijeli i javni tužilac i podnosilac predstavke.

Sud je zaključio da su o predmetu uglavnom odlučivale tri civilne sudije. Međutim, takođe je primio k znanju da je sud tokom početnih faza postupka glavne dokaze – konkretno, izjave *B. Ö.* i *F. A.* tokom drugog postupka – cijenio u prisustvu vojnog sudije. Novo vijeće, koje je činilo troje civilnih sudija, nije donijelo nijednu novu odluku o dopuštenosti izjava ni *F. A.* ni *B. Ö.*

Sud je u tim okolnostima zauzeo stav da zamjena vojnog sudije prije kraja postupka nije otklonila razumne sumnje podnosioca predstavke u nezavisnost i nepristrasnost suda koji mu je sudio.

Stoga je došlo do povrede člana 6 st. 1 Konvencije.

Imajući u vidu činjenično stanje i svoj zaključak da su prekršena načela nezavisnosti i nepristrasnosti iz člana 6 st. 1 Konvencije, Sud je konstatovao da nije nužno da odvojeno odlučuje o meritumu ostatka pritužbe *g. Çamlara* u vezi sa njegovom nemogućnošću da osporava izjave date u njegovom odsustvu i da na sudu svjedoče svjedoci u njegovu korist.

Član 41

Sud je smatrao razumnim da dosudi *g. Çamlaru* 6.000 eura na ime nematerijalne štete i 2.000 eura na ime troškova i izdataka postupka pred Sudom, kao i pred domaćim sudovima.

OCJENJIVANJE NEPRISTRASNOSTI

PRESUDA U PREDMETU *LAVENTS PROTIV LITVANIJE*

(predstavka broj 58442/00)

28. novembar 2002.

1. Osnovne činjenice

Aleksandrs Lavents je litvanski državljanin rođen 1959. godine. On je trenutno pod nadzorom u bolnici u gradu Riga.

Podnosilac predstavke je bio predsjednik upravnog odbora najveće litvanske banke. Banka je ušla u postupak likvidacije, što je nanijelo ogromnu štetu nacionalnoj ekonomiji i dovelo do finansijske propasti stotina hiljada ljudi. Nadležni tužilac je osumnjičio podnosioca predstavke za krivično djelo sabotaže jer je odobrio prenos od oko 139 miliona eura u rusku banku sa sjedištem u Moskvi, za šta se ona obavezala da izvrši isplatu u obveznicama ruske Vlade. Podnosilac predstavke je takođe optužen za obmanu u cilju stvaranja slike uspješne i stabilne banke.

Podnosilac predstavke je 1. juna 1995. godine zvanično osumnjičen za sabotažu i ispitivan je, a od 28. juna 1995. godine bio je pod istragom. Pritvoren je 14. jula 1995. godine, shodno odluci o određivanju pritvora prije suđenja. Pritvor je tokom istrage produžavan nekoliko puta, uprkos većem broju žalbi podnosioca predstavke. Podnosilac predstavke je tokom tog vremenskog perioda dva puta boravio u bolnici pod nadzorom, jer je patio od srčanih problema.

Suđenje pred Okružnim sudom Rige počelo je 12. juna 1997. godine. Sud je odbio zahtjev podnosioca predstavke za puštanje na slobodu, na osnovu toga da je optužen za ozbiljna krivična djela i da njegovo zdravstveno stanje ne opravdava izmjenu naložene preventivne mjere. Nakon što je na ročištu 14. oktobra 1997. godine doživio srčani udar, podnosilac predstavke je smješten u kućni pritvor pod nadzorom i bilo mu je izričito zabranjeno da napušta svoj stan. Dan nakon ove odluke, u to vrijeme vodeći dnevni list u Litvaniji objavio je izjave premijera i ministra pravde u kojima su izrazili svoje neslaganje sa izmjenom naloženih mjera pritvora. Sljedećeg dana su sudije u postupku zatražile izuzeće zbog pritiska „od strane Vlade i javnosti” i slučaj je dodijeljen drugom vijeću istog suda. Takođe, od oktobra 1997. godine prema nalogu suda oduzimana je i kontrolisana prepiska podnosioca predstavke, uključujući i prepisku sa pravnim zastupnicima. Do danas ta mjera nije ukinuta.

Podnosilac predstavke je smješten u pritvor 14. septembra 1998. godine. On je podnio ukupno devet zahtjeva za puštanje iz pritvora, koji su svi odbijeni na osnovu toga što njegov karakter i ozbiljna priroda optužbe čine zadržavanje u pritvoru neophodnim. Zbog zdravstvenog stanja je

ponovo priman u bolnicu, i u zatvoru – gdje su mu uskraćene porodične posjete, i u medicinskim ustanovama van zatvora.

Podnosilac predstavke je tokom suđenja u više navrata ulagao prigovor na rad predsjedavajućeg sudije Okružnog suda, gđe *Šteinerte*, i dvoje drugih sudija, optužujući ih za pristrasnost i prikrivanje značajnog dijela oslobađajućeg dokaznog materijala. Senat Vrhovnog suda je na zahtjev tužioca 14. decembra 1999. godine poništio odluku drugih dviju sudija o izuzeću gđe *Šteinerte*. Okružnom sudu Rige ponovo je upućen isti prigovor, ali ga je on, sa potpuno istim sudijama koji su zasjedali i sa gđom *Šteinerte* kao predsjedavajućim sudijom, razmotrio i odbio. Dalje, tokom novembra i decembra 1999. godine u dva dnevna lista je objavljeno više izjava gđe *Šteinerte*. Ona je u njima kritikovala postupanje odbrane i aludirala na ishod suđenja. Takođe je izrazila svoje iznenađenje što je podnosilac predstavke uporan u poricanju optužbi i pozvala ga da dokaže svoju nevinost.

Presudom od 28. decembra 2001. godine podnosilac predstavke je proglašen krivim i osuđen na devet godina zatvora. Postupak po žalbi još nije počeo.

2. Odluka Suda

Podnosilac predstavke se žalio po članu 5 Evropske konvencije o ljudskim pravima na dužinu pritvora prije suđenja i na nedostatak djelotvornog preispitivanja pritvora od strane suda. Shodno članu 6 Konvencije, on je tvrdio da nije imao suđenje u razumnom vremenskom roku ili od strane nezavisnog i nepristrasnog suda obrazovanog na osnovu zakona i da su izjave sudije nadležne za njegov slučaj date štampi ukazale na to da je ona bila unaprijed uvjerena u njegovu krivicu. On je dalje tvrdio da su zapljena i kontrolisanje njegove prepiske i zabrana porodičnih posjeta tokom dijela vremenskog perioda provedenog u pritvoru predstavljali povredu člana 8 Konvencije.

Član 5 stav 3

Sud je primijetio da je podnosilac predstavke bio u stalnom kućnom pritvoru pod nadzorom tokom 11 mjeseci, pri čemu mu je bilo strogo zabranjeno da napušta svoj stan. Sud je takođe smatrao da je stepen ograničenja usljed takve mjere dovoljan da se smatra za lišenje slobode u okviru značenja člana 5 Konvencije. Isto važi i za vremenske periode provedene u bolnici.

Sud je mogao da razmatra samo vremenski period nakon 27. juna 1997. godine, kada je Konvencija u Litvaniji stupila na snagu. Međutim, on je morao da ima u vidu i period koji je podnosilac predstavke već proveo u pritvoru do tog dana, da bi procijenio da li je dužina pritvora bila razumna. On je, prema tome, primijetio da je između dana hapšenja podnosioca predstavke i datuma donošenja presude prošlo šest godina, pet mjeseci i 14 dana, uključujući i period od četiri godine i šest mjeseci nakon što je Konvencija stupila na snagu u Litvaniji.

Evropski sud je primijetio da je Okružni sud, nakon što je Konvencija stupila na snagu, u devet navrata odbijao zahtjeve podnosioca predstavke za oslobađanje iz pritvora, iznoseći razloge za svoje odluke na apstraktan i sumaran način i prosto se pozivajući na kriterijum postavljen u relevantnoj odredbi Kodeksa o krivičnom postupku. Prema mišljenju Suda, takvi razlozi nisu mogli opravdati dalji pritvor podnosioca predstavke i nisu ispunili vremenske zahtjeve, pa je stoga došlo do povrede člana 5 stav 3 Konvencije.

Član 5 stav 4

Sud je bio nadležan da ispituje ovu žalbu samo u pogledu vremenskog perioda nakon 27. juna 1997. godine, što znači da se razmatranje djelotvornosti sudskog preispitivanja ticalo samo faze postupka pred sudom.

Za ovaj slučaj je bio nadležan Okružni sud Rige, koji je takođe imao zadatak da razmatra zahtjeve podnosioca predstavke za oslobađanje iz pritvora. Sud se u vezi sa tim pozvao na svoje zaključke po članu 6 stav 1 Konvencije, prema kojima podnosiocu predstavke nije suđeno pred nepristranim sudom i sudsko vijeće koje je razmatralo njegov slučaj nije bilo „obrazovano na osnovu zakona” u pogledu perioda nakon 14. decembra 1999. godine. Sud je stoga zaključio da je došlo do povrede člana 5 stav 4 Konvencije.

Član 6 stav 1

Pravo na suđenje u okviru razumnog vremenskog roka

Sud je smatrao da je postupak u slučaju podnosioca predstavke počeo 1. juna 1995. godine, kada je prvi put ispitivan kao osumnjičeni, a da se završio sa donošenjem presude prvostepenog suda 28. decembra 2001. godine. Stoga je postupak, koji još uvijek čeka na nastavak po žalbi, trajao skoro šest godina i sedam mjeseci. Iako je Sud žalbu mogao da razmatra samo od dana kada je Konvencija stupila na snagu u Litvaniji, on je istakao da ima obavezu da u obzir uzme fazu u kojoj se postupak u tom trenutku nalazio. Istraga slučaja je do tog dana trajala dvije godine i 27 dana.

Evropski sud je priznao da je slučaj izuzetno složen i primijetio da su značajna odlaganja prouzrokovana zdravstvenim stanjem podnosioca predstavke, ali je držao da podnosilac predstavke ne može biti smatran odgovornim za ta odlaganja pošto su bila posljedica više sile. U pogledu postupanja domaćih vlasti, Sud je primijetio da je od dana kada su sudije u postupku zatražile izuzeće, navodeći kao razlog pritisak Vlade, do dana kada je slučaj dodijeljen drugom sudskom vijeću proteklo skoro 11 mjeseci, a da nije dat nijedan razlog za takvu neaktivnost. Sud je stoga zaključio da sudske vlasti nisu pokazale neophodnu ažurnost koja se zahtijeva radi ispravnog sprovođenja postupka i zaključio da je iz tog razloga došlo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije.

Pravo na suđenje pred sudom obrazovanim na osnovu zakona

Sud je primijetio da je Senat Vrhovnog suda na zahtjev tužioca poništio odluku za izuzeće gđe Šteinerte. Protivno uputstvu Senata, datom u njegovoj odluci, slučaj je upućen istom sudskom vijeću Okružnog suda Rige koje se već bilo izuzelo iz postupka. Sud je dalje primijetio da su, nakon što je njihova odluka bila poništena, dvoje sudija iz vijeća bili zakonom onemogućeni da dalje odlučuju u tom slučaju. Vijeće Okružnog suda stoga nije bilo obrazovano na osnovu zakona i zato je došlo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije u tom pogledu.

Pravo na suđenje od strane nezavisnog i nepristrasnog suda

Sud je primijetio da je gđa Šteinerte u štampi kritikovala stav odbrane u sudskom postupku, iznosila prognoze u pogledu ishoda suđenja i izrazila iznenađenje što podnosilac predstavke uporno poriče krivicu, zahtjevajući od njega da dokaže svoju nevinost. Po mišljenju Suda, te izjave su predstavljale usvajanje definitivnog stava u pogledu ishoda suđenja, sa izrazitim favorizovanjem presude o krivici podnosioca predstavke. Izjave su navele podnosioca predstavke na strahovanje da sutkinja o kojoj je riječ nije nepristrasna. Sud je prema tome zaključio da je došlo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije zbog nedostatka nepristrasnosti suda i utvrdio da taj zaključak čini nepotrebnim posebno ispitivanje pitanja da li je sud bio „nezavisan”.

Član 6 stav 2

Evropski sud je primijetio da na osnovu izjava gđe Šteinerte štampi izgleda da je ona bila ubijede- na u krivicu podnosioca predstavke. Ona je čak sugerisala da on treba da dokaže da nije kriv, što je stav koji je prema mišljenju Suda protivan samom načelu pretpostavke nevinosti. Sud je stoga zaključio da je došlo do povrede člana 6 stav 2 Konvencije.

Član 8

Zapljena i kontrola prepiske

Sud je smatrao da je došlo do miješanja u pravo podnosioca predstavke na poštovanje prepiske. On je primijetio da je sudija naložio mjeru o kojoj je riječ na osnovu Zakonika o krivičnom postupku, kojim se dozvoljava takva mjera u slučaju lica optuženih za naročito ozbiljna krivična djela. Prema mišljenju Evropskog suda, tom odredbom je sudovima ostavljeno isuviše diskrecionih ovlašćenja, jer se njome samo ukazuje na vrste krivičnih djela o kojima je riječ, ali se ne navodi konkretno period valjanosti mjere niti razlozi koji bi mogli opravdati njenu primjenu. Primijenjeni zakon nije dovoljno jasno ukazao na obim i način primjene slobode odlučivanja dodijeljene vlastima u relevantnoj oblasti. Sud je zaključio da miješanje nije bilo propisano zakonom i da je došlo do povrede člana 8 Konvencije.

Zabrana porodičnih posjeta

Sud je primijetio da je došlo do miješanja u pravo podnosioca predstavke na poštovanje porodičnog života. Supruzi i kćerki podnosioca predstavke nije bilo dozvoljeno da ga posjećuju tokom tri vremenska perioda, od kojih je najduži trajao skoro godinu dana i sedam mjeseci. Zabrana je, štaviše, bila apsolutna. Uz to, Sud je primijetio da podnosilac predstavke nije iskoristio vremenski period proveden u kućnom pritvoru, tokom kojeg je imao neograničen kontakt sa svojom porodicom, da se upusti u bilo koji oblik dosluha ili da ometa istragu slučaja. Sud stoga nije bio ubijeđen da je bila neophodna primjena tako stroge mjere za postizanje opravdanih ciljeva kojima se moglo težiti. On je zaključio da je došlo do povrede člana 8 Konvencije po tom pitanju.

Član 41

Sud je podnosiocu predstavke dodijelio 15.000 eura (€) na ime troškova postupka.

PRESUDA VELIKOG VIJEĆA U PREDMETU KLEYN I DRUGI PROTIV HOLANDIJE

(predstavke broj 39343/98, 39651/98, 43147/98 i 46664/99)

6. maj 2003.

1. Osnovne činjenice

Ovaj slučaj se odnosi na četiri predstavke 23 holandska državljanina i 12 danskih preduzeća čiji su domovi ili poslovni prostori smješteni na putanji ili blizu putanje nove pruge, Betuweroute, koja je trenutno u izgradnji na teritoriji Holandije, od Roterdamske luke do granice sa Njemačkom.

Svi podnosioci predstavke su učestvovali u postupku, žaleći se na odluku o utvrđivanju tačne putanje pruge Betuweroute, takozvanu Odluku o putanji. Ova Odluka je donijeta u skladu sa postupkom predviđenim u Zakonu o planiranju saobraćajne infrastrukture, koji je na snazi od 1. januara 1994. godine. U odluci od 28. maja 1998. Odjeljenje upravne nadležnosti Državnog savjeta odbilo je većinu žalbi podnosilaca predstavki. U mjeri u kojoj su razmatrane žalbe bile osnovane, 1998. godine donesene su nove parcijalne odluke. Odjeljenje upravne nadležnosti je odvojenim odlukama donetim između 16. aprila 1999. i 25. jula 2000. godine odbilo žalbe na ove parcijalne odluke.

2. Odluka Suda

Podnosioci predstavke su se žalili, po članu 6 stav 1 Konvencije, da se Odjeljenje upravne nadležnosti Državnog savjeta ne može smatrati nezavisnim i nepristrasnim sudom, pošto je Državni savjet vršio i savjetodavnu funkciju – dajući savjetodavna mišljenja u vezi sa planovima, i sudsku funkciju

– razmatrajući žalbe. Oslanjajući se na zaključke Suda u presudi od 28. septembra 1995. godine u slučaju *Procola protiv Luksemburga*, u kome je Sud utvrdio da je vršenje savjetodavne i sudske funkcije Vrhovnog upravnog suda u pogledu istih odluka moglo da baci sjenku sumnje na nezavisnost te institucije, podnosioci predstavke su se žalili da je Državni savjet savjetovao Vladu u pogledu nacrtata Zakona o planiranju saobraćajne infrastrukture i da je Odluka o putanji, koju su kasnije osporili pred Odjeljenjem upravne nadležnosti Državnog savjeta, donijeta na osnovu tog Zakona.

Prihvatljivost predstavke

Vlada je tvrdila da, osim g. i gđe *Raymakers*, podnosioci predstavki nisu iscrpili domaće pravne lijekove jer nisu osporili odluku Odjeljenja upravne nadležnosti niti su se domaćim sudovima žalili da upravni postupak koji je u pitanju nije zadovoljio jemstva pravičnosti. Pošto je žalba *Raymakersa*, zasnovana na presudi Evropskog suda za ljudska prava u slučaju *Procola protiv Luksemburga*, bila odbijena, Sud nije vidio kako bi dalje žalbe drugih podnosilaca predstavki, zasnovane na istim tvrdnjama, mogle imati za posljedicu drugačiju odluku. Podnosioci predstavki su dalje tvrdili da pravni lijek u građanskom postupku na koji se pozvala Vlada nije nudio razumne izgleda na uspjeh. Prema tome, predstavke ne mogu biti odbačene zbog propusta da se iscrpe domaći pravni lijekovi. Sud je smatrao da je žalba po članu 6 stav 1 Konvencije pokrenula pravna pitanja dovoljno ozbiljna da opravdaju ispitivanje slučaja.

Član 6 stav 1

Jedino pitanje pred Sudom bilo je da li je, u okolnostima slučaja, Odjeljenje upravne nadležnosti bilo očigledno nezavisno i objektivno nepristrasno, kako se zahtijeva po Konvenciji.

Sud nije utvrdio da način i uslovi imenovanja članova holandskog Državnog savjeta ili uslovi njihove službe potvrđuju brige podnosilaca predstavki u pogledu nezavisnosti Državnog savjeta. Takođe nije bilo znakova lične pristrasnosti od strane bilo kog člana vijeća koje je razmatralo žalbe podnosilaca predstavki na Odluku o putanji.

Za razliku od Vlade, Sud nije bio siguran da su unutrašnje mjere koje je Državni savjet u Holandiji preduzeo radi usklađivanja zakonodavstva i prakse sa presudom u slučaju *Procola* bile takve da obezbijede da u svim žalbama pred Odjeljenjem upravne nadležnosti ono predstavlja nezavisan sud u skladu sa članom 6 stav 1 Konvencije. Međutim, zadatak Suda nije bio da uopšteno odluči o saglasnosti holandskog sistema sa Konvencijom. Pitanje pred Sudom jeste da li je, u pogledu žalbi podnosilaca predstavki u ovom konkretnom slučaju, bilo saglasno sa zahtjevima objektivne nezavisnosti to što je institucionalnom strukturom Državnog savjeta nekim od njegovih članova dozvoljeno da vrše i savjetodavnu i sudsku funkciju.

Državni savjet je savjetovao Vladu u pogledu nacrtata Zakona o planiranju saobraćajne

infrastrukture, dok su se žalbe podnositelaca predstavki odnosile na Odluku o putanji. Sud je zaključio da se ne može smatrati da se savjetodavna mišljenja data o nacrtu Zakona i kasniji postupak po žalbama na Odluku o putanji odnose na „isti slučaj” ili „istu odluku”. Iako je planiranje pruge Betuweroute bilo pomenuto u savjetima Vladi, to se ne može smatrati za preliminarnu odluku u pogledu pitanja o kojima su naknadno odlučivali ministri odgovorni za Odluku o putanji. Sud nije mogao da se saglasi sa podnosiocima predstavki da je, sugerišući mesto početka i završetka pruge Betuweroute, Državni savjet na bilo koji način predviđao tačnu putanju te pruge.

Strahovanje podnositelaca predstavki u pogledu nedostatka nezavisnosti i nepristrasnosti Odjeljenja upravne nadležnosti ne može se smatrati za objektivno opravdano. Shodno tome, nije došlo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije.

PRESUDA U PREDMETU *MEŽNARIĆ PROTIV HRVATSKE*

(predstavka broj 71615/01)

15. juli 2005.

1. Osnovne činjenice

Predstavku je podnio g. *Ivan Mežnarić*, hrvatski državljanin rođen 1954. godine.

Na dan 10. jula 1991. protiv g. *Mežnarića* podnijeta je tužba Općinskom sudu u Zagrebu u kojoj se od njega zahtijevala naknada štete za kršenje ugovora. Tužitelje, *M. T.* i *H. T.*, dva mjeseca, od 27. novembra 2001. do 27. januara 1992, predstavljao je njihov pravni zastupnik *M. V.*, a zatim njegova kćer *S. T.*, koja je preuzela očevu advokatsku praksu. Tužitelji su prisustvovali prvom ročištu, održanom 11. decembra 1991. godine. *M. V.* nije prisustvovao tom ročištu, pa je njegovo učešće u postupku bilo ograničeno na podnošenje jednog skupa podnesaka sudu u kojima je odgovorio na argumente g. *Mežnarića*. *S. T.* je zamijenila oca i nastupila kao zastupnica tužitelja na sljedećem ročištu, održanom 27. januara 1992.

Općinski sud u Zagrebu je 28. aprila 1992. odlučio u korist tužilaca. Okružni sud u Zagrebu je u postupku po žalbi podnosioca predstavke 9. februara 1993. ukinuo prvostepenu presudu i vratio predmet na ponovno suđenje Općinskom sudu, koji je 6. jula 1993. ponovo izrekao presudu u korist tužitelja. G. *Mežnarić* je ponovo izjavio žalbu.

Županijski sud u Zagrebu je 27. septembra 1994. preinačio prvostepenu presudu, prihvativši samo dio tužbenog zahtjeva tužitelja. Podnositelj predstavke je tada podnio zahtjev za reviziju Vrhovnom sudu u kojem je, između ostalog, tvrdio da nije mogao valjano da iznese svoj predmet pred Općinskim sudom. Vrhovni sud je odbio zahtjev za reviziju podnosioca predstavke 8. decembra 1999. godine. G. *Mežnarić* je 28. jula 2000. podnio ustavnu žalbu Ustavnom sudu, koju

je isti odbacio 18. decembra 2000. Taj je sud utvrdio da članovi Ustava na koje se podnosilac predstavke pozivao ne sadrže nikakve materijalne odredbe kojima se jemče ljudska prava ili osnovne slobode. Kada mu je dostavljena odluka suda, g. *Mežnarić* je primijetio da je sudija *M. V.* bio jedan od pet članova vijeća koje je donijelo tu odluku.

2. Odluka Suda

G. *Mežnarić* je tvrdio da su prekršena njegova prava iz člana 6 st. 1 Konvencije jer nije imao pravično suđenje pred nepristrasnim sudom, zato što je o njegovoj ustavnoj žalbi odlučivalo petočlano vijeće u čijem se sastavu nalazio *M. V.*, koji je predstavljao njegove protivnike u ranijoj fazi postupka.

Član 6

Sud je prvo primijetio da postojanje nacionalnog postupka kojim se obezbjeđuje nepristrasnost – konkretno, pravila kojima se uređuje izuzeće sudija – predstavlja mjerodavan faktor koji dokazuje nastojanje nacionalnog zakonodavca da otkloni svu razumnju zabrinutost u pogledu nepristrasnosti sudije ili suda i predstavlja pokušaj obezbjeđivanja nepristrasnosti eliminisanjem razloga za tu zabrinutost. Shodno praksi Suda, postojanje nepristrasnosti u smislu člana 6 st. 1 mora biti utvrđeno primjenom subjektivnog testa, koji podrazumijeva uzimanje u obzir ličnih uvjerenja i ponašanja određenog sudije, kao i objektivnog testa, kojim se utvrđuje da li sam sud i njegov sastav nude dovoljne garancije koje isključuju sve legitimne sumnje u njegovu nepristrasnost.

Kada je riječ o subjektivnom testu, g. *Mežnarić* u ovom predmetu nije iznio nikakve dokaze koji bi sugerisali niti je išta ukazivalo na ličnu pristrasnost sudije *M. V.*

Kada je riječ o objektivnom testu, činjenica da je neki sudija nastupao u različitim svojstvima u istom predmetu može u određenim okolnostima kompromitovati nepristrasnost suda. Sud je konstatovao da je sudija *M. V.* u ovom predmetu u ranijoj fazi postupka zastupao protivnike podnosioca predstavke, a da ih je kasnije zastupala njegova kćer.

Sud je primijetio da je prethodno sudjelovanje sudije *M. V.* bilo manje važno i vremenski udaljeno, budući da je protivnike podnosioca predstavke zastupao samo dva mjeseca, gotovo devet godina prije odluke Ustavnoga suda od 18. decembra 2000. godine. Pored toga, njegova je aktivnost bila ograničena na sačinjavanje i potpisivanje samo jednog skupa podnesaka sudu. Njegova dvostruka uloga odnosila se na različita pravna pitanja: prvo se bavio primjenom pravila građanskoga prava kao zastupnik tužitelja u glavnom postupku, a zatim, kao sudija Ustavnoga suda, ustavnošću presude donijete u tom postupku. Sud je, pored toga, primijetio da je kćer sudije *M. V.* prestala da zastupa protivnike podnosioca predstavke 1996. godine, odnosno prije nego što je Vrhovni sud izrekao svoju odluku koja je kasnije bila predmet žalbe Ustavnom sudu.

Ipak, Sud je na kraju istakao da se ovaj predmet odnosi na dvostruku ulogu sudije u jednom postupku. Ova činjenica, uz činjenicu da je kćer sudije *M. V.* zastupala tužitelje u jednom periodu, stvorila je, po mišljenju Suda, situaciju koja je mogla izazvati legitimne sumnje u nepristrasnost sudije *M. V.*

Sud je stoga utvrdio povredu člana 6 st. 1 u pogledu zahtjeva vezanog za nepristrasnost sud.

Član 41

G. *Mežnariću* je dosuđeno 1.165 eura na ime troškova i izdataka postupka pred Sudom.

PRESUDA VELIKOG VIJEĆA U PREDMETU *KYPRIANOU PROTIV KIPRA*

(predstavka broj 73797/01)

15. decembar 2005.

1. Osnovne činjenice

Ovaj slučaj se odnosi na predstavku koju je podnio kiparski državljanin *Michalakis Kyprianou*, rođen 1937. i nastanjen na Kipru. On je advokat.

G. *Kyprianou* je 14. februara 2001. godine branio optuženog na suđenju za ubistvo pred Krivičnim sudom u Limassolu. Tokom suđenja je uložio primjedbu zbog prekidanja tokom unakrsnog ispitivanja svjedoka optužbe i, kada primjedba nije usvojena, rekao je da članovi suda pričaju jedni sa drugima i razmjenjuju poruke („*ravasakia*” – što može značiti, između ostalog, kratko i tajno pismo/poruka, ljubavno pismo ili poruka sa neprijatnim sadržajem).

Sudije su izjavile da ih je podnosilac predstavke „duboko uvrijedio” kao „osobe”. Dodale su da ne mogu „zamisliti drugi primjer takvog očiglednog i neprihvatljivog nepoštovanja suda od strane bilo kog lica, a kamoli advokata” i da „ako reakcija suda nije trenutna i drastična, osećaju da će pravda pretrpjeti poguban udarac”. Podnosiocu su dali izbor ili da ostane pri tome što je rekao i da iznese razloge kako mu ne bi bila dosuđena kazna ili da povuče izjavu. Podnosilac predstavke nije ništa preduzeo.

Sud je zatim proglasio g. *Kyprianoua* krivim za nepoštovanje suda i osudio ga na pet dana zatvora, za šta je smatrao da predstavlja „jedini odgovarajući odgovor”.

Podnosilac predstavke je odmah odslužio zatvorsku kaznu, iako je u skladu sa relevantnim zakonom u stvari ranije oslobođen. Vrhovni sud je njegovu žalbu odbio 2. aprila 2001. godine.

2. Odluka Suda

U odluci Vijeća od 27. januara 2004. godine, Evropski sud je zaključio da je došlo do povrede člana 6 stavova 1, 2 i 3(a) i da nije neophodno ispitivati žalbu podnosioca predstavke prema članu 10 Evropske konvencije. Sud je podnosiocu dodijelio 15.000 eura (€) na ime nematerijalne štete i 10.000 eura (€) na ime troškova postupka.

Kiparska Vlada je 19. aprila 2004. godine zahtijevala da se slučaj uputi Velikom vijeću i panel Velikog vijeća je prihvatio ovaj zahtjev 14. juna 2004. godine.

Amicus curiae su podnijeti od strane vlada Ujedinjenog Kraljevstva, Irske i Malte.

Podnosilac predstavke se žalio shodno članu 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima da mu nije sudio nezavisan i nepristrastan sud, pošto mu je sudio i kaznio ga isti sud koji se i žalio na povredu.

Član 6 stav 1

Evropski sud za ljudska prava je prvo razmatrao žalbu podnosioca predstavke da, u konkretnim okolnostima slučaja, činjenica da su mu iste sudije suda koji on navodno nije poštovao sudile, osudile i kaznile ga dovodi do objektivno opravdanih sumnji u pogledu nepristrasnosti tog suda. Sud je primijetio da se žalba odnosi na sistemski nedostatak u relevantnom postupku.

U vezi sa tim je skrenuo pažnju da sve veći broj država u kojima postoji sistem običajnog prava prepoznaje potrebu što ograničenijeg korišćenja skraćenog postupka zbog djela nepoštovanja suda, i to nakon perioda pažljivog razmatranja i sa odgovarajućim obezbeđenjima. Međutim, Sud nije smatrao neophodnim ili poželjnim da preispituje opšte odredbe o nepoštovanju suda i praksu skraćenog postupka na Kipru i u drugim sistemima običajnog prava. Njegov zadatak je da utvrdi da li je korišćenje ovog postupka u pogledu *g. Kyprianou* dovelo do povrede člana 6 stav 1 Evropske konvencije.

Slučaj podnosioca predstavke se odnosio na direktno nepoštovanje suda, usmjereno na sudije lično. Sudije su bile direktan objekat kritike podnosioca predstavke u pogledu načina na koji su sprovodile postupak. Iste sudije su donijele odluku da tuže, sudile po pitanju ponašanja podnosioca predstavke, utvrdile krivicu i dosudile kaznu (zatvorsku kaznu).

U takvim okolnostima miješanje uloga žalioca, svedoka, tužioca i sudije može očigledno dovesti do objektivno opravdanih strahovanja u pogledu saglasnosti postupka sa odavno uspostavljenim načelom da niko ne može biti sudija u svom sopstvenom slučaju i, shodno tome, u pogledu nepristrasnosti suda. Evropski sud je stoga zaključio da, prema činjenicama slučaja, i imajući u vidu

utvrđeni funkcionalni nedostatak, nepristrasnost Krivičnog suda može biti otvorena za sumnju. Evropski sud je zatim razmatrao tvrdnju podnosioca predstavke da su sudije o kojima je riječ djelovale sa ličnom pristrasnošću, što je žalba usmerena na lično držanje sudija.

Sud je primijetio da su sudije u svojoj odluci o kažnjavanju podnosioca predstavke iznijele da ih je podnosilac „duboko uvrijedio” kao „osobe”. Uz to, izražajne riječi koje su sudije upotrebljavale u cjelini odluke prenose osjećaj uvrijeđenosti i šoka, protivan nepristrasnom pristupu koji se očekuje u sudskim odlukama. Sudije su zatim dosudile kaznu od pet dana zatvora, sprovedivu odmah, što su smatrale „jedinim primjerenim odgovorom” na ono što se dogodilo.

Imajući ovo u vidu, a naročito različite činioce ličnog držanja sudija zajedno, Evropski sud je zaključio da su sumnje *g. Kyprianoua* u pogledu Krivičnog suda u Limassolu opravdane i u tom pogledu. Konačno, Evropski sud je utvrdio da Vrhovni sud nije iskoristio priliku da koriguje nedostatke u ranijem postupku.

Evropski sud je zaključio da Krivični sud u Limassolu nije bio nepristrasan u okviru značenja člana 6 stav 1 Konvencije.

Član 10

Evropski sud je smatrao da je, u okolnostima slučaja podnosioca predstavke, potrebno odvojeno ispitivanje žalbe prema članu 10 Konvencije.

Može se smatrati da je držanje podnosioca predstavke pokazalo izvjesno nepoštovanje sudija Krivičnog suda. I pored toga, mada nepristojni, njegovi komentari su bili usmjereni i ograničeni na način na koji su sudije vodile suđenje, konkretno u pogledu unakrsnog ispitivanja svjedoka koje je on vršio tokom odbrane svog klijenta od optužbe za ubistvo.

Prema tome, Sud je smatrao da je kazna od pet dana zatvora bila nesrazmjerno stroga i da može imati „obeshrabrujuće dejstvo” na uspjehnost advokata pri vršenju dužnosti pravnog zastupnika odbrane. Činjenica da je Evropski sud utvrdio kršenje člana 6 zbog povrede zahtjeva za nepristrasnost suda i sudija dalje ukazuje na nedostatak srazmjernosti ove mere.

Zbog svega navedenog, Sud je smatrao da Krivični sud nije uspostavio pravičnu ravnotežu između potrebe zaštite autoriteta sudstva i zaštite prava podnosioca predstavke na slobodu izražavanja. Činjenica da je podnosilac odslužio samo dio zatvorske kazne ne mijenja taj zaključak.

Evropski sud je shodno tome zaključio da je došlo do povrede člana 10 Konvencije, imajući u vidu nesrazmjernu kaznu dosuđenu podnosiocu predstavke.

Član 41

Evropski sud je podnosiocu predstavke dodijelio 15.000 eura (€) na ime nematerijalne štete i 35.000 eura (€) na ime troškova postupka.

**PRESUDA U PREDMETU
*DRIZA PROTIV ALBANIJE***

(predstavka broj 33771/02)

13. novembar 2007.

1. Osnovne činjenice

Predstavku je podnio g. *Ramazan Driza*, albanski državljanin rođen 1941. godine. Njegov otac je prije Drugog svjetskog rata posjedovao pekaru u Tirani i parcelu zemljišta. Albanske vlasti su 1960. srušile zgradu i izvršile eksproprijaciju zemljišta.

Gradsko vijeće Tirane je razmotrilo zahtjev koji je g. *Driza* podnio u skladu sa Zakonom o svojini i proglasilo nacionalizaciju imovine njegovog oca nezakonitom, a u zamjenu mu je dodijelilo dvije parcele zemljišta površine 5.000 m². Komisija za restituciju imovine i kompenzaciju Tirane 20. juna 1996. potvrdila je tu odluku, ali podnosilac predstavke nije mogao da stupi u posjed zemljišta jer su ga bila zauzela treća lica.

F. Z., koji je koristio manju parcelu dodijeljenu g. *Drizi*, 1997. godine pokrenuo je postupak pred Okružnim sudom u Tirani, koji je 10. oktobra 1997. ukinuo odluku Komisije od 20. juna 1996, jer je ona morala prvo da dodijeli naknadu korisniku i bivšem vlasniku zemljišta. G. *Driza* je izjavio žalbu u kojoj je tvrdio da ima sva vlasnička prava nad imovinom. Apelacioni sud u Tirani je 2. juna 1998. potvrdio valjanost odluke Komisije u vezi sa pravom vlasništva podnosioca predstavke. Vrhovni sud je 17. decembra 1998. potvrdio odluku Apelacionog suda, koja je time postala pravosnažna.

Vrhovni sud je, postupajući po zahtjevu za sudsku reviziju koji je podnio *F. Z.*, 5. jula 2001. odbacio potraživanja g. *Drize* vezana za manju parcelu. Podnosilac predstavke nije bio obaviješten o postupku revizije i nije mogao da izjavi žalbu na tu presudu. Od petnaest sudija Vrhovnog suda koji su odlučivali u ovom postupku, njih troje – *B. C.*, *N. SH.* i *M. S.* – već je odlučivalo o meritumu ovog predmeta 17. decembra 1998, dok je drugo troje sudija – *Th. K.*, *P. Z.* i *V. K.* – ranije odlučivalo o meritumu predmeta u postupku koji se odnosio na obje parcele 7. decembra 2000.

S. SH., korisnik veće parcele zemljišta dodijeljene g. *Drizi*, godine 1997. podnio je tužbu Okružnom sudu u Tirani, koji je decembra 1997. ukinuo odluku Komisije od 20. juna 1996. u cjelosti, zaključivši da je imala nedostatke s pravne tačke gledišta i da je država u obavezi da podnosiocu

predstavke isplati naknadu za parcelu zemljišta površine 5.000 m² u skladu sa Zakonom o svojini. G. *Driza* je izjavio žalbu, koju je Apelacioni sud odbacio aprila 1999.

G. *Driza* je ponovo izjavio žalbu. Vrhovni sud (Građansko odjeljenje) 7. decembra 2000. godine potvrdio je presudu Apelacionog suda i pravo podnosioca predstavke na isplatu naknade za parcelu površine 5.000 m² u skladu sa Zakonom o svojini.

G. *Driza* je konačno izjavio žalbu Ustavnom sudu tvrdeći da presude Vrhovnog suda od 7. decembra 2000. i 5. jula 2001. nisu u skladu sa Ustavom. Ustavni sud je 8. aprila 2002. žalbu proglasio nedopuštenom.

2. Odluka Suda

Podnosilac predstavke je tvrdio da su postupak po reviziji i ukidanje pravosnažne presude u njegovu korist bili nepravični, pri čemu se pozvao na član 6 st. 1, član 1 Protokola br. 1 i član 13 Konvencije.

Član 6

Pravičnost postupka

Sud je konstatovao da je pravosnažna odluka Vrhovnog suda od 17. decembra 1998. dva puta ukidana nakon dvije godine i sedam mjeseci – jedanput presudom izrečenom u paralelnom postupku, a jedanput primjenom pravnog lijeka revizije. Stoga pitanje imovine g. *Drize* i dalje nije bilo riješeno. Sud je smatrao da je Vrhovni sud dozvoljavanjem revizije pravosnažne presude i uvođenja paralelnog postupka obezvrijedio cijeli sudski proces, što je okončano pravosnažnom i izvršnom sudskom odlukom koja je stoga *res judicata*.

Stoga je zaključio da je povrijeđen član 6 st. 1 Konvencije jer je ukinuta pravosnažna presuda od 17. decembra 1998, koja je bila u korist podnosioca predstavke.

Sud je potvrdio da je nužno sprovesti dvostruki test kako bi se utvrdilo da li je neki sud nepristrasan: subjektivan pristup, kako bi se utvrdila lična uvjerenja određenog sudije u konkretnom predmetu, i objektivni pristup, kako bi se utvrdilo da li postoje dovoljne garancije koje isključuju sve legitimne sumnje u tom pogledu.

G. *Driza* je u ovom predmetu osporavao i subjektivnu i objektivnu nepristrasnost troje sudija Vrhovnog suda. Sud je razmatrao svaki aspekt pojedinačno i, mada nije našao nikakve dokaze koji bi potkrijepili tvrdnje podnosioca predstavke o pristrasnosti sudija P. Z. i V. K., istakao je da je postupak revizije pokrenut na zahtjev Th. K., predsjednika Vrhovnog suda, koji je u drugom

postupku već donio odluku u istoj stvari na štetu podnosioca predstavke. Sud je zauzeo stav da praksa Vrhovnog suda u to vrijeme nije bila u skladu sa „subjektivnom nepristrasnošću” sudije koji odlučuje u konkretnom predmetu, jer niko ne može istovremeno da bude i tužilac i sudija.

Sud je u pogledu objektivne nepristrasnosti konstatovao da je Vrhovni sud morao u plenumu da odlučuje u postupku revizije, što je u ovom predmetu obuhvatalo i istih šest sudija koje su ranije odlučivale o meritumu predmeta i usvojile odluke od 17. decembra 1998. i 7. decembra 2000. Konkretno, tri sudije su već odlučivale o predmetu, a sad se od njih zahtijevalo da odluče da li su pogriješile kada su usvojile prethodnu odluku. Štaviše, drugo troje sudija je trebalo da odluče o stvari o kojoj su već izrazile svoje mišljenje. Sud je stoga utvrdio da su sumnje podnosioca predstavke u objektivnu nepristrasnost Vrhovnog suda (u plenumu) bile objektivno opravdane.

Sud je u svjetlu navedenog zaključio da Vrhovni sud nije bio nepristrasan u smislu člana 6 st. 1 Konvencije ni po subjektivnom ni po objektivnom testu.

Neizvršenje pravosnažnih odluka od 17. decembra 1998. i 7. decembra 2000.

Sud je primijetio da je Vrhovni sud u odlukama od 17. decembra 1998. i 7. decembra 2000. naložio vlastima da g. *Drizi* ponude neku vrstu naknade umesto restitucije njegovih originalnih imovinskih prava. Sud je konstatovao da vlasti nakon izricanja presude Vrhovnog suda 2000. nisu podnosiocu predstavke ponudile mogućnost dobijanja odgovarajuće naknade u skladu sa pravosnažnom sudskom odlukom. Štaviše, vlasti nisu ispunile svoje obaveze iz te pravosnažne presude, jer su dva puta poništile presudu Vrhovnog suda od 17. decembra 1998.

Sud je u svjetlu navedenog zaključio da su albanske vlasti prekršile član 6 st. 1 Konvencije.

Član 1 Protokola br. 1

Sud je u ovom predmetu već utvrdio da su vlasti bile u obavezi da g. *Drizi* ponude naknadu u zamjenu za originalnu imovinu, a u skladu sa presudama od 17. decembra 1998. i 7. decembra 2000. Sud je smatrao da neizvršenje ovih dviju presuda od strane vlasti predstavlja zadiranje u njegovo pravo na neometano uživanje svoje imovine u smislu člana 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju. Sud je takođe ponovio da nedostatak sredstava ne može predstavljati opravdanje za neizvršenje pravosnažne presude kojom se državi nalaže da izmiri svoj dug.

Shodno tome, došlo je do povrede člana 1 Protokola br. 1.

Član 13 zajedno sa članom 1 Protokola br. 1

Sud je smatrao da tužena država nije uspostavila adekvatan postupak u pogledu zahtjeva za

naknadu, jer nije formirala odgovarajuća tijela koja će se baviti pitanjima kompenzacije, a nije ni usvojila lokacijske planove radi procjene vrijednosti nepokretnosti. Sud je konstatovao da je g. *Drizi* uskraćen djelotvoran pravni lijek za navodnu povredu njegovih prava shodno članu 1 Protokola br. 1.

Sud je stoga zaključio da je povrijeđen član 13 Konvencije u vezi sa pritužbom o kršenju člana 1 Protokola br. 1.

Član 46

Mada u teoriji nije na Sudu da određuje odgovarajuće mjere zadovoljenja koje tužena država treba da preduzme, manjkavosti koje je u ovom predmetu utvrdio takve su da je Sud pokušao da ukaže na vrstu mjera koje albanska država treba da preduzme kako bi stala na kraj karakteru i uzroku povreda koje je utvrdio. Smatrao je da tužena država treba da ukloni sve prepreke za dodjelu naknade shodno Zakonu o svojini tako što će obezbijediti preduzimanje odgovarajućih mjera.

Te mjere treba da obuhvataju usvajanje lokacijskih planova radi procjene vrijednosti nepokretnosti u pogledu podnosilaca zahtjeva za restituciju koji imaju pravo na naknadu u naturi i uspostavljanje adekvatnog fonda u pogledu podnosilaca zahtjeva koja imaju pravo na naknadu vrijednosti, kako bi se svim podnosiocima zahtjeva sa presudama u njihovu korist, a kojima im je dodijeljena naknada u skladu sa Zakonom o svojini, omogućilo da brzo dobiju novac ili zemljište koje im sljeduje.

Član 41

Sud je smatrao da bi u okolnostima ovog predmeta vraćanje manje parcele zemljišta, kao što je Vrhovni sud naložio u svojoj pravosnažnoj presudi od 17. decembra 1998, uz naknadu izmakle dobiti, i isplata naknade u iznosu vrijednosti veće parcele zemljišta u vrijeme izricanja presude od 7. decembra 2000, uz kamatu koja odražava dobit izmaklu usljed nemogućnosti korišćenja veće parcele, g. *Drizu* stavili u položaj koji je u najvećoj mogućoj mjeri jednak onom u kojem bi bio da nije došlo do kršenja Konvencije.

Sud je g. *Drizi* dosudio 500.000 eura na ime materijalne i nematerijalne štete u pogledu veće parcele zemljišta, kao i 50.000 eura i restituciju manje parcele zemljišta.

PRESUDA U PREDMETU

NIKOLOV PROTIV BIVŠE JUGOSLOVENSKE REPUBLIKE MAKEDONIJE

(predstavka broj 41195/02)

20. decembar 2007.

1. Osnovne činjenice

Predstavku je podnio g. *Nikolov*, poljoprivrednik koji je živio u Štipu i bavio se stočarstvom.

Podnosilac predstavke je 11. novembra 1996. zaključio ugovor sa jednim osiguravajućim društvom po kojem će mu ono isplatiti naknadu štete u slučaju uginuća krava, bez obzira na vrijeme uginuća, pod uslovom da je nastupilo iz bilo kog razloga osim oboljenja. Jedna od krava podnosioca predstavke je uskoro uginula. Tuženo društvo je odbilo da nadoknadi štetu, a g. *Nikolov* je januara 1997. podnio tužbu protiv njega Opštinskom sudu u Štipu.

Supruga sudije koji je odlučivao o tužbi 1. marta 1997. zaposlila se u tuženom osiguravajućem društvu na mjestu pomoćnice menadžera filijale. Opštinski sud je 30. januara 1998. odbacio tužbu podnosioca predstavke.

G. *Nikolov* je izjavio žalbu u kojoj je, između ostalog, tvrdio da je sud u Štipu proizvoljno dao značaj dokazima u korist tuženog, pri čemu je odbio da sasluša svjedoke o uzroku uginuća. Apelacioni sud u Štipu je 17. juna 1998. ukinuo odluku prvostepenog suda i naložio mu da sasluša veterinara kako bi utvrdio uzrok uginuća. Prvostepeni sud je marta 2000. odbacio tužbu podnosioca predstavke i potvrdio svoje ranije zaključke. G. *Nikolov* je ponovo izjavio žalbu juna 2000, pri čemu je ovoga puta tvrdio da nikada nije dobio primjerak opštih uslova ugovora i da uzrok uginuća nije valjano utvrđen.

Pored toga je tvrdio da je sudija pristrastan jer je njegova supruga počela da radi u osiguravajućem društvu odmah pošto je postupak pokrenut. Zatražio je izuzeće sudije u slučaju da Apelacioni sud ukine odluku nižeg suda i vrati predmet na ponovno razmatranje. Apelacioni sud je pak 27. novembra 2000. odbacio žalbu podnosioca predstavke, zaključivši da nema osnova za odstupanje od obrazloženja nižeg suda. Nije komentarisao navode podnosioca predstavke o pristrasnosti sudije.

2. Odluka Suda

G. *Nikolov* se pozvao na član 6 st. 1 i tvrdio da o njegovom predmetu nije odlučivao nepristrastan sud. Pored toga se žalio da su sudovi proizvoljno odlučivali o njegovom predmetu, da su pogrešno utvrdili činjenično stanje i primijenili materijalno pravo, da njihove odluke nisu bile obrazložene i da mu nije bilo dozvoljeno da ispituje sudskog vještaka. Konačno, žalio se na povredu člana 1 Protokola br. 1 jer je bio lišen svoje imovine.

Član 6 stav 1

Po praksi Suda, postojanje nepristrasnosti mora se utvrditi primjenom kako subjektivnog testa, odnosno na osnovu ličnog ponašanja određenog sudije u konkretnom predmetu, tako i objektivnog testa, konkretno, utvrđivanjem da li sud pruža garancije koje su dovoljne da isključe svaku legitimnu sumnju u tom pogledu. Objektivnim testom se naročito mora utvrditi da li postoje činjenice koje izazivaju sumnju u nepristrasnost sudije, budući da „pravda ne samo da mora biti sprovedena već se mora i vidjeti da je sprovedena”. U tom pogledu, čak i utisak o nepristrasnosti može biti od određenog značaja.

U ovom predmetu se supruga sudije zaposlila u osiguravajućem društvu mjesec dana nakon što je g. *Nikolov* podnio tužbu. Sud je prihvatio da je ta okolnost mogla kod podnosioca predstavke izazvati sumnju u nepristrasnost sudije. Stoga je trebalo da odluči da li je ta sumnja bila objektivno opravdana.

Sud je primijetio da sudija nije odmah obavijestio predsjednika suda o zaposlenju svoje supruge kod tuženog kako bi odlučio o njegovom izuzeću. Sud je smatrao da je činjenica da mu je suprugu zaposlio tuženi trebalo da ga upozori na mogućnost da se mogu pojaviti sumnje o njegovoj nepristrasnosti. G. *Nikolov* nije mogao da traži njegovo izuzeće, a Apelacioni sud nije razmatrao zabrinutost podnosioca predstavke o pristrasnosti sudije, jer se po domaćem pravu izuzeće sudije može zahtijevati najkasnije do kraja prvostepenog postupka. Štaviše, propust Apelacionog suda da komentariše tvrdnje podnosioca predstavke da je sudija pristrastan mogao je da potvrdi sumnje podnosioca predstavke. Konačno, zaključak da su sumnje podnosioca predstavke bile objektivno opravdane bio je potkrijepljen izuzećem sudije o kojem je riječ iz drugih postupaka u kojima je tuženi bio strana u postupku.

Sud je shodno tome zaključio da je strahovanje g. *Nikolova* da sudija ne zadovoljava uslov nepristrasnosti u mjeri u kojoj to zahtijeva član 6 Konvencije bilo objektivno opravdano, te da je prekršen član 6 st. 1 Konvencije.

Druge navodne povrede Konvencije

Nakon što je utvrdio povredu prava g. *Nikolova* na raspravu pred nepristrasnim sudom, Sud je smatrao da nije nužno da razmatra ostale pritužbe o kršenju prava iz člana 6 i člana 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju u vezi sa spornim postupkom.

Član 41

G. *Nikolov* nije podnio nikakav zahtjev za pravično zadovoljenje, te je Sud odlučio da mu ne dosudi naknadu u skladu sa članom 41 Konvencije.

PRESUDA U PREDMETU *FRANKOWICZ PROTIV POLJSKE*

(predstavka broj 53025/99)

16. decembar 2008.

1. Osnovne činjenice

Predstavku je podnio g. *Ryszard Frankowicz*, poljski državljanin rođen 1952, po zanimanju ginekolog. On je avgusta 1995. formirao preduzeće – Udruženje za zaštitu prava pacijenata – koje je pripremalo medicinske izvještaje na zahtjev klijenata.

G. *Frankowicz* je 12. marta 1996. sačinio izvještaj pod naslovom „Civilno mišljenje”, posvećen liječenju g. *J. M.* u Regionalnoj klinici za hepatologiju u Tarnovu. U izvještaju, zasnovanom na zdravstvenom kartonu g. *J. M.*, navodi se da se on na klinici u Tarnovu liječi od 1983. Međutim, iako mi se zdravlje pogoršalo i iako je počeo da ispoljava simptome oštećenja jetre, nije sproveden nijedan specijalistički pregled. Nedavna biopsija jetre, sprovedena na Medicinskoj akademiji Univerziteta u Krakovu na preporuku podnosioca predstavke, pokazala je da pacijent boluje od agresivnog i hroničnog hepatitisa i ciroze. Podnosilac predstavke je smatrao da je zdravlje g. *J. M.* oštećeno 90%, te da ima pravo na najvišu invalidninu.

Regionalni tužilac za profesionalnu odgovornost Tarnova pokrenuo je u decembru 1996. disciplinski postupak protiv g. *Frankowicza* u skladu sa članom 52 poljskog Kodeksa medicinske etike. Optužio ga je za neetično ponašanje, pri čemu je naveo da je svojim mišljenjem diskreditovao ljekare koji su liječili g. *J. M.* Regionalni ljekarski sud u Tarnovu – sačinjen od tri člana (sva tri su bila ljekari) – donio je 17. juna 1997. odluku da je podnosilac predstavke kriv zbog neetičnog ponašanja i kaznio ga ukorom. Ovaj sud nije razmatrao istinitost njegovog mišljenja, već je zauzeo stav da je ponašanje podnosioca predstavke bilo suprotno načelu profesionalne solidarnosti, jer je u svom izvještaju izrazio negativna mišljenja o profesionalnom postupanju drugih ljekara i diskreditovao ih u očima pacijenta.

G. *Frankowicz* je osporavao sve članove suda, žaleći se na njihovu pristrasnost, s obzirom na to da je guverner Tarnova mogao da izvrši pritisak na njih. Regionalni ljekarski sud u Tarnovu, koji je zasjedao u drugom sastavu, odbacio je 20. juna 1997. argumente podnosioca predstavke kao očigledno neosnovane.

G. *Frankowicz* je izjavio žalbu 30. juna 1997. Vrhovni ljekarski sud je maja 1998. potvrdio odluku prvostepenog suda, zaključivši da su postupci podnosioca predstavke za osudu i štetni ne samo po ljekarsku profesiju već i po pacijenta, jer mu je izvještaj davao povoda za uvjerenje da je žrtva nepravde. Taj je sud zatim odlučno odbacio sugestiju podnosioca predstavke da je njegova osuda posljedica političkog pritiska.

2. Odluka Suda

G. *Frankowicz* je tvrdio da je prekršeno njegovo pravo na slobodu govora zajemčeno članom 10. Pored toga je tvrdio da se Regionalni i Vrhovni ljekarski sud, koji su odlučivali u postupku protiv njega, ne mogu smatrati nezavisnim i nepristrasnim sudovima kao što je propisano u členu 6 st. 1 Konvencije.

Član 10

Sud je prvo morao da utvrdi da li je sporna osuda predstavljala „miješanje” u ostvarivanje prava g. *Frankowicza* na slobodu izražavanja. Sud je ponovio da pitanja koja se odnose na profesionalnu praksu potpadaju pod zaštitu člana 10 Konvencije i zauzeo stav da osuda podnosioca predstavke i disciplinska kazna koja mu je izrečena jer je iznio kritičko mišljenje o liječenju jednog pacijenta predstavljaju miješanje u njegovo pravo na slobodu izražavanja.

Sud je utvrdio da je miješanje „propisano zakonom” jer je disciplinska kazna izrečena podnosiocu predstavke zasnovana na Kodeksu medicinske etike. Sud je takođe utvrdio da je svrha miješanja u pravo podnosioca predstavke na slobodu izražavanja bila da ostvari legitimni cilj, konkretno – da zaštiti prava i ugled drugih.

Prilikom utvrđivanja da li je to miješanje bilo nužno u demokratskom društvu, Sud je prihvatio da odnos između ljekara i pacijenata, zasnovan na povjerenju i povjerljivosti, može podrazumijevati potrebu očuvanja solidarnosti među zdravstvenim radnicima. On je, međutim, takođe priznao pravo svakog pacijenta da se konsultuje sa drugim ljekarom i čuje drugo mišljenje o svom liječenju, kao i pravo na iskrenu i objektivnu ocjenu postupaka svog ljekara.

Sud je u ovom predmetu primijetio da su domaći organi zaključili da je podnosilac predstavke diskreditovao drugog ljekara, a da pritom nisu pokušali da utvrde istinitost zaključaka iznijetih u ljekarskom mišljenju. Tu su odluku usvojili na osnovu apsolutne zabrane svake međusobne kritike ljekara u Poljskoj. Sud je smatrao da ljekari usljed te apsolutne zabrane vjerovatno nisu voljni da svojim pacijentima iznose objektivno mišljenje o njihovom zdravstvenom stanju i liječenju, što bi moglo podriti samu svrhu medicinske profesije, a to je da štiti zdravlje i život pacijenata.

Sud je stoga utvrdio da miješanje u slobodu izražavanja g. *Frankowicza* nije bilo srazmjerno legitimnom cilju kojem se težilo i da nije bilo nužno u demokratskom društvu.

Shodno tome, došlo je do povrede člana 10 Konvencije.

Član 6

Pošto je utvrdio da civilni aspekt člana 6 Konvencije može da se primijeni na postupak o kojem je

riječ, Sud je ponovio da je test za utvrđivanje nepristrasnosti suda dvostruk: njime se pokušavaju, prvo, utvrditi lična uvjerenja određenog sudije u konkretnom predmetu i, drugo, da li postoje dovoljne garancije koje isključuju svaku legitimnu sumnju u tom pogledu.

Kada je riječ o subjektivnom pristupu, Sud je u ovom predmetu smatrao da je suština tvrdnje g. *Frankowicza* bila da disciplinski sudovi, koje čine zdravstveni radnici a ne profesionalne sudije, mogu biti pod pritiskom svojih nadređenih u hijerarhiji ili lokalnih vlasti. Podnosilac predstavke, međutim, nije predočio nikakve dokaze da je guverner Tarnova izvršio pritisak na članove ljekarskog suda ili da je to pokušao. Štaviše, nema nikakvih indikacija o ma kakvim ličnim predrasudama ili pristrasnosti članova disciplinskih sudova.

Kada je riječ o objektivnom pristupu, Sud je primijetio da se članovi ljekarskih sudova biraju na period od četiri godine iz redova zdravstvenih radnika i da ne postupaju kao predstavnici medicinske samouprave, već u ličnom svojstvu. G. *Frankowicz* nije iznio nikakve dodatne, konkretne pritužbe o nepristrasnosti članova sa organizacione tačke gledišta. U svakom slučaju, postojale su dovoljne garancije koje isključuju sve legitimne sumnje o nepristrasnosti ljekarskih sudova.

Sud je konačno primijetio da se na odluke ljekarskih sudova, ukoliko za posljedicu imaju suspenziju ljekara ili oduzimanje prava na rad, može izjaviti žalba Vrhovnom sudu – čime je obezbijeđena dodatna garancija u pogledu zahtjeva iz člana 6 st. 1 Konvencije.

Sud je zaključio da sumnje g. *Frankowicza* o nezavisnosti i nepristrasnosti članova ljekarskih sudova koji su ga ukorili zbog kršenja Kodeksa medicinske etike nisu u dovoljnoj mjeri potkrijepljene, te da nije došlo do povrede člana 6 st. 1 Konvencije.

Član 41

Sud je g. *Frankowiczu* dosudio 3.000 eura na ime nematerijalne štete.

PRESUDA U PREDMETU *OLUJIĆ PROTIV HRVATSKE*

(predstavka broj 22330/05)

5. februar 2009.

1. Osnovne činjenice

Podnosilac predstavke, *Krunislav Olujić*, državljanin je Hrvatske rođen 1952. godine i živi u Zagrebu. Bio je sudija i predsjednik Vrhovnog suda, kao i član Državnog sudbenog vijeća (DSV) prije nego što je smijenjen u oktobru 1998.

Godine 1996. protiv podnosioca predstavke pokrenut je disciplinski postupak: optužen je za seksualne odnose sa maloljetnicama i za korišćenje službenog položaja radi zaštite finansijskih aktivnosti dvojice ljudi poznatih po kriminalnim aktivnostima. DSV je zaključio da je podnosilac predstavke zloupotrijebio službeni položaj, a tu odluku je potvrdio i Županijski dom Hrvatskog sabora. Međutim, Ustavni sud je u aprilu 1998. godine poništio obe te odluke i predmet je vraćen DSV-u na ponovno ispitivanje.

U obnovljenom postupku pred DSV-om, unekoliko su smanjeni navodi iznijeti protiv podnosioca predstavke: optužen je za održavanje bliskih veza sa dvojicom ljudi iz kriminalnog miljea. U oktobru 1998. podnosilac predstavke je proglašen krivim i razriješen je dužnosti. U novembru je Županijski dom Hrvatskog sabora potvrdio tu odluku DSV-a.

U decembru iste godine, podnosilac predstavke je podnio tužbu Ustavnom sudu navodeći, između ostalog, da je disciplinski postupak vođen bez prisustva javnosti, da su trojica članova DSV-a – *A. P.*, *V. M.* i *M. H.* – pristrasni jer su protiv njega iznosili izjave u medijima i da nije bilo omogućeno da se saslušaju svjedoci koji bi govorili njemu u prilog. U decembru 2004. ta njegova ustavna tužba Ustavnom sudu odbačena je kao neosnovana.

2. Odluka Suda

Pozivajući se prvenstveno na član 6 stav 1, g. *Olujić* se Sudu obratio zbog nepravilnosti i prekomjerne dužine disciplinskog postupka protiv njega.

Član 6 stav 1

Što se tiče nepristrasnosti trojice članova DSV-a

Sud je primijetio da je intervju sa *V. M.* objavljen u nacionalnom dnevniku *Večernji list* u februaru 1997. godine, kada se o ovom slučaju još odlučivalo pred Županijskim domom. Činjenica da je *V. M.* u tom intervjuu otkrio da je glasao protiv imenovanja podnosioca predstavke na mjesto predsjednika Vrhovnog suda, zajedno sa činjenicom da je on sam bio potencijalni kandidat za isti položaj, stvorila je situaciju u kojoj se mogu javiti legitimne sumnje u nepristrasnost *V. M.* Što se tiče *A. P.*, koji je u to vrijeme bio predsjednik DSV-a, Sud je primijetio da je intervju sa njim objavljen u istom listu u martu 1997. godine, kada je predmet bio u postupku pred Ustavnim sudom. U svome intervjuu *A. P.* je rekao da je g. *Olujić* koristio lični uticaj i veze kako bi zaštitio interes dvojice ljudi iz kriminalnog miljea i dodao je da su neistiniti navodi odbrane da je cijeli slučaj politički motivisan. Te njegove izjave su implicirale da je *A. P.* već formirao nepovoljno mišljenje o predmetu podnosioca predstavke i bile su očigledno u neskladu sa njegovim učešćem u postupku. Sud je, osim toga, primijetio da je intervju sa *M. H.* bio objavljen u drugom nacionalnom dnevniku, *Slobodnoj Dalmaciji*, u septembru 1997, kada je slučaj takođe bio u postupku pred Ustavnim

sudom. *M. H.* je u intervjuu opisao podnosioca predstavke kao čovjeka koji nema dovoljno iskustva i znanja, rekavši da je on *corpus alienum* (strano tijelo) u hrvatskom pravosuđu. Sud je zauzeo stav da su te ocjene jasno pokazale predrasude *M. H.* prema g. *Olujiću*, kao i da je njegovo učešće u postupku poslije objavljivanja intervju-a bilo u neskladu sa zahtjevima nepristrasnosti. Iz tih razloga, Sud je zaključio da je bio prekršen član 6 stav 1.

Što se tiče prava na javnu raspravu

Sud je primijetio da je DSV isključio javnost sa rasprave uz obrazloženje da je to neophodno radi zaštite dostojanstva i podnosioca predstavke i sudstva u cjelini. Međutim, sam podnosilac predstavke tražio je da rasprava bude javna i time je pokazao da ne smatra kako je njegovom dostojanstvu potrebna zaštita.

Štaviše, s obzirom na to da se postupak ticao jedne tako istaknute javne ličnosti i da su u javnosti već iznijeti navodi o tome da je postupak protiv njega politički motivisan, bilo je očigledno da je i u interesu podnosioca predstavke i u interesu javnosti u cjelini bilo da postupak pred DSV-om bude otvoren za javnost. Ta isključenost javnosti nije bila ispravljena ni u postupku pred Županijskim domom Hrvatskog sabora ni pred Ustavnim sudom. Iz tih razloga, ovdje je bio prekršen član 6 stav 1.

Što se tiče ravnopravnosti stranaka u postupku

Sud je stao na stanovište da razlozi na koje se pozvao DSV, odbivši da prihvati svjedočenje ijednog svjedoka koji bi u ime podnosioca predstavke mogao da potkrijepi njegovu liniju odbrane, nisu bili dovoljni. Zaista, DSV je prihvatio sve prijedloge za saslušanje iskaza svedoka koje je predložio zastupnik države i nijedan prijedlog koji je iznio podnosilac predstavke. Iz tih razloga, Sud je zaključio da je odbijanje hrvatskih vlasti da ispituju ijednog svjedoka odbrane dovelo do toga da mogućnost podnosioca predstavke da iznese svoj slučaj bude ograničena, čime je bio prekršen član 6 stav 1.

Što se tiče dužine postupka

Sud je zaključio da je dužina obnovljenog postupka – više od šest godina – bila prekomjerna, posebno ako se ima na umu važnost predmeta spora za podnosioca predstavke: radilo se o njegovom smjenjivanju. Iz tih razloga, ovdje je bio prekršen član 6 stav 1.

Član 41

Sud je g. *Olujiću* dosudio iznos od 5.000 eura na ime nematerijalne štete.

PRESUDA U PREDMETU *MICALEFF PROTIV MALTE*

(predstavka broj 17056/06)

15. oktobar 2009.

1. Osnovne činjenice

Podnosilac predstavke, *Joseph Micallef*, malteški je državljanin i živi u mjestu Vittoriosa na Malti.

Protiv njegove sestre, gđe *M.*, godine 1985. susjed je pokrenuo građanski postupak. Ona je u međuvremenu preminula. Predsjednik suda je izdao nalog u korist susjeda u odsustvu gđe *M.*, koja nije bila obaviještena o datumu ročišta. Sud je 1992. godine donio presudu protiv gđe *M.*

U međuvremenu, gđa *M.* je pokrenula postupak pred Građanskim sudom, u redovnoj nadležnosti, tvrdeći da je nalog dosuđen u njenom odsustvu i da joj nije pružena prilika da svjedoči. Građanski sud je u oktobru 1990. utvrdio da je nalog donijet protivno načelu ravnopravnosti snaga i proglasio ga ništavnim.

U februaru 1993. godine Apelacioni sud je odlučio u korist žalbe susjeda i poništio presudu Građanskog suda u korist gđe *M.* Apelacionim sudom je predsjedavao predsjednik suda, zasjedajući sa još dvije sudije. Gđa *M.* je zatim uložila ustavnu žalbu pred Građanskim sudom, u ustavnoj nadležnosti, tvrdeći da predsjednik suda nije bio nepristrasan, imajući u vidu njegove rodbinske veze sa pravnim zastupnicima druge strane. Ona je ukazala na to da je on brat, odnosno ujak pravnih zastupnika njenog susjeda.

Ustavna žalba, koju je preuzeo podnosilac predstavke nakon smrti svoje sestre, odbačena je u januaru 2004. godine. U oktobru 2005. dalja žalba podnesena Ustavnom sudu takođe je odbijena.

Pozivajući se na član 6 stav 1 Konvencije, g. *Micallef* se žalio na nedostatak nepristrasnosti Apelacionog suda usljed rodbinskih veza između predsjedavajućeg sudije i pravnog zastupnika druge strane. On je dodao da je to dovelo do povrede načela jednakosti sredstava.

2. Odluka Suda

Prihvatljivost

Malteška Vlada i Vlada treće strane tvrdile su da g. *Micallef* nema status žrtve koji mu omogućava da podnese žalbu pred Sudom. Prema njihovim tvrdnjama, on bi možda imao pravo da nastavi sa predstavkom koju bi Sudu podnijela njegova sestra, ali ne i da sam podnese predstavku u svoje ime nakon smrti svoje sestre. Evropski sud je zaključio da podnosilac predstavke ima status žrtve, prvo – zato što je morao da snosi troškove slučaja koji je njegova sestra pokrenula i stoga može

smatrati da ima nasljedni interes u slučaju i, drugo – zato što se slučaj odnosi na pravičnu primjenu pravde i stoga se tiče značajnog pitanja od opšteg interesa.

Vlada je takođe tvrdila da podnosilac predstavke nije iscrpio sve domaće pravne lijekove shodno članu 35 stav 1 Konvencije. Evropski sud je u vezi sa tim istakao da u predmetno vrijeme prema malteškom zakonu nije postojala mogućnost za osporavanje sudije na osnovu rodbinskog odnosa sa pravnim zastupnikom protivne strane. Shodno tome, mogućnosti koje su podnosiocu bile na raspolaganju da ospori sudiju ne mogu se smatrati za djelotvorne i nije imao obavezu da ih iscrpi prije podnošenja predstavke Evropskom sudu.

Konačno, malteška Vlada i Vlada treće strane tvrdile su da jemstva člana 6 stav 1 Konvencije nisu primjenljiva na postupke koji se, poput ovog, odnose na međuvremene ili privremene mjere. Prema njihovom mišljenju, predstavka i zbog toga nije prihvatljiva.

Evropski sud je ponovio da preliminarni postupci, kao što su oni koji se odnose na dosuđivanje privremene mjere poput naloga, obično ne spadaju pod zaštitu člana 6. Sud je primijetio da je sada široko rasprostranjen konsenzus među državama članicama Vijeća Evrope u pogledu primjenljivosti člana 6 na privremene mjere, uključujući i postupak za naloge. Ovo je takođe stav usvojen u praksi Suda pravde Evropske zajednice. Evropski sud je primijetio da odluka sudije u pogledu naloga često može biti jednaka presudi u slučaju tokom značajnog vremenskog perioda i, u izuzetnim slučajevima, trajno. Slijedi da, često, privremene mjere i presude utvrđuju ista „građanska prava i obaveze” u okviru značenja člana 6 Konvencije i imaju jednako dejstvo. U ovim okolnostima Sud više ne smatra opravdanim da automatski ocjenjuje da donošenje naloga ne predstavlja odluku u pogledu građanskih prava ili obaveza niti je uvjeren da bi greška u takvom postupku nužno bila ispravljena tokom suđenja, pošto bi šteta pretrpljena u međuvremenu mogla postati nepovratna.

Evropski sud za ljudska prava je stoga zaključio da je promjena u sudskoj praksi nužna. Član 6 je primjenljiv ako je pravo koje je u pitanju u oba postupka „građanskog” u okviru značenja člana 6 i ako se privremena mjera tiče „građanskog” prava koje je u pitanju. Međutim, Sud je prihvatio da u izuzetnim slučajevima može biti nemoguće poštovati sve zahtjeve člana 6, iako nezavisnost i nepristrasnost suda ili sudije, naravno, ostaju neotuđivo jemstvo.

U ovom slučaju suština prava koje je u pitanju ticala se korišćenja imovinskih prava susjeda u skladu sa malteškim pravom i stoga prava „građanskog” karaktera i prema domaćem pravu i prema sudskoj praksi Suda. Nalogom je utvrđivano isto pravo koje je bilo predmet suđenja i on je bio trenutno primjenljiv. Član 6 Konvencije je stoga primjenljiv.

2. Odluka Suda

Evropski sud je ponovio da je procijenio nezavisnost suda ili sudije prema subjektivnom testu,

koji je imao u vidu držanje sudije, i prema objektivnom testu, koji odvojeno od držanja sudije teži da ustanovi da li postoje utvrdive činjenice, kao što su hijerarhijske ili druge veze između sudije i drugih učesnika u postupku koje mogu dovesti do sumnje u pogledu njegove nepristrasnosti. Sud je istakao da čak i utisak može biti od određenog značaja u tom pogledu.

Sud je primijetio da prema malteškom zakonu u predmetno vrijeme nije postojala automatska obaveza sudije da se povuče iz slučaja u kojima bi njegova nepristrasnost mogla biti dovedena u pitanje, niti je stranka u slučaju mogla da ospori sudiju na osnovu njegovog rodbinskog odnosa sa pravnim zastupnikom protivničke strane. Od tada je malteški zakon izmijenjen i sada uključuje rodbinske odnose kao osnov za povlačenje sudije. U pogledu predmetnog spora, Sud je smatrao da su bliske porodične veze između pravnog zastupnika protivničke strane i predsjedavajućeg sudije dovoljne da objektivno opravdaju strahovanje da je sudu nedostajala nepristrasnost. Shodno tome je zaključio, sa 11 glasova prema 6, da je došlo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije.

Prema članu 41 (pravična nadoknada) Konvencije, Sud je podnosiocu predstavke dodijelio 2.000 eura (€) na ime troškova postupka.

PRESUDA U PREDMETU *JURIČIĆ PROTIV HRVATSKE*

(predstavka broj 58222/09)

26. juli 2011.

1. Osnovne činjenice

Podnositeljica predstavke, gospođa *Mirjana Juričić*, državljanka je Hrvatske koja je bila sudija Upravnog suda.

Odbor hrvatskog Sabora za ustav, poslovnik i politički sastav („Saborski odbor“) dana 26. februara 2008. godine objavio je poziv za prijave za izbor troje sudija Ustavnog suda i gospođa *Juričić* je dostavila prijavu uz još osamnaest kandidata. Nakon isteka roka za dostavljanje prijave, Saborski odbor je u užu izbor uvrstio četvoro kandidata (konkretno – g. *M. J.*, gđu *D. Š.*, gđu *S. B.* i podnositeljicu predstavke), te je njihova imena dostavio Saboru na tajno glasanje. Sabor je 9. maja 2008. godine izabrao g. *M. J.*, gđu *D. Š.* i gđu *S. B.* za sudije Ustavnog suda.

Podnositeljica predstavke je 28. maja 2008. godine Upravnom sudu uložila zahtjev za zaštitu prava na jednakost, osporivši odluku Sabora od 9. maja 2008. godine. U zahtjevu je navela da jedna od novoizabranih sudija (gđa *S. B.*) nije ispunjavala sve zakonske kriterijume za izbor za sudiju Ustavnog suda utvrđene relevantnim nacionalnim zakonodavstvom. Upravni sud je 15. oktobra 2008. godine prihvatio zahtjev podnositeljice predstavke i poništio odluku Sabora od 9. maja 2008. godine u dijelu koji se odnosi na gđu *S. B.* zbog toga što se iz dokaza koje je potonja dostavila

Saborskom odboru nije moglo zaključiti da raspolaže potrebnim radnim iskustvom. Na taj način je osporenom odlukom prekršeno pravo podnositeljice predstavke na jednak pristup javnoj službi i time na jednak pristup zapošljavanju.

Gđa *S. B.* je 4. februara 2009. godine Ustavnom sudu uložila žalbu protiv odluke Upravnog suda, a istovremeno je zatražila i privremenu mjeru (koja je usvojena isti dan) s ciljem odlaganja dejstva osporene odluke. Tvrdila je da je tom odlukom prekršeno njeno Ustavom zagantovano pravo na jednak pristup zapošljavanju. Ustavni sud je 30. aprila 2009. godine poništio odluku Upravnog suda, istakavši da je izbor sudija Ustavnog suda hibridno (političko-pravno) pitanje, te da je, iako je odluka Sabora od 9. maja 2008. godine predstavljala „državni akt”, Upravni sud mogao da preispita ne samo da li je ispoštovana propisana procedura nego i jesu li kandidati ispunili potrebne zakonske uslove. Međutim, Upravni sud je prekoračio granice svoje nadležnosti time što je procjenjivao dokaznu vrijednost dokumenata koje je gđa *S. B.* dostavila kao dokaz svog radnog iskustva, pošto je na taj način zašao u pitanja koja su u isključivoj nadležnosti Sabora.

2. Odluka Suda

Predstavka je uložena Evropskom sudu za ljudska prava 18. oktobra 2009. godine.

Oslanjajući se na član 6 (pravo na pravično suđenje), podnositeljica predstavke je tvrdila da je prekršeno njeno pravo na pravično suđenje.

Član 6 stav 1

Iako je Vlada osporavala prihvatljivost pritužbi podnositeljice predstavke tvrdeći da član 6 nije primjenljiv, Sud je prilikom razmatranja konkretnog slučaja istakao da su pritužbe u vezi sa odsustvom pravičnog suđenja, kršenjem principa ravnopravnosti stranaka i pravom na akuzatorni postupak prihvatljive u skladu sa građanskim dijelom člana 6, pa je razmotrio njihovu osnovanost. Sud je, međutim, odbacio pritužbu u pogledu navodnog nedostatka nepristrasnosti u slučaju Ustavnog suda, zbog toga što nisu iscrpljeni domaći pravni lijekovi.

Što se tiče ravnopravnosti stranaka i akuzatornog postupka, podnositeljica predstavke se žalila da nije imala priliku da prokomentariše dokumente i mišljenja koja je Ustavni sud zatražio od istaknutih pravnika, institucija i organizacija kako bi utvrdio da li je gđa *S. B.* imala potrebno radno iskustvo za imenovanje na funkciju sudije Ustavnog suda, pošto su joj ti dokumenti dostavljeni tek nakon usvajanja odluke Ustavnog suda od 30. aprila 2009. godine. Budući da su ova mišljenja i informacije očigledno imali za cilj da utiču na njegovu odluku, od Ustavnog suda se moglo očekivati da strogo poštuje princip akuzatornog postupka, jer je od najvećeg značaja bilo da se podnositeljici predstavke da prilika da se s njima upozna i prokomentariše ih. Sud je istakao da se u tom slučaju naročito radilo o povjerenju stranaka u parnici u funkcionisanje pravde, a koje se

zasnivalo na saznanju da su imali priliku da iznesu svoje mišljenje o svim dokumentima iz spisa konkretnog predmeta. Stoga je bilo legitimno njihovo očekivanje da se konsultuju u vezi s tim da li je trebalo prokomentarisati određeni dokument. Sud je ustanovio da je u konkretnom slučaju došlo do kršenja člana 6 stav 1 zbog odsustva akuzatornog postupka.

Što se tiče javne rasprave, Sud je iznio preliminarno zapažanje da javni karakter postupka pred pravosuđnim organima stranke u parnici štiti od sprovođenja pravde u tajnosti, bez nadzora javnosti, i predstavlja jedan od načina održavanja povjerenja u sudove u pogledu prava na pravično suđenje. Sud je dalje ponovio da pravo na javnu raspravu u principu uključuje i pravo na usmenu raspravu. U konkretnom slučaju, međutim, ni Upravni sud ni Ustavni sud nisu održali usmenu i javnu raspravu, zbog čega se razmatralo da li je na taj način prekršen član 6 stav 1.

Prema relevantnom nacionalnom zakonodavstvu, i imajući na umu da obaveza održavanja rasprave nije apsolutna, uobičajeno pravilo je bilo da Upravni sud u predmetima koji se vode pred tim sudom odlučuje na zatvorenim sjednicama. U izuzetnom slučaju, sud može održati usmenu raspravu kada to zatraži jedna od strana u postupku. S obzirom na to, od gde *Juričić* se moglo očekivati da zatraži raspravu pred tim sudom ukoliko je to smatrala značajnim. Pošto to nije bio slučaj, moralo se smatrati da se ona jasno odrekla svog prava na raspravu. Sud je izvukao isti zaključak i što se tiče postupka pred Ustavnim sudom. Prilikom utvrđivanja da li je odsustvo rasprave pred drugostepenim ili trećestepenim sudom moglo biti opravdano, Sud je ponovio da to zavisi od karakteristika konkretnog postupka. U slučajevima gdje postupak pred višim sudovima uključuje samo pitanja primjene prava, usmena i javna rasprava obično nije potrebna, pod uslovom da je takva rasprava održana ili da se od nje odreklo u prvoj instanci. Iz ovoga je proizašao zaključak da u konkretnom slučaju, budući da se postupak pred Ustavnim sudom ograničio ne na procjenu činjenica nego isključivo na procjenu primjene prava, rasprava nije bila potrebna. Stoga nije bilo kršenja člana 6 stav 1.

Uložene su i pritužbe u pogledu dužine i ishoda postupka. Postupak je trajao manje od godinu dana, tokom kojih je predmet razmatran na dva nivoa nadležnosti. U svjetlu kriterijuma utvrđenih u vlastitoj sudskoj praksi po pitanju „razumnog roka” (tj. kompleksnosti predmeta, ponašanja podnosioca predstavke i nadležnih organa), Sud je utvrdio da se ovaj period ne može smatrati pretjerano dugim. Dalje, podnositeljica predstavke je bila u mogućnosti da svoje argumente dostavi sudovima koji su ih razmotrili u odlukama koje su bile primjereno obrazložene i neproizvoljne. Sud je u ovim okolnostima date pritužbe odbacio kao neosnovane.

Član 13

Sud je ponovio da je u slučajevima gdje, kao u predmetnom slučaju, podnositelj predstavke tvrdi da je konačni pravosuđni autoritet u domaćem pravnom sistemu prekršio pravo dato Konvencijom, primjena člana 13 implicitno ograničena. Stoga se zbog nepostojanja pravnog lijeka protiv odluke

Ustavnog suda nije postavilo pitanje vezano za član 13.

Član 14

Sud je pritužbu podnositeljice predstavke u vezi s ovim članom smatrao potpuno nepotkrijepljenom jer podnositeljica predstavke nije navela nikakve pojedinosti. Stoga je pritužba proglašena neprihvatljivom i Sud ju je odbacio.

Član 41

Sud je smatrao da u datim okolnostima samo utvrđivanje kršenja člana 6 stav 1 predstavlja dovoljnu pravičnu satisfakciju za nematerijalnu štetu koju je podnositeljica predstavke eventualno pretrpjela. Budući da podnositeljica predstavke nije podnijela zahtjev za nadoknadu troškova postupka, Sud je smatrao da nema razloga da se gđi *Juričić* dodijeli određeni iznos na to ime.

PRESUDA U PREDMETU

BAJALDŽIEV PROTIV

BIVŠE JUGOSLOVENSKE REPUBLIKE MAKEDONIJE

(predstavka broj 4650/06)

25. oktobar 2011.

1. Osnovne činjenice

Podnosilac predstavke, *Dimitar Bajaldžiev*, pokrenuo je parnični postupak pred Opštinskim sudom u Devdeliji 26. marta 1996, zahtjevajući poništenje ugovora o poklonu iz 1994. na osnovu kojega je gđa *N. B.* prenijela vlasništvo nad parcelom zemljišta i kućom na svog sina, g. *J. B.* Podnosilac predstavke je imao pravo nužnog prolaza u pogledu parcele o kojoj je riječ i tvrdio je da je ona bila u društvenom vlasništvu, te da nije mogla biti predmet spornog ugovora. Prvostepeni sud je prihvatio tvrdnju g. *Bajaldžieva* i proglasio je ugovor ništavnim.

Juna 1997. godine vijeće Apelacionog suda u Skoplju, kojim je predsjedavao sudija *V. K.*, ukinulo je odluku nižeg suda i vratilo je na ponovno razmatranje. Opštinski sud je oktobra 1998. obustavio postupak jer se g. *Bajaldžiev* nije pojavio na ročištu i izjavio je da je tužba podnosioca predstavke povučena. Jula 1999. godine prvostepeni sud je odbio žalbu g. *Bajaldžieva* kao zastarjelu. Vijeće Apelacionog suda, kojim je predsjedavao sudija *V. K.*, 15. decembra 1999. prihvatilo je žalbu podnosioca predstavke i ukinulo odluke prvostepenog suda.

Opštinski sud je 30. oktobra 2000. ponovo prihvatio tužbu g. *Bajaldžieva* i ugovor proglasio ništavnim, pošto je zaključio da je ugovor bio u suprotnosti sa Zakonom o građevinskom zemljištu. Međutim, vijeće Apelacionog suda, kojim je predsjedavao sudija *V. K.*, ponovo je ukinulo tu odluku.

Opštinski sud je 12. novembra 2001. treći put donio odluku u korist *g. Bajaldžieva*, pošto je utvrdio da ugovor sadrži netačne podatke. Tuženi je izjavio žalbu maja 2002. godine. Vijeće Apelacionog suda – u čijem se sastavu nije nalazio sudija *V. K.* – 5. februara 2004. utvrdilo je da je Opštinski sud pogrešno primijenio materijalno pravo, ukinulo je tu odluku i odbacilo tužbu podnosioca predstavke.

Javni tužilac je 15. juna 2004. podnio zahtjev za zaštitu zakonitosti, zahtijevajući ukidanje odluke Apelacionog suda od 5. februara 2004. i potvrđivanje odluke prvostepenog suda. Na dan 18. maja 2005. petočlano vijeće Vrhovnog suda, u čijem se sastavu nalazio sudija *V. K.*, odbacilo je zahtjev javnog tužioca, zaključivši da je Opštinski sud pogrešno primijenio materijalno pravo, a da je Apelacioni sud pravilno primijenio Zakon o građevinskom zemljištu. Zaključilo je da ugovor nije suprotan ustavnim vrijednostima i obavezujućim propisima. Ova je odluka dostavljena za stupniku *g. Bajaldžieva* 4. avgusta 2005.

2. Odluka Suda

Pozvavši se na član 6 st. 1 Konvencije, *g. Bajaldžiev* se žalio na nepravličnost postupka jer je isti sudija, *V. K.*, učestvovao u odlučivanju o njegovom predmetu i u drugoj i u trećoj instanci. Takođe se žalio na dužinu postupka.

Član 6

Navodna povreda prava na raspravu pred nepristrasnim sudom

Sud je ponovio da se postojanje nepristrasnosti mora utvrditi primjenom kako subjektivnog testa, odnosno na osnovu ličnog ponašanja konkretnog sudije u određenom predmetu, tako i objektivnog testa, kojim se utvrđuje da li sud pruža garancije dovoljne da isključe svaku legitimnu sumnju u tom pogledu.

Kada je riječ o subjektivnom testu, u ovom predmetu nije bilo nikakvih dokaza da se sudija *V. K.* rukovodio ma kakvim ličnim predrasudama. Kada je riječ o objektivnom testu, zabrinutost *g. Bajaldžieva* u pogledu nepristrasnosti Vrhovnog suda bila je zasnovana na činjenici da se u njegovom vijeću nalazio sudija *V. K.*, koji je ranije razmatrao ovaj predmet u svojstvu predsjedavajućeg vijeća Apelacionog suda, koje je usvojilo odluke od juna 1997. i marta 2001. Sud je prihvatio da takva situacija može kod podnosioca predstavke pobuditi sumnju u nepristrasnost Vrhovnog suda. Zato je morao da odluči da li je ta sumnja bila objektivno opravdana.

Sud je primijetio da su domaći sudovi morali da odlučuju o istom pitanju tokom cijelog postupka, konkretno o tužbi *g. Bajaldžieva* u kojoj je zahtijevao poništavanje ugovora o poklonu koji su sklopili gđa *N. B.* i *g. J. B.* Isti sudija je dva puta razmatrao predmet u istom svojstvu, prvi put

kao predsjedavajući sudskog vijeća Apelacionog suda, a zatim kao član sudskog vijeća Vrhovnog suda. Obje su odluke usvojene poslije sveobuhvatnog razmatranja predmeta: Apelacioni sud je izdao konkretna uputstva o pravilnoj primjeni materijalnog prava, dok su u odluci Vrhovnog suda kojom je odbačen zahtjev za zaštitu zakonitosti citirani relevantni izvodi iz odluke Apelacionog suda. Sud je u tim okolnostima smatrao da postoji objektivno opravdanje za bojazan podnosioca predstavke da sudija *V. K.* ne posjeduje nužnu nepristrasnost u mjeri potrebnoj po članu 6 Konvencije.

Shodno tome, došlo je do povrede člana 6 st. 1 Konvencije.

Pritužba o dužini postupka

Sud je konstatovao da je postupak počeo 26. marta 1996, kada je *g. Bajaldžiev* podnio tužbu. Okončan je 4. avgusta 2005, kada je podnosiocu predstavke dostavljena odluka Vrhovnog suda o odbacivanju zahtjeva za zaštitu zakonitosti. Postupak je stoga trajao više od devet godina i četiri mjeseca na tri instance, od čega skoro osam godina i četiri mjeseca potpadaju pod vremensku nadležnost Suda.

Sud je smatrao da je predmet bio prilično složen, ali da to samo po sebi ne može objasniti dužinu postupka. Kada je riječ o ponašanju domaćih sudova, Sud je smatrao da se ne može reći da nisu bili aktivni. Štaviše, intervali između odluka usvojenih na različitim instancama nisu bili neprihvatljivo dugački. Uprkos tome, ne može se reći da je dužina postupka bila razumna, uglavnom zbog ponovljenih razmatranja predmeta. U tom kontekstu je ponovio da, s obzirom na to da se vraćanje predmeta na ponovno razmatranje obično nalaže u slučaju greške nižeg suda, ponavljanje tih naloga u istom postupku ukazuje na ozbiljnu manjkavost pravosudnog sistema.

Sud je u svjetlu navedenog smatrao da postupak u ovom predmetu nije sproveden u razumnom roku, te da je prekršen član 6 st. 1 Konvencije.

Član 41

Sud je *g. Bajaldžievu* dosudio 1.200 eura na ime nematerijalne štete. Pored toga, pošto je zaključio da je o predmetu podnosioca predstavke odlučivao nepravičan sud, Sud je zahtijevao ponovno suđenje od strane nezavisnog i nepristrasnog suda.

PRESUDA U PREDMETU *ŠORGIĆ PROTIV SRBIJE*

(predstavka broj 34973/06)

3. novembar 2011.

1. Osnovne činjenice

Predstavku je podnio g. *Šorgić*, državljanin Srbije rođen 1962. godine.

Ostavinski postupak

G. *Šorgić* je maja 1995. bio jedina strana u ostavinskom postupku koji je pokrenut pred Petim opštinskim sudom u Beogradu. Postupak je kasnije prekinut, a trebalo je da se nastavi nakon okončanja posebnog parničnog postupka u kojem je jedan od nasljednika osporio ugovor o doživotnom izdržavanju u vezi sa stanom ostavioca. Udovica ostavioca je pokrenula nekoliko postupaka protiv g. *Šorgića*, sina ostavioca, koji je bio zaključio ugovor o doživotnom izdržavanju sa svojim ocem. Podnosilac predstavke je juna 2000. zatražio da se ostavinski postupak okonča jer nije bilo imovine koja bi se dijelila između nasljednika. Udovica ostavioca je aprila 2010. zatražila nastavak postupka, s obzirom na odluke usvojene u parničnom postupku 13. avgusta 2001. i 20. aprila 2006.

Ostavinski postupak je nastavljen septembra 2010, ali je odloženo i ročište zakazano za septembar i ono zakazano za februar 2011.

Paralelni parnični postupak

Supruža preminulog je septembra 1995. podnijela tužbu protiv podnosioca predstavke Petom opštinskom sudu u Beogradu, zahtijevajući da ugovor o doživotnom izdržavanju proglašni fiktivnim. Sud je donio presudu na štetu tužiteljice. Viši sud je potvrdio presudu u žalbenom postupku i ona je postala pravosnažna januara 2000.

Supruža preminulog je u avgustu 2000. podnijela novu tužbu Petom opštinskom sudu protiv g. *Šorgića*, ovoga puta zahtijevajući da ugovor o doživotnom izdržavanju bude dijelom poništen, a dijelom ukinut. Ovaj je sud usvojio djelimičnu presudu u kojoj je naveo da polovina spornog stana pripada supruzi ostavioca, a da je preostali dio ugovora o doživotnom izdržavanju, prema tome, ništavan. Predsjedavajući sudija u ovom predmetu bio je sudija B. Vijeće Okružnog suda u Beogradu, u čijem se sastavu nalazio sudija D., 13. avgusta 2001. u žalbenom postupku je potvrdilo ovu presudu po žalbi, te je ona postala pravosnažna.

Peti opštinski sud je juna 2003. raskinuo ostatak navedenog ugovora, jer g. *Šorgić* nije propisno

ispunjavao svoje ugovorne obaveze. Tu je presudu marta 2004. ukinulo vijeće Okružnog suda, u čijem su sastavu bili i sudija *B.* i sudija *D.* Peti opštinski sud je ponovo, januara 2005, raskinuo ostatak ugovora o kojem je riječ, a Okružni sud je avgusta iste godine u postupku po žalbi potvrdio tu odluku.

Vijeće Vrhovnog suda, u čijem se sastavu nalazio sudija *D.*, odbilo je 20. aprila 2006. zahtjev za reviziju *g. Šorgića*, uz obrazloženje da nije ispunjavao svoje ugovorne obaveze. Podnosilac predstavke je zatim zatražio ponavljanje navedenog postupka, tvrdeći da je sastav vijeća marta 2004. i aprila 2006. bio nezakonit. Peti opštinski sud je ovaj zahtjev 20. septembra proglasio nedopuštenim, pri čemu je primijenio Zakon o parničnom postupku iz 2004. godine. *G. Šorgić* je oktobra 2006. podnio zahtjev za zaštitu zakonitosti Vrhovnom sudu. Peti opštinski sud je odlučio da taj zahtjev ne razmatra dok ne bude usvojena pravosnažna odluka o njegovom zahtjevu za ponavljanje postupka. Okružni sud u Beogradu je jula 2008. ukinuo tu odluku u žalbenom postupku, konstatujući da se mora primijeniti Zakon o parničnom postupku iz 1977. godine.

Peti opštinski sud je 3. decembra 2008. primijenio Zakon o parničnom postupku iz 1977. i ponovo odbacio kao nedopušten zahtjev za ponavljanje postupka podnosioca predstavke. *G. Šorgić* je izjavio žalbu na tu odluku. Viši sud u Beogradu je 28. aprila 2010. zauzeo stav da je obrazloženje sporne odluke nedosljedno i naložio prvostepenom sudu da ponovo razmotri zahtjev podnosioca predstavke u skladu sa Zakonom o parničnom postupku iz 1977.

Postupak pred Ustavnim sudom

Ustavni sud je maja 2008. odbacio kao neprihvatljivu ustavnu žalbu koju je podnosilac predstavke izjavio protiv odluka Petog opštinskog suda, Okružnog suda i Vrhovnog suda, usvojenih januara 2005, odnosno avgusta 2005, odnosno aprila 2006. godine. *G. Šorgić* je izjavio novu ustavnu žalbu u pogledu pravičnosti i dužine postupka pokrenutog po osnovu njegovog zahtjeva za ponavljanje postupka.

2. Odluka Suda

G. Šorgić je tvrdio da su mu prekršena prava iz člana 6 st. 1 i člana 13 Konvencije zbog predugog trajanja ostavinskog postupka, kao i sastava suda u paralelnom parničnom postupku, koji je doveo u sumnju nepristrasnost sudija.

Član 6 stav 1

Nezavisan i nepristrasan sud obrazovan na osnovu zakona

Sud je primijetio da je po Zakonu o parničnom postupku iz 1977. sudija mogao biti izuzet samo

iz odlučivanja o pravnom lijeku izjavljenom protiv odluke u čijem je usvajanju već učestvovao. S obzirom na to da ni sudija *B.* ni sudija *D.* nisu bili u tom položaju marta 2004, odnosno aprila 2006, Sud je zaključio da je sastav vijeća Okružnog i Vrhovnog suda o kojima je riječ bio „obrazovan na osnovu zakona” u smislu člana 6 st. 1, pa nije utvrdio povredu te odredbe u tom pogledu.

Prema ustaljenoj praksi Suda, nepristrasnost se može procjenjivati primjenom subjektivnog pristupa, koji ima za cilj da utvrdi lično uvjerenje ili interes datog sudije u konkretnom predmetu, kao i primjenom objektivnog pristupa, kojim se utvrđuje da li je sudija o kome je riječ ponudio dovoljne garancije koje isključuju sve legitimne sumnje u tom pogledu. Sud je primijenio subjektivni test i konstatovao da g. *Šorgić* nije predočio nikakve dokaze koji bi oborili pretpostavku da su sudije o kojima je riječ nepristrasne. Činjenica da se nisu sami izuzeli iz razmatranja parničnog postupka o kojem je riječ, nakon ranijeg učešća u postupku, ne predstavlja dovoljan dokaz.

Kada je riječ o objektivnom testu, Sud je razmotrio odluke koje je sudija *B.* usvojio u decembru 2000. i martu 2004. i utvrdio da su se obje odluke odnosile na isti skup međusobno povezanih činjenica u vezi sa složenim odnosom ostavioca sa sinom i suprugom i da su se u suštini bavile istim prvobitnim zahtjevom kojim je potonja zahtjevala sveobuhvatno utvrđivanje njenih interesa proisteklih iz ovog konteksta. Imajući u vidu opšti kontekst u kojem su odluke usvojene, Sud je zaključio da se ne može tvrditi da je sudija *B.* jednom presudio protiv podnosioca predstavke, a jednom u skladu sa njegovim interesom. Sud je na kraju konstatovao da je sudija *D.* učestvovao u usvajanju odluke Okružnog suda od marta 2004, kao i odluke Vrhovnog suda od aprila 2006, kojom je odbijen zahtjev za reviziju podnosioca predstavke, i da su se obje odluke odnosile na raskid preostalog dijela predmetnog ugovora. Slijedi da u pogledu odluke od 24. marta 2004. i odluke od 20. aprila 2006. mogu nastati legitimne sumnje u nepristrasnost sudija i da se te sumnje mogu smatrati objektivno opravdanim. Stoga je Sud zaključio da je u ovom pogledu došlo do povrede člana 6 st. 1.

Dužina postupka

Sud je primijetio da je ostavinski postupak o kojem je riječ pokrenut maja 1995. i da još nije okončan u prvom stepenu. Stoga se on nalazi u vremenskoj nadležnosti Suda duže od sedam godina, otkad je Srbija 3. marta 2004. ratifikovala Evropsku konvenciju o ljudskim pravima. Sud je zatim podsetio da se mora imati u vidu situacija na dan ratifikacije i konstatovao da je predmetni postupak 3. marta 2004. trajao skoro devet godina. Sud je najzad primijetio da, iako je sporni ostavinski postupak bio prekinut od juna 1995. do septembra 2010, do završetka postupaka po tužbama, svi su se ti postupci odnosili na isto suštinsko pitanje, te da on mora da razmotri i sprovođenje paralelnog parničnog postupka od 3. marta 2004. do septembra 2010.

Sud je primijetio da je ostavinski postupak već bio prekinut na dan kada je Konvencija stupila na snagu u pogledu Srbije, ali da još nije bila donijeta odluka po žalbi u drugom paralelnom

parničnom postupku. Vrhovni sud je do aprila 2006. odbacio zahtjev podnosioca predstavke za reviziju zakona. Podnosilac predstavke je jula 2006. podnio zahtjev za ponavljanje navedenog postupka, a taj njegov zahtjev je dva puta odbijen. Dakle, aprila 2010. zahtjev g. *Šorgića* još nije bio riješen na prvoj instanci, očigledno u odsustvu bilo kakvih relevantnih procesnih pomaka. Ostavinski postupak je nastavljen 7. septembra 2010, čini se bez daljeg čekanja na ishod zahtjeva za ponavljanje postupka koji je podnio podnosilac predstavke. Zakazana su dva ročišta 7. septembra 2010. i oba su kasnije odložena.

Imajući u vidu relevantne činjenice ovog predmeta, Sud je zauzeo stav da dužina postupka na koju se podnosilac predstavke žalio ne zadovoljava zahtjev vezan za razuman rok, te da je prekršen član 6 st. 1 Konvencije.

Član 41

Sud je odlučio da g. *Šorgiću* dosudi 1.000 eura na ime troškova i izdataka.

PRESUDA U PREDMETU *HARABIN PROTIV SLOVAČKE*

(predstavka broj 58688/11)

20. novembar 2012.

1. Osnovne činjenice

Podnosilac predstavke, *Štefan Harabin*, državljanin Slovačke, bio je sudija Vrhovnog suda. Funkciju predsjednika Vrhovnog suda vršio je od juna 2009. (nakon što je prethodno bio na istoj funkciji između 1998. i 2003. godine), a od jula 2006. do juna 2009. bio je ministar pravde Republike Slovačke.

G. *Harabin* je u julu i avgustu 2010. godine u svojstvu predsjednika Vrhovnog suda spriječio grupu revizora koji su postupali po instrukcijama ministra finansija da u tom sudu izvrše reviziju čiji je cilj bio da se ispita korišćenje javnih sredstava, efikasnost finansijskog upravljanja, kao i otklanjanje nedostataka utvrđenih prilikom prethodne revizije. Podnosilac predstavke je tom prilikom obavijestio ministra finansija da Ministarstvo nema pravni osnov niti ovlašćenje da vrši reviziju, već da ta ovlašćenja ima Vrhovni revizorski ured s obzirom na načelo nezavisnosti sudstva.

U novembru 2010, nakon što je ministar finansija dostavio izvještaj, ministar pravde je pred Ustavnim sudom protiv g. *Harabina* pokrenuo disciplinski postupak zbog sprječavanja revizije. Ministar pravde je tokom postupka osporio nepristrasnost trojice sudija Ustavnog suda zato što su godinama lično poznavali g. *Harabina* i zato što ih je na funkcije imenovala ista politička

stranka. I g. *Harabin* je osporio nepristrasnost preostale četvorice sudija Ustavnog suda, tvrdivši da su dvojica u dvije prilike negativno govorila o njemu u medijima, da je treći sudija član istog vijeća kao i prva dvojica, a da je četvrti ranije osuđen zbog poreskog prekršaja i da je kritikovan zato što nije odreagovao na poziv Ustavnog suda da razmisli o svojoj sudskoj poziciji. Sve sudije su na ove prigovore odgovorile da se ne smatraju pristrasnim, tako da je Ustavni sud u maju 2011. godine odlučio da nijednog od sedam sudija ne isključi iz rada na ovom predmetu. Ustavni sud je istakao da utvrđivanje disciplinskog prekršaja koji je navodno počinio g. *Harabin* spada u isključivu nadležnost plenarnog saziva, te je smatrao da postoji opasnost da pretjeran formalizam postupak učini nedjelotvornim.

G. *Harabin* je 29. juna 2011. godine proglašen krivim i izrečena mu je disciplinska kazna umanjenja godišnjeg iznosa plate za 70%.

2. Odluka Suda

Predstavka je Evropskom sudu za ljudska prava podnesena 20. septembra 2011. godine.

Oslanjajući se na član 6 (pravo na pravično suđenje), g. *Harabin* se žalio da je postupak pred Ustavnim sudom bio nepravičan i tvrdio je da je nekoliko sudija koje su odlučivale u njegovom predmetu bilo pristrasno. Iznio je još nekoliko pritužbi, između ostalog da je Ustavni sud pogrešno protumačio relevantne odredbe o tome koji elementi čine težak disciplinski prekršaj. Osim toga, žalio se i da je sankcionisan zbog svojih pravnih mišljenja, da mu je ugroženo pravo na neometano uživanje imovine, da je u uživanju prava prema prethodnim članovima bio predmet diskriminacije, kao i da na raspolaganju nije imao djelotvorne pravne lijekove za osporavanje odluke Ustavnog suda, što predstavlja kršenje člana 10 (sloboda izražavanja), člana 1 Protokola br. 1 (zaštita imovine), člana 13 (pravo na djelotvorni pravni lijek) i člana 14 (zabrana diskriminacije) Konvencije.

Član 6

Sud je najprije podvukao da je njegov zadatak u konkretnom predmetu isključivo da utvrdi jesu li prava koja podnositelj predstavke ima prema Konvenciji ispoštovana u postupku u kojem je pred Ustavnim sudom sankcionisan zbog disciplinskog prekršaja, a zatim je razmotrio pritužbu o navodnoj pristrasnosti sudija Ustavnog suda.

Sud je naglasio da je bilo naročito relevantno da garancije prava na pravično suđenje iz člana 6 budu ispoštovane u postupku koji je Vlada pokrenula protiv jednog od sudija u njegovom svojstvu predsjednika Vrhovnog suda, budući da je u pitanju bilo povjerenje javnosti u funkcionisanje sudstva na najvišem nivou u zemlji. Prema slovačkom Zakonu o disciplinskom postupku protiv predsjednika Vrhovnog suda moglo se odlučivati samo većinom glasova na plenarnoj sjednici Ustavnog suda. Ustavni sud je, u situaciji u kojoj su stranke u postupku osporile sedam od

njegovih trinaest sudija zbog pristrasnosti, morao odvagati između potrebe da reaguje na zahtjeve da se te sudije isključe i potrebe da održi kapacitet potreban za odlučivanje u predmetu. Sud je smatrao da Ustavni sud na taj način nije zauzeo odgovarajući stav sa stanovišta garancija iz člana 6. Prvo, dvojica od sudija koje je osporio g. *Harabin* i dvojica od sudija koje je osporio ministar bili su isključeni u jednom ranijem postupku pred Ustavnim sudom u koji je bio uključen g. *Harabin*. S obzirom na to da je zbog toga bilo vjerovatno da će se javiti sumnje u smislu njihove nepristrasnosti, bilo je potrebno da Ustavni sud jasno pruži uvjerljive argumente zašto njihovo osporavanje nije moglo biti prihvaćeno u disciplinskom postupku. Drugo, Ustavni sud nije zauzeo stav o tome da li bi ijedan od preostalih razloga na koje su se stranke pozivale opravdao isključivanje određenih sudija.

Tek nakon odgovaranja na argumente stranaka i utvrđivanja opravdanosti osporavanja sudija moglo se postaviti pitanje postojanja eventualne potrebe i opravdanja za neisključivanje bilo kojeg od sudija. Razlozi na koje se pozvao Ustavni sud, to jest potreba da se održi kapacitet suda za odlučivanje u predmetu, stoga nisu mogli opravdati učešće sudija u vezi s čijim navodnim nedostatkom nepristrasnosti Ustavni sud nije na uvjerljiv način otklonio sumnje. Pravo g. *Harabina* na postupak pred nepristrasnim sudom na taj način je prekršeno.

S obzirom na ovaj zaključak, i imajući u vidu da je imao samo ograničena ovlašćenja u pogledu bavljenja činjeničnim greškama i greškama u primjeni prava koje su navodno počinili domaći sudovi, Sud nije smatrao neophodnim da odvojeno razmotri ostale pritužbe g. *Harabina* u vezi s navodnom nepravilnošću disciplinskog postupka protiv njega.

Sud je, dalje, ostale pritužbe g. *Harabina* proglasio neprihvatljivim zato što se ili radilo o očigledno neosnovanim optužbama ili podnosilac predstavke nije iscrpio domaće pravne lijekove u tom pogledu.

Član 10

G. *Harabin* je sankcionisan po nalogu ministra pravde i nakon što je Ustavni sud zaključio da nije ispunio svoje obaveze vezane za upravljanje sudom kao što je to predviđeno relevantnim domaćim zakonodavstvom. Upravo je profesionalno ponašanje podnosioca predstavke u kontekstu sprovođenja pravde i u pogledu jednog drugog državnog organa predstavljalo suštinski aspekt predmeta i odredilo izricanje sporne sankcije. Stoga ovo nije predstavljalo ometanje podnosioca predstavke u uživanju prava na slobodu izražavanja zagarantovanu članom 10.

Član 1 Protokola br. 1

Prema riječima g. *Harabina*, izrečena sankcija u vidu umanjenja godišnjeg iznosa plate za 70% neproporcionalna je i u suprotnosti je s pravom na neometano uživanje imovine. Iako konkretna

sankcija predstavlja ometanje ostvarivanja gore pomenutog prava, ovo ometanje predviđeno je zakonom (tj. Ustavom i Zakonom o sudijama i porotnicima iz 2000. godine) i njime se nastojao ostvariti legitiman cilj u javnom interesu (tj. osigurati praćenje odgovarajućeg korišćenja javnih sredstava i poštovanje zakonskih obaveza koje je podnosilac predstavke imao kao predsjednik Vrhovnog suda). Sud je stoga zaključio da sankcija nije bila u suprotnosti sa zahtjevom iz člana 1 Protokola br. 1, te je ovaj dio predstavke odbacio kao očigledno neosnovan.

Član 14

Razmatrajući navodno kršenje prava podnosioca predstavke na nediskriminaciju u uživanju pravâ zagarantovanih Konvencijom i njenim Protokolima (u konkretnom slučaju, prava na pravično suđenje, slobodu izražavanja i zaštitu imovine), Sud je ustanovio da se prema podnosiocu predstavke nije postupalo drugačije nego prema drugim pojedincima u istoj situaciji. Iz ovoga je proizašla odluka Suda da ovaj dio predstavke odbaci.

Član 13

Sud je ponovio da je u dijelu u kojem podnosilac predstavke tvrdi da je najviši pravosudni autoritet u domaćem pravnom sistemu prekršio pravo predviđeno Konvencijom primjena člana 13 implicitno ograničena. Stoga je Sud odbacio ovu pritužbu podnosioca predstavke.

Član 41

Sud je smatrao da Slovačka mora gospodinu *Harabinu* da isplati 3.000 eura na ime nematerijalne štete i 500 eura na ime troškova predmeta.

PRESUDA U PREDMETU *OLEKSANDR VOLKOV PROTIV UKRAJINE*

(predstavka broj 21722/11)

9. januar 2013.

1. Osnovne činjenice

Podnosilac predstavke, g. *Oleksandr Fedorovych Volkov*, imenovan je na funkciju sudije Vrhovnog suda 5. juna 2003. Dana 2. decembra 2005. isti je postao zamjenik predsjednika Vijeća sudija Ukrajine (tijelo sudske samouprave), a 30. marta 2007. imenovan je na funkciju predsjednika Vojnog odjeljenja Vrhovnog suda.

Dana 7. decembra 2007. godine, g. *Volkov* je izabran na funkciju člana Visokog sudskog vijeća (u daljnjem tekstu: VSV), ali nije preuzeo dužnost budući da mu nije bilo dopušteno polaganje

zakletve zbog vođenja određenih preliminarnih istraga u vezi s mogućim kršenjima profesionalne dužnosti.

U decembru 2008. godine, odnosno u martu 2009. godine, dva člana VSV-a, osoba *R. K.* i osoba *V. K.* (koja je imenovana za predsjednika VSV-a u martu 2010), uložila su odvojene zahtjeve VSV-u tražeći od vijeća da utvrdi može li podnositelj biti razriješen dužnosti sudije zbog „kršenja zakletve”, tvrdeći pritom da je g. *Volkov* u nekoliko navrata vršio preispitivanje odluke donesene od strane sudije *B.*, inače brata svoje supruge, kao i da je počinio izvjestan broj ozbiljnih proceduralnih grešaka kada je radio na predmetima u vezi s privrednim sporovima društava s ograničenom odgovornošću.

Dana 26. maja 2010. VSV je razmatrao zahtjeve koje su podnijeli *R. K.* i *V. K.* i donio dvije odluke o upućivanju podnesaka Parlamentu kako bi se podnositelj predstavke razriješio s dužnosti sudije. Dana 17. juna 2010. godine, nakon razmatranja prijedloga VSV-a i preporuka Parlamentarnog odbora za pravosuđe (u daljem tekstu: Parlamentarni odbor), Parlament je izglasao razrješenje g. *Volkova*.

G. *Volkov* je osporio odluku o svom razrješenju pred Višim upravnim sudom (VUS), koji je ocijenio da je zahtjev VSV-a za njegovo razrješenje nakon istrage sprovedene od strane *V. K.* bio nezakonit i neosnovan. VUS je dalje ocijenio da je zahtjev podnesen nakon istrage sprovedene od strane *R. K.* bio nezakonit, zbog toga što g. *Volkov* i brat njegove žene prema tada važećem zakonodavstvu nisu mogli biti smatrani srodnicima. Međutim, VUS je odbio da poništi akte koje je donio VSV, uz konstataciju da prema važećim odredbama nije bio ovlašćen da to učini. VUS je dalje konstatovao da nije bilo povreda postupka ni pred Parlamentarnim odborom niti pred Parlamentom.

2. Odluka Suda

Pozivajući se konkretno na član 6 stav 1 (pravo na pravično suđenje) i član 8 (pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života) Konvencije, g. *Volkov* se žalio na nepravilnost postupka koji se protiv njega vodio, kao i na činjenicu da se njegovo razrješenje po osnovu kršenja temeljnih standarda sudske profesije svodilo na puko uplitanje u njegov privatni i profesionalni život. Dalje, žalio se i da nije ostvario pristup efikasnim pravnim lijekovima u pogledu svog nezakonitog razrješenja u suprotnosti s članom 13 (pravo na efikasan pravni lijek) Konvencije.

Član 6 stav 1

Podnositelj je iznio nekoliko različitih pritužbi na osnovu člana 6 stav 1 Konvencije. Konkretno, žalio se na to: (1) da njegov predmet nije razmatrao „nezavisan i nepristrastan sud”; (2) da je postupak pred VSV-om bio nepravilčan i da u tom smislu nije sproveden u skladu s procedurom propisanom u poglavlju 4 Zakona o VSV-u iz 1998. godine, koja pruža važne proceduralne

garancije, uključujući i period nakon kojeg zastarijeva mogućnost izricanja disciplinskih mjera; (3) da je Parlament usvojio odluku o njegovom razrješenju na plenarnoj sjednici na način kojim je zloupotrijebio elektronski sistem glasanja; (4) da njegov slučaj nije bio predmet razmatranja od strane „suda uspostavljenog zakonom”; (5) da su odluke u njegovom predmetu donesene bez propisne ocjene dokaza, te da važne tvrdnje koje je iznijela odbrana nisu bile propisno razmatrane; (6) da je nenadležnost VUS-a da cijeni akte donesene od strane VSV-a išla na štetu njegovog „prava na ostvarivanje pristupa sudu”; te (7) da nije bio ispoštovan princip jednakosti strana u postupku.

Što se tiče principa „nezavisnog i nepristrasnog suda”, Sud je ocijenio da su činjenice ovog predmeta ukazivale na strukturalne nedostatke u postupku pred VSV-om, kao i na pojavu lične pristrasnosti pojedinih njegovih članova koji su odlučivali u predmetu *g. Volkova*. Prema zakonu koji je u to vrijeme bio na snazi, namještenici i službenici koji nisu nosioci sudskih funkcija, a koje inače neposredno imenuju Vlada i Parlament, činili su veliku većinu članova VSV-a. Od njegovih šesnaest članova koji su odlučivali u predmetu *g. Volkova* samo su troje bili sudije. Dalje, činjenica da su ministar pravde i glavni tužilac bili članovi VSV-a *po službenoj dužnosti* (kao tijela koje se inače bavi imenovanjima, disciplinskim kažnjavanjem i smjenjivanjem sudija) stvorila je rizik da će među sudijama njihovo prisustvo biti shvaćeno kao potencijalna prijetnja, te da usljed toga sudije neće postupati nepristrasno i da će, shodno tome, ugroziti potrebu da se osigura nužan nivo nezavisnosti pravosuđa. Sud je isto tako zapazio da su članovi VSV-a koji su zahtijevali razrješenje *g. Volkova* naknadno učestvovali i u donošenju odluka o njegovom smjenjivanju s funkcije. Tvrdnje *g. Volkova* o postojanju lične pristrasnosti takođe su morale biti uzete u obzir kada se radilo o *g. S. K.*, predsjedavajućem Parlamentarnog odbora za pravosuđe, koji je istovremeno postupao u svojstvu člana VSV-a. Gospodin *S. K.* je odigrao dvostruku ulogu, i to ulogu u odbijanju da se *g. Volkovu* dopusti da položi zakletvu prilikom stupanja na dužnost kao član VSV-a i ulogu u objavljivanju mišljenja u kojem je izrazio energično neslaganje s postupanjem *g. Volkova* u predmetu u kojem je isti bio podnosilac prijave.

Strukturalni nedostaci postupka pojačani su tokom parlamentarne faze, budući da su dva člana VSV-a istovremeno bila i članovi Parlamentarnog odbora. Ovakvo stanje jedino je poslužilo tome da se doprinese politizaciji postupka i pogoršavanju nedosljednosti postupka principom podjele vlasti. Stoga su se promišljanja u vezi s nepostojanjem nepristrasnosti njegovog predsjedavajućeg takođe odnosila i na parlamentarni postupak. Na plenarnom zasjedanju Parlamenta, predmet je predstavio predsjedavajući Parlamentarnog odbora i predsjednik VSV-a, a postupak je sadržao puku razmjenu opštih stavova.

Sudu nije pruženo dodatno uvjeravanje da je postupak pred VUS-om osigurao dovoljan nivo preispitivanja u ovom predmetu. Sud je konstatovao da su VUS-ova nemogućnost da formalno poništi odluke VSV-a i Parlamenta, koje je proglasio nezakonitim, kao i nepostojanje pravila u pogledu napredovanja disciplinskog postupka, doveli do značajne nesigurnosti u pogledu toga kakve

su posljedice njegovih sudskih izjava. Primjeri iz sudske prakse koje je dostavila Vlada ukazivali su da nema automatskog vraćanja na funkciju sudije isključivo na osnovu deklarativne odluke VUS-a. Dalje, važne argumente koje je iznio g. *Volkov*, konkretno njegovu tvrdnju o odsustvu nepristrasnosti, VUS nije propisno uzeo u obzir. Štaviše, sudije VUS-a koje su izvršile sudsko preispitivanje takođe su bile u disciplinskoj nadležnosti VSV-a, pa su i same mogle biti predmet disciplinskog postupka. Njihova nezavisnost i nepristrasnost stoga su bili dovedeni u pitanje. Sud je zaključio da je došlo do povrede člana 6 Konvencije.

Kada se radi o pritužbi da je postupak pred VSV-om bio nepravilan usljed nepostojanja roka zastarijevanja u kršenju principa pravne sigurnosti i konačnosti, Sud je konstatovao da činjenice koje je ispitao VSV tokom 2010. godine datiraju iz ranijeg perioda, tj. iz 2003, odnosno 2006. godine. Ukrajinski zakon koji je u to vrijeme bio na snazi nije predviđao bilo kakav rok za zastarijevanje postupka za razrješenje sudija zbog „kršenja zakletve”. Mada Sud nije smatrao za shodno da treba ukazati na to koliki bi trebalo da je rok zastarijevanja, smatrao je da takav otvoren i vremenski nedefinitivan pristup disciplinskim predmetima u kojima se radi o sudstvu predstavlja ozbiljnu prijetnju po princip pravne sigurnosti. Shodno tome, Sud je smatrao da je u tom pogledu došlo do dodatne povrede člana 6.

Kada se radi o pritužbi da su članovi Parlamenta donijeli odluku o razrješenju g. *Volkova* na plenarnom zasjedanju tako što su zloupotrijebili elektronski sistem glasanja, Sud je konstatovao da je ova tvrdnja potvrđena ovjerenim izjavama četiri člana Parlamenta i video-snimcima samog postupka. Budući da Vlada nije dostavila nijedan uvjerljiv i vjerodostojan argument kojim se ovi dokazi dovode u pitanje, Sud je stoga ocijenio da je odluka o razrješenju podnosioca donesena u nedostatku glasova većine članova Parlamenta i uz kršenje važećih odredbi ukrajinskog zakona, kao i principa pravne sigurnosti. Stoga je u tom pogledu došlo do još jedne povrede člana 6.

Kada se radi o pritužbi da odjel VUS-a koji se bavio predmetom g. *Volkova* nije postupio u skladu s principom „sud osnovan zakonom”, Sud je konstatovao da je stav ovog odjela definisao sudija koji je, uprkos činjenici da je njegov petogodišnji mandat predsjednika VUS-a istekao, nastavio djelovati u svojstvu njegovog predsjednika. U tom vremenskom periodu, relevantne odredbe domaćeg zakonodavstva kojima se uređuje postupak imenovanja predsjednika sudova proglašene su neustavnim, a nove odredbe još uvek nisu bile donesene. Zbog toga je imenovanje predsjednika sudova postalo pitanje koje izaziva ozbiljne nesuglasice među ukrajinskim vlastima. U ovim okolnostima, Sud nije mogao utvrditi da je odjel zadužen za odlučivanje u predmetu bio sastavljen na način koji ispunjava uslov da je „sud uspostavljen po zakonu” i smatrao je da je u tom pogledu došlo do povrede člana 6.

U vezi sa preostale tri pritužbe (tj. da su odluke bile donesene bez propisnog ocjenjivanja dokaza i da značajni argumenti koje je iznijela odbrana nisu propisno obrađeni; da je nepostojanje dovoljnog nivoa nadležnosti VUS-a za preispitivanje akata koje je donio VSV bilo protivvrječno

njegovom „pravu na ostvarivanje pristupa sudu”; i da nije bio ispoštovan princip jednakosti strana u postupku), Sud nije našao za shodno razmatranje nijednog posebnog pitanja u tom pogledu. Stoga je Sud smatrao da nema potrebe za njihovim ispitivanjem u skladu s ovim članom.

Član 8

Strane u postupku su se saglasile da je došlo do uplitanja u pravo podnosioca na poštovanje privatnog života, pa Sud nije našao za shodno da smatra drugačije, budući da privatni život „obuhvata pravo pojedinca da uspostavlja i razvija odnose sa drugim ljudima, uključujući i odnose profesionalne, odnosno poslovne prirode” (predmet *C. protiv Belgije*). Nalaz Suda u skladu s članom 6, o tome da je postupak parlamentarnog glasanja o odluci da se g. *Volkov* razriješi s dužnosti bio nezakonit prema odredbama domaćeg zakonodavstva, bio je dovoljan da se utvrdi da je ovakvo uplitanje bilo neopravdano i da je stoga predstavljalo povredu člana 8.

Mada bi ovakav zaključak sam po sebi bio dovoljan, Sud je dodatno ispitao pritužbu g. *Volkova* i konstatovao da u vrijeme odlučivanja u njegovom predmetu nisu postojale nikakve smjernice niti praksa kojom se uspostavlja dosljedno tumačenje koncepta „kršenja zakletve”, te da nisu bili uspostavljeni adekvatni proceduralni zaštitni mehanizmi za sprječavanje proizvoljne primjene relevantnih odredaba. Konkretno, domaće zakonodavstvo nije utvrdilo nikakav vremenski rok zastarijevanja postupka protiv sudije u slučaju „kršenja zakletve”, što je učinilo da diskreciono pravo disciplinskih organa bude neograničeno, čime je ugrozilo princip pravne sigurnosti. Štaviše, domaće zakonodavstvo nije propisalo odgovarajući opseg sankcija za disciplinske povrede i nije izradilo pravila kojima se osigurava njihova primjena u skladu s principom proporcionalnosti. Na kraju, na osnovu onoga što je Sud ustanovio prema članu 6, nije bilo odgovarajućeg okvira za nezavisno i nepristrasno preispitivanje u slučaju razrješenja zbog „kršenja zakletve”. Shodno tome, Sud je smatrao da je došlo do povrede člana 8 Konvencije.

Član 13

S obzirom na nalaze u skladu s članom 6, Sud je ocijenio da ova pritužba ne zahtijeva pokretanje bilo kakvog posebnog pitanja i zaključio da nema potrebe za njenim ispitivanjem u skladu s članom 13.

Član 46

Sud se složio da je ovaj predmet otkrio postojanje ozbiljnih temeljnih sistemskih problema u ukrajinskom pravnom sistemu koji proizlaze iz nemogućnosti države da ispoštuje princip podjele nadležnosti. Štaviše, pravni sistem u Ukrajini ne pruža odgovarajuće garancije u odnosu na zloupotrebu i pogrešnu upotrebu disciplinskih mjera na štetu sudske nezavisnosti. Shodno tome, Sud je preporučio da Ukrajina treba hitno da promijeni institucionalni osnov svog pravnog sistema s

ciljem da izvrši reformu organizacije svoje sudske discipline donošenjem niza opštih mjera, uključujući tu i zakonodavne reforme.

U odgovoru na pitanje koje bi pojedinačne mjere bile najadekvatnije da bi se stalo na kraj kršenjima u ovakvim predmetima, Sud nije smatrao da bi ponovno otvaranje domaćeg postupka predstavljalo odgovarajući oblik zaštite od kršenja prava g. *Volkova*, budući nije bilo osnova za pretpostavku da bi njegov predmet bio vraćen na ponovno suđenje u skladu sa članom 6 u skoroj budućnosti. S obzirom na izuzetne okolnosti ovog predmeta, Sud je smatrao da bi Ukrajina morala osigurati povratak podnosioca na ranije mjesto sudije Vrhovnog suda što je moguće prije.

Član 41

Sud je presudio da je g. *Volkovu* potrebno isplatiti iznos od 6.000 eura (€) na ime nematerijalne štete i iznos od 12.000 eura (€) na ime naknade troškova i izdataka proizašlih iz sudskog postupka u ovom predmetu.

PRESUDA VELIKOG VIJEĆA U PREDMETU *MORICE PROTIV FRANCUSKE*

(predstavka broj 29369/10)

23. april 2015.

1. Osnovne činjenice

Podnosilac zahtjeva, g. *Olivier Morice*, bio je francuski advokat i član Advokatske komore grada Pariza. Zastupao je gđu *Elisabeth Borrel*, sutkinju i udovicu francuskog sudije *Bernarda Borrela*, čiji je leš 19. oktobra 1995. godine pronađen na lokaciji udaljenoj nekih osamdesetak kilometara od grada Džibutija.

Godine 1997. sudska istraga koju je Francuska sprovodila u slučaju smrti g. *Borrela*, kao ubistva s predumišljajem, dodijeljena je istražnim sudijama gđi *M.* i g. *L. L.* Dana 21. juna 2000. godine, po žalbi koju su podnijeli g. *Morice* i njegova kolegica, Odjeljenje za optužnice pri pariškom Apelacionom sudu odbacilo je odluku ovih djevu sudija, prema kojoj su isti odbili da organizuju rekonstrukciju događaja na licu mjesta u prisustvu stranaka u građanskom postupku, čime je ovo dvoje sudija izuzeto iz rada na predmetu, a predmet je dodijeljen novom istražnom sudiji, gospođinu *P.*

Novi istražni sudija podnio je izvještaj 1. avgusta 2000. godine, uz sljedeća zapažanja u pogledu predmeta g. *Borrela*: video-snimak snimljen u Džibutiju u martu 2000. godine tokom obilaska lica mjesta od strane bivših istražnih sudija i vještaka nije bio priložen u spisu o sudskoj istrazi koji je njemu proslijeđen i nije bio evidentiran kao dokazni materijal; na njegov zahtjev, kasetu mu

je naknadno dostavila sudija *M.*, u koverti na kojoj nije bilo tragova da je bila zapečaćena i da je na sebi imala ime tog sudije kao primaoca, zajedno s karticom na kojoj je sadržaj rukom napisao i poslao javni tužilac iz Džibutija; kartica koja je napisana neformalnim jezikom i otkriva iznenađujuće i osuđujuće intiman odnos saučesništva između sudije *M.* i javnog tužioca iz Džibutija baca ljagu na gđu *Borrel* i njene advokate, pri čemu se oni optužuju za „orkestriranje njihovog manipulisanja”.

Dana 6. septembra 2000. godine, podnosilac i njegov kolega poslali su dopis francuskom ministru pravde kako bi se žalili na činjenice koje je konstatovao sudija *P.* u svom izvještaju, navodeći kako je postupanje istražnih sudija *M.* i *L. L.* bilo „u potpunoj suprotnosti s principima objektivnosti i nepristrasnosti”. Isti su zahtijevali da se sprovede istraga od strane Generalne inspekcije službi pravosuđa o brojnim nedostacima koji su objelodanjeni tokom sudske istrage. Narednog dana, odlomci iz tog dopisa, zajedno s izjavama koje je podnosilac dao novinarima i bilješkom u rukopisu, uvršteni su u jedan novinski članak u časopisu *Le Monde*. U članku je takođe navedeno kako je u toku disciplinski postupak protiv sudije *M.* koji se vodi pred Nacionalnom komisijom za pravne usluge u predmetu vezanom za sajentološku crkvu za koji je ona bila odgovorna, a naročito za nestanak dokumenata iz predmetnog spisa. *G. Morice*, koji je takođe zastupao strane u parničnom postupku u tom predmetu, isposlova je izuzimanje sudije *M.* iz istrage, a tokom 2000. godine i presudu protiv države zbog grubog nehata od strane službe za sudove na osnovu nestanka predmetnog spisa o sajentološkoj crkvi iz kancelarije sudije *M.*

U oktobru 2000. sudije *M.* i *L. L.* podnijele su krivičnu prijavu protiv direktora sektora za izdavaštvo časopisa *Le Monde*, novinara koji je napisao članak i *g. Moricea*, optužujući ih za krivično djelo javne klevete državnog službenika. *G. Morice* je na kraju proglašen krivim za saučesništvo u tom djelu od strane Apelacionog suda u Rouenu 2008. godine.

G. Morice je uložio žalbu na odluku Apelacionog suda u Rouenu. Dana 10. novembra 2009. godine, Kasacioni sud je odbacio žalbu zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, smatrajući, konkretno, da su prekoračene dopustive granice slobode izražavanja prilikom kritikovanja postupanja sudija. Sastav sudskog vijeća Kasacionog suda razlikovao se od sastava koji je prethodno najavljen stranama u postupku: prisustvo sudije *J. M.* bilo je povod za pritužbu od strane podnosioca, budući da je taj sudija na generalnom zasjedanju sudija pariškog *Tribunal de grande instance* u julu 2000. godine iskazao svoju podršku sudiji *M.* u kontekstu disciplinskog postupka koji se protiv nje vodio zbog načina na koji je postupala u predmetu vezanom za sajentološku crkvu.

2. Odluka Suda

Zahtjev je podnesen Evropskom sudu za ljudska prava 7. maja 2010. godine. Dana 11. juna 2013. godine, Peti odsjek je ocijenio da nije došlo do povrede člana 6 stav 1 i člana 10 Konvencije. Na zahtjev *g. Moricea*, predmet je prosljeđen Velikom vijeću na osnovu člana 43.

Podnosilac je tvrdio da je povrijeđen princip nepristrasnosti prema članu 6 stav 1 (pravo na pravično suđenje) Konvencije u postupku pred Kasacionim sudom, kao i da je došlo do povrede njegovog prava na slobodu izražavanja sadržanog u članu 10 (sloboda izražavanja) Konvencije na osnovu njegove osude za saučesništvo u djelu klevete.

Član 6 stav 1

Prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, postojanje nepristrasnosti obavezno se utvrđuje na osnovu subjektivnog ispitivanja, pri čemu se dužna pažnja mora posvetiti ličnom uvjerenju i ponašanju konkretnog sudije, tj. tome da li je sudija u datom predmetu pokazao lične predrasude ili pristrasnost, ali takođe i na osnovu objektivnog ispitivanja, ocjenjujući da li je sâm tribunal, ali i pored ostalih aspekata i sâm njegov sastav, pružio dovoljne garancije o eliminisanju svake legitimne sumnje u pogledu njegove nepristrasnosti.

Sud je krenuo od nalaza da je g. *Morice* potvrdio da nije ustanovljeno da li je sudija *J. M.* prema njemu pokazao bilo kakav vid pristrasnosti. Međutim, tvrdio je da je sâm njegovo prisustvo u vijeću dovelo do situacije koja je opravdavala bojazan u vezi s odsustvom nepristrasnosti, budući da je isti iskazao svoju podršku sudiji *M.* devet godina ranije, u predmetu vezanom za sajentološku crkvu. Sud je stoga predmet ispitao iz perspektive objektivnog ispitivanja nepristrasnosti, raspravljajući o pitanju vezanom za to da li bi se sumnje podnosioca mogle smatrati objektivno opravdanim u okolnostima navedenog predmeta.

Kao prvo, jezik koji je 2000. godine koristio sudija *J. M.* u prilog sudiji *M.*, čija je prijava dovela do pokretanja krivičnog postupka protiv g. *Moricea*, mogao je dovesti do pojave sumnji kod optuženog u pogledu nepristrasnosti vijeća koje je vodilo pretres u njegovom predmetu. Prema nalazima Suda, nije se mogao zanemariti ni sâm jedinstveni kontekst navedenog predmeta, u kojem se radilo o advokatu i sudiji uključenim u rad tokom faze sudske istrage sprovedene u dva veoma visoko profilisana predmeta. Pri tome, nakon ukazivanja na činjenicu da je podnosilac bio osuđen na osnovu prijave koju je podnijela sudija *M.*, Sud je zapazio da je samom presudom Apelacionog suda izričito utvrđeno postojanje veze između konstatacija g. *Moricea* u predmetu *Borrel* i razvoja događaja u predmetu u vezi sa sajentološkom crkvom, zaključivši da je time ukazano na postojanje lične netrpeljivosti od strane g. *Moricea* prema sudiji *M.* Upravo je protiv te presude Apelacionog suda g. *Morice* uložio žalbu zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, a koju je preispitalo sudsko vijeće Kasacionog suda u čijem sastavu je bio sudija *J. M.*

Pored toga, budući da g. *Morice* nije bio obaviješten da će u sastavu vijeća biti sudija *J. M.* i da nije imao razloga vjerovati da će to tako i biti, on stoga nije ni imao priliku da osporava prisustvo datog sudije, odnosno da dostavlja bilo kakve podneske u vezi s povezanim pitanjem nepristrasnosti koje je iz toga proizašlo.

Sud je smatrao da su se bojazni *g. Moricea* mogle smatrati objektivno opravdanim i da je usljed toga došlo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije.

Član 10

Predmet spora između strana nije bio u tome da li je osuda *g. Moricea* predstavljala uplitanje u ostvarivanje njegovog prava na slobodu izražavanja, kako je opisano u Zakonu o slobodi štampe iz 1881. godine, već da li je cilj ovog uplitanja bio zaštita ugleda ili prava drugih osoba. Stoga je Sud navedeno potvrdio i nastavio ispitivati da li je ovakvo uplitanje bilo „neophodno u jednom demokratskom društvu”, da li je bilo srazmjerno legitimnom cilju čijem se ispunjenju težilo, kao i da li su pravni osnovi koje su domaći sudovi naveli u prilog svojim odlukama bili relevantni i dovoljni.

G. Morice se pozivao na pravo advokâta da brane svoje klijente putem davanja izjava za štampane medije. Prema tvrdnjama Suda, u pogledu statusa i slobode izražavanja advokata bilo je neophodno da se napravi jasna razlika između riječi koje je advokat izgovorio unutar i riječi koje je izgovorio izvan sudnice. Budući da se advokati nisu mogli izjednačiti s novinarima, s obzirom da se njihova mjesta i uloge u sudskim postupcima suštinski razlikuju, riječi izgovorene unutar sudnice garantovale su visok stepen tolerancije prema kritici. Kada se radi o riječima izgovorenim izvan sudnice, advokati su morali izbjegavati riječi koje su se svodile na bezrazložan lični napad bez neposredne veze s činjenicama prisutnim u predmetu. S obzirom na navedeno, u ovom predmetu Sud nije vidio na koji način su izjave *g. Moricea* mogle neposredno doprinijeti njegovom zadatku da brani svog klijenta, budući da je sudska istraga do tog trenutka bila povjerena jednom drugom sudiji koji nije bio predmet kritike.

Podnosilac se dalje pozivao na svoje građansko pravo da obavijesti javnost o propustima učinjenim u tekućem postupku s ciljem davanja doprinosa raspravi o pitanjima od javnog interesa. Sud je zauzeo stav da se njegove riječi koje su se odnosile na funkcionisanje pravosuđa, kao i način na koji je isti postupao u predmetu *Borrel*, podvode pod kontekst rasprave o takvim pitanjima, budući da je javnost imala legitiman interes da bude informisana o krivičnim postupcima. U tom smislu, vlastima je povjereno posebno malo slobodno polje procjene kada se radilo o ograničavanju prava advokata na slobodu izražavanja.

Kada se radi o karakteru osporavanih izjava podnosioca u vezi s profesionalnim i moralnim integritetom sudija *M. i L. L.*, Sud je zauzeo stanovište da su date izjave predstavljale vrijednosni sud, a ne puke iskaze o činjeničnom stanju, te kao takve nisu dokazive, ali da su uprkos tome morale biti zasnovane na dovoljno dobrom činjeničnom osnovu. Sud je u ovom predmetu ocijenio da je takav osnov postojao i da je bio dovoljno dobar. Sud je prvo ustanovio da jedan značajan dio dokaznog materijala – tj. video-snimak napravljen u Džibutiju – nije bio prosljeđen zajedno s predmetnim spisom novom istražnom sudiji, koji je sastavio izvještaj kako bi evidentirao ovu činjenicu. Pored toga, sudija *P.* je iznio niz činjeničnih zapažanja u vezi s konkretnim nedostatkom zapečaćenog

dokaznog materijala i postojanjem kartice na kojoj je bio tekst napisan rukom, a koji pokazuje određen stepen blagonaklonosti od strane javnog tužioca iz Džibutija prema sudiji *M.* i na osnovu kojeg se advokati strana u građanskom postupku terete za „orkestriranje njihove manipulacije”. Na kraju treba spomenuti da je *g. Morice* postupao u svojstvu advokata u dva visoko profilisana predmeta u kojima je sudija *M.* bila istražni sudija, te da je u oba predmeta utvrđeno postojanje propusta u postupku, što je dovelo do izuzimanja sudije *M.* iz predmeta na zahtjev *g. Moricea*. Što se tiče primjedbi koje je *g. Morice* iznio, smatrano je da su one bile dovoljno blisko povezane s činjenicama u predmetu i da se nisu mogle smatrati ni obmanjujućim niti neopravdanim.

Sud je ponovio da je u kontekstu člana 10 morao uzeti u razmatranje okolnosti i sveukupni kontekst situacije u odnosu na koju su predmetne izjave bile date. U ovom slučaju, kontekst situacije mogao se objasniti ne samo ponašanjem istražnih sudija i odnosa *g. Moricea* s jednim od njih nego i samim specifičnim istorijatom predmeta, njegovom međudržavnom dimenzijom i značajnom medijskom pažnjom. Mada je ovaj specifični kontekst bio od velikog značaja, Apelacioni sud je posvetio veliki nivo pažnje pojedinim elementima jezika korišćenog od strane *g. Moricea*, a koje Sud nije prihvatio budući da korišćenje izraza „popustljivost” nije moglo samo po sebi predstavljati ozbiljan napad ni na čast ni na reputaciju osoba o kojima se u predmetu radilo.

Prema stavu Suda, primjedbe koje je iznio *g. Morice* nisu se mogle svoditi na puko iskazivanje ličnog animoziteta s njegove strane prema sudiji *M.* niti su se podvodile pod širi kontekst, što je takođe uključivalo i drugog advokata i drugog sudiju. Pored toga, mada su primjedbe koje je iznio *g. Morice* zaista imale negativnu konotaciju, iste su se ticale navodnih propusta učinjenih u sudskoj istrazi, što je pitanje na koje bi advokat inače trebalo da može da skrene pažnju javnosti.

Kada se radi o očuvanju autoriteta pravosuđa, Sud je uočio da primjedbe *g. Moricea* nisu mogle ugroziti ispravno vođenje sudskog postupka. Mada su sudije imale obavezu da poštuju diskreciju i mada je moglo biti neophodno da se zaštite od uveliko štetnih i neosnovanih napada, to nije moglo imati efekat kojim bi se pojedincima zabranjivalo da iznesu svoje stavove o stvarima od javnog interesa u vezi s funkcionisanjem pravosudnog sistema putem iskazivanja vrijednosnog suda uz dovoljan činjenični osnov. Dalje, iz istih razloga, nije se moglo smatrati ni da je osuda podnosioca mogla poslužiti za očuvanje autoriteta pravosuđa. Sud je uprkos tome istakao potrebu za očuvanjem autoriteta sudstva, kao i za osiguravanjem odnosa između različitih protagonista pravosudnog sistema zasnovanih na uzajamnom uvažavanju i poštovanju.

U pogledu argumenta koji je iznijela Vlada u pogledu mogućnosti korišćenja raspoloživih pravnih lijekova pred nadležnim sudovima, a ne medijima, radi vođenja odbrane njegovog klijenta, Sud je konstatovao da je prvobitna namjera podnosioca bila da ovo pitanje razriješi korišćenjem raspoloživih pravnih sredstava. On je upućivao na Odjeljenje za optužnice pri pariškom Žalbenom sudu, ali tek nakon što je takvo pravno sredstvo (pravni lijek) bilo iscrpljeno, Odjeljenje za optužnice više nije bilo u poziciji da takve pritužbe preispituje, s obzirom da su iz rada na predmetu već

bile izuzete sudije *M. i L. L. Štaviše*, zahtjev za sprovođenje istrage upućen Ministarstvu pravde nije mogao biti okvalifikovan kao pravni lijek, nego kao običan zahtjev za sprovođenje administrativne istrage u skladu s njegovom diskrecionom odlukom. Sud je dodatno konstatovao da protiv *g. Moricea* nije pokrenut disciplinski postupak po osnovu njegove izjave date za štampu.

Kada se radi o izrečenim sankcijama, Sud je ponovio da su pri procjenjivanju srazmjernosti uplitanja sama priroda i težina izrečenih kazni takođe bili faktori koje je bilo potrebno uzeti u obzir. Konstatovano je da kažnjavanje *g. Moricea* nije bilo striktno vezano za krivičnu presudu, odnosno da izrečena sankcija nije bila „najblaža moguća”, nego da je imala određen značaj s obzirom na to da se upućivalo na njegov status advokata radi opravdavanja veće težine izrečene kazne.

U pogledu prethodno navedenog, Sud je ocijenio da je presuda protiv *g. Moricea* za saučesništvo u djelu klevete predstavljala nesrazmjerno uplitanje u njegovo pravo na slobodu izražavanja, što je u jednom demokratskom društvu bespotrebno, te je smatrao da je učinjena povreda člana 10.

Član 41

Sud je smatrao da je država Francuska dužna da podnosiocu isplati iznos od 15.000 eura (€) na ime nematerijalne štete, iznos od 4.270 eura (€) na ime materijalne štete i iznos od 14.400 eura (€) na ime troškova vođenja predmeta i postupka.

PRESUDA U PREDMETU MITRINOVSKI PROTIV BIVŠE JUGOSLOVENSKE REPUBLIKE MAKEDONIJE (predstavka broj 6899/12) 30. april 2015.

1. Osnovne činjenice

Podnosilac predstavke, *Jordan Mitrinovski*, makedonski je državljanin rođen 1950. godine koji živi u Skoplju. Ranije je bio sudija Apelacionog suda u Skoplju.

G. Mitrinovski je 6. decembra 2010, kao član tročlanog sudskog vijeća u skopskom Apelacionom sudu, glasao za ukidanje rješenja o pritvoru optuženog i njegovo preinačenje u rješenje o kućnom pritvoru. Tu odluku je osporio državni tužilac, a Vrhovni sud je potom ustanovio da Apelacioni sud nije imao nadležnost da razmatra taj slučaj.

Istog dana, Krivično vijeće Vrhovnog suda, u čijem je sastavu bio predsjednik Suda (*J. V.*), ustanovilo je da su dvojica sudija Apelacionog suda u Skoplju koji su učestvovali u donošenju te odluke, uključujući i *g. Mitrinovskog*, postupili nestručno. *J. V.*, koji je bio član Sudskog savjeta, zatražio

je tada, po funkciji, od Sudskog savjeta da u tom slučaju utvrdi nestručno postupanje podnosioca predstavke i drugog sudije, njegovog kolege.

U maju 2011. godine, Sudski savjet je na svojoj plenarnoj sjednici, na kojoj je učestvovao i *J. V.*, razriješio podnosioca predstavke sudijske funkcije zbog nestručnog postupanja. Pritom je posebno ukazano na odluku od 6. decembra 2010, prilikom čijeg je donošenja *g. Mitrinovski*, kako je rečeno, postupao nestručno.

Podnosilac predstavke se na tu odluku žalio Žalbenom vijeću Vrhovnog suda. Žalbeno vijeće je u septembru 2011. odbilo tu žalbu i potvrdilo odluku Sudskog savjeta kojom je *g. Mitrinovski* razriješen dužnosti sudije.

2. Odluka Suda

Podnosilac predstavke se pozvao na član 6 Konvencije i požalio se da Sudski savjet nije „nezavisni i nepristrasni sud”, budući da su u donošenju odluke Sudskog savjeta o njegovom razrješenju učestvovali predsjednik Sudskog savjeta, koji je bio i član komisije u njegovom slučaju, kao i predsjednik Vrhovnog suda, na čiji je zahtjev pokrenut sporni postupak.

Član 6

Evropski sud je naglasio da se, u skladu s njegovom ustanovljenom sudskom praksom, postojanje nepristrasnosti u smislu člana 6 stav 1 mora utvrđivati kako na osnovu subjektivnog, tako i na osnovu objektivnog testa. Međutim, ne postoji apsolutna granica između tih dvaju testova, pa su čak i svi pojavni oblici važni zato što „pravda ne samo da mora biti izvršena već se mora i vidjeti da je ona izvršena”. Kada nema sudijske nepristrasnosti, to se može negativno odraziti na povjerenje javnosti u sudove.

Evropski sud je primijetio da je Sudski savjet bio sastavljen od 15 članova, od kojih je jedan bio i *J. V.*, po službenoj dužnosti kao predsjednik Vrhovnog suda. Shodno važećim propisima unutrašnjeg prava, odluka Sudskog savjeta o nestručnom postupanju nekog sudije može imati za posljedicu samo razrješenje tog sudije sudijske dužnosti. Svaki član Sudskog savjeta može zatražiti od tog tijela da utvrdi da li je neki sudija postupao nestručno.

U slučaju ovog podnosioca predstavke, zahtjev *J. V.* Sudskom savjetu dostavljen je pošto je Krivično odjeljenje Vrhovnog suda jednoglasno utvrdilo da su dvojica sudija u donošenju odluke od 6. decembra 2010. postupila nestručno. Iako podnosilac predstavke tu nije bio poimence pomenut, bilo je očigledno da Vrhovni sud smatra kako je *g. Mitrinovski* postupio nestručno. *J. V.* je učestvovao u donošenju te odluke i glasao je za nju.

U takvim okolnostima, Evropski sud smatra da je podnosilac predstavke imao legitimni osnov da strahuje da je *J. V.* bio lično ubijeden da podnosilac predstavke treba da bude razriješen zbog nestručnog postupanja prije nego što je Sudski savjet uopšte pristupio razmatranju tog slučaja, čime je otvoreno pitanje subjektivne nepristrasnosti. Na zahtjev *J. V.* pokrenut je postupak pred Sudskim savjetom i on je podnio dokaze i iznio argumentaciju u prilog navodu o nestručnom postupanju sudije podnosioca predstavke. U tom smislu, on se ponašao kao tužilac. Potom je, kao član Sudskog savjeta, odigrao i svoju ulogu u donošenju odluke o njegovom razrješenju.

Evropski sud je stao na stanovište da sistem u kome je *J. V.* učestvovao u donošenju odluke o razrješenju *g. Mitrinovskog* sudijske dužnosti baca objektivnu sumnju na njegovu nepristrasnost prilikom odlučivanja o suštini cijelog slučaja podnosioca predstavke. Iz tih razloga, Evropski sud je zaključio da uloga *J. V.* u postupku nije mogla da prođe ni na subjektivnom ni na objektivnom testu nepristrasnosti.

Shodno tome, Evropski sud je ustanovio da je u ovom slučaju bio povrijeđen član 6 stav 1, jer nije bilo tražene nepristrasnosti Sudskog savjeta prilikom razmatranja slučaja *g. Mitrinovskog*.

Član 41

Evropski sud je presudio da je tužena država dužna da isplati *g. Mitrinovskom* iznos od 4.000 eura na ime nematerijalne štete i 1.230 eura na ime sudskih i ostalih troškova.

PRESUDA U PREDMETU A. K. PROTIV LIHTENŠTAJNA

(predstavka broj 38191/12)

9. juli 2015

1. Osnovne činjenice

Predstavku je podnio *A. K.*, njemački državljanin rođen 1970.

A. K. je od 2004. bio u sporu sa *F. H.* u vezi sa imovinskim pravima nad akcijama u dva akcionarska društva – *EMK* i *EMK Engineering* – registrovanim u Lihtenštajnu. Regionalni sud je na zahtjev *F. H.* decembra 2009. izdao privremeni nalog kojim se zabranjuje da se u Registru nepokretnosti i privrednih društava zavedu promjene vezane za *EMK Engineering* koje su bile usvojene na vanrednom sastanku akcionara. Naime, na tom sastanku je *F. H.* smijenjen sa položaja predstavnika i člana nadzornog odbora te korporacije, a *A. K.* je izabran za direktora kompanije. Kada je Apelacioni sud ukinuo nalog o zabrani na zahtjev *A. K.*, predmet je jula 2010. vraćen na ponovno razmatranje Regionalnom sudu, koji je nakon dodatne istrage izdao novi identični privremeni nalog o zabrani. Druga žalba *A. K.* na nalog odbačena je 23. septembra 2010.

A. K. je oktobra 2010. Ustavnom sudu podnio ustavnu žalbu na odluku Apelacionog suda od 23. septembra 2010. U novembru 2011. obaviješten je da će pet sudija Ustavnog suda – *B., Bu., S., V. i W.* – žalbu razmatrati iza zatvorenih vrata. *A. K.* je tada podnio zahtjeve za izuzeće svih pet sudija, tvrdeći da su pristrasni iz brojnih razloga. Podnosilac predstavke je, konkretno, tvrdio da su neke od tih sudija ranije usvajale odluke na njegovu štetu u povezanim postupcima, odgađale dodjelu njegovog predmeta i diskriminisale njemačke državljane. Podnosilac predstavke je zatim za svakog od pet sudija Ustavnog suda ponaosob tvrdio da nisu nepristrasni i iz još nekih razloga.

Zahtjeve *A. K.* vezane za izuzeće pet sudija zbog pristrasnosti 28. novembra 2011, deset dana po prijemu, odbacio je Ustavni sud, koji je činilo petoro sudija protiv kojih su podnijeti zahtjevi.

Ustavni sud je, u sastavu *B., Bu., V., S. i W.*, decembra 2011. dozvolio ustavnu žalbu *A. K.* u dijelu u kojem se žalio na povredu člana 6 Konvencije zbog nerazumne dužine postupka, dok je ostatak žalbe odbacio.

2. Odluka Suda

Pozvavši se na član 6 st. 1 Konvencije, *A. K.* se žalio da pet sudija određenih da odlučuju o njegovom predmetu nisu nepristrasni iz razloga koje je predočio Ustavnom sudu i zato što je svaki od spornih sudija učestvovao u odlučivanju o njegovim zahtjevima vezanim za izuzeće ostalih četvoro sudija.

Član 6

Po mišljenju Suda, privremeni nalog u ovom predmetu bio je više od puke zaštitne mjere i morao je biti razmotren kako bi se utvrdilo pravo na upravljanje i predstavljanje akcionarskog društva *EMK Engineering* u vrijeme dok je bio na snazi. Slijedi da se građanski aspekt člana 6 Konvencije odnosi na postupak u kojem je donijet privremeni nalog na koji se podnosilac predstavke žalio, a koji je okončan presudom Ustavnog suda od 19. decembra 2011.

Prilikom utvrđivanja da li su sudije Ustavnog suda koje su odlučivale o predmetu podnosioca predstavke bile nepristrasne, Sud je prvo primijenio subjektivni test – na osnovu ličnog ponašanja konkretnog sudije u određenom slučaju – i primijetio da je *A. K.* osporavao nepristrasnost pet sudija tog suda iz mnogih razloga. Ti su razlozi, s jedne strane, uključivali prigovore koje je podnosilac predstavke iznio protiv svih sudija Ustavnog suda, a s druge strane, *A. K.* je osporavao nepristrasnost svakog od pet sudija Ustavnog suda ponaosob, iz različitih individualnih razloga. Sud je smatrao da ni razlozi koje je podnosilac predstavke predočio kako bi dokazao zbog čega sudije Ustavnog suda smatra pristrasnim, kao ni postupak u kojem su te sudije odbile zahtjeve podnosioca predstavke za njihovo izuzeće zbog pristrasnosti, ne ukazuju na to da je ijedan sudija imao ikakve lične predrasude prema podnosiocu predstavke. *A. K.* naročito nije potkrijepio tvrdnju da ga sudije Ustavnog

suda diskriminišu jer je njemački državljanin. Kada je riječ o objektivnom testu – kojim se utvrđuju garancije dovoljne da isključe sve legitimne sumnje u nepristrasnost – Sud je zaključio da nijedan od brojnih razloga na koje se *A. K.* pozvao kada je osporavao nepristrasnost petoro sudija Ustavnog suda nije dovoljan da izazove legitimne i objektivno opravdane sumnje u nepristrasnost sudija. Sud je, konkretno, smatrao da činjenica da su neke sudije Ustavnog suda već odlučivale u predmetima u kojima je *A. K.* bio strana u postupku i u kojima njegovi zahtjevi nisu bile dozvoljeni ne izaziva legitimne sumnje u njihovu nepristrasnost. Isto tako, navodno odugovlačenje u dodjeli predmeta sudijama ne ukazuje ni na kakav utisak o pristrasnosti.

Sud je zatim razmotrio postupak u kojem je petoro spornih sudija Ustavnog suda odbacilo zahtjeve za izuzeće svakog od njih zbog pristrasnosti i konstatovao da je Ustavni sud o tim zahtjevima protiv svakog sudije ponaosob odlučivao u vijećima sačinjenim od ostalih četvoro sudija, čiju je nepristrasnost *A. K.* takođe osporavao. Prilikom utvrđivanja da li je postupak uticao na nepristrasnost svakog od pet spornih članova Ustavnog suda, Sud je primijetio da je pet sudija Ustavnog suda bilo djelimično osporavano iz različitih razloga, a djelimično iz identičnih razloga, naročito jer su ranije usvajali odluke na štetu podnosioca predstavke u različitim postupcima, kao i zbog svog kolegijalnog odnosa sa bratom protivne stranke. Sud je u svjetlu navedenog smatrao da postupak koji je Ustavni sud odabrao kako bi odbacio zahtjeve *A. K.* otvara pitanje nepristrasnosti sudija, naročito jer su svi oni odlučivali o zahtjevima podnijetim protiv njih po identičnim osnovama, te se čini da su zapravo odbili zahtjeve protiv sebe samih.

Kada je riječ o argumentima koje je podnosilac predstavke naveo kako bi potkrijepio razloge zbog kojih je smatrao sudije pristrasnim, Sud je razjasnio da se činjenica da podnosilac predstavke tvrdi da su sve sudije suda kojima je njegov predmet dodijeljen pristrasni može smatrati pokušajem paralize sprovođenja pravde. Međutim, *A. K.* je u ovom predmetu predočio brojne razloge zbog kojih je smatrao da su različite sudije Ustavnog suda pristrasne, a Sud je uvjeren da su ti razlozi, od kojih se većina odnosila na odnos sudija prema podnosiocu predstavke ili protivnoj strani u predmetnom postupku i u kojima se pravila razlika između pet sudija o kojima je riječ, dovoljno konkretni i da se ne mogu okvalifikovati kao zloupotreba procesnih prava ili kao irelevantni. Pored toga je konstatovao da ni sam Ustavni sud, koji se posebno bavio raznim zahtjevima za izuzeće, nije ove zahtjeve okvalifikovao kao zloupotrebu procesnih prava.

Nadalje, Sud je prilikom razmatranja utiska koji sudovi ostavljaju kako bi mogli da uživaju javno povjerenje nužno u demokratskom društvu konstatovao da su sudije Ustavnog suda odavale utisak da oni sami odlučuju o zahtjevima za sopstveno izuzeće.

Imajući navedeno u vidu, Sud je zaključio da su sumnje podnosioca predstavke u nepristrasnost pet sudija Ustavnog suda bile objektivno opravdane s obzirom na postupak koji su odabrali kako bi odbili zahtjeve za izuzeće zbog pristrasnosti podnijete protiv njih samih. Shodno tome, došlo je do povrede člana 6 st. 1 Konvencije.

Član 41

Sud je konstatovao da zaključak o povredi člana 6 st. 1 Konvencije sam po sebi predstavlja dovoljno pravično zadovoljenje za bilo kakvu nematerijalnu štetu koju je podnosilac predstavke pretrpio. Dosudio je podnosiocu predstavke 1.520 eura na ime troškova i izdataka postupka pred Sudom.

PRESUDA U PREDMETIMA

GEROVSKA POPČEVSKA, JAKŠOVSKI I TRIFUNOVSKI I POPOSKI I DUMA PROTIV BIVŠE JUGOSLOVENSKE REPUBLIKE MAKEDONIJE

(predstavke broj 48783/07, 56381/09 i 58738/09, i 69916/10 i 36531/11)

7. januar 2016.

1. Osnovne činjenice

Ovi slučajevi su formirani na osnovu predstavki petoro sudija koji su makedonski državljani i koji su svi bili razriješeni dužnosti zbog nestručnog postupanja.

U martu 2007. godine, podnositeljicu predstavke u prvom slučaju – gđu *Gerovsku Popčevsku* – razriješilo je Državno vijeće sudija (DVS) – organ nadležan da odlučuje u postupcima o nestručnom profesionalnom postupanju, pošto je preispitao parnični postupak protiv države u kome je podnositeljica predstavke sudila u prvom stepenu. DVS je zaključio da je gđa *Gerovska Popčevska* u tom slučaju pogrešno primijenila procesno i materijalno pravo, a sam slučaj je rješavala mimo utvrđenog redosljeda rješavanja predmeta. U ovom slučaju, pokrenutom na osnovu predstavke gđe *Gerovske Popčevske*, član DVS-a sudija *D. I.* sjedio je u vijeću koje je odlučivalo o razrješenju podnositeljice predstavke.

Podnosiocje predstavke u drugom slučaju, g. *Jakšovskog* i g. *Trifunovskog*, DVS je razriješio sudijske funkcije zbog profesionalno nestručnog postupanja u decembru 2008, odnosno u februaru 2009. DVS je ustanovio da g. *Jakšovski* nije bio revnostan u vođenju jednog građanskopravnog postupka, dok g. *Trifunovski* nije revnosno istražio incident koji se dogodio u pritvorskom centru.

U trećem slučaju, podnosiocje predstavke – g. *Poposkog* i gđu *Dumu* – DVS je u decembru 2009, odnosno u junu 2010. godine razriješio sudijske funkcije zbog profesionalno nestručnog postupanja. G. *Poposki* je razriješen zbog toga što je povrijedio pravila o pravnom zastupanju stranaka u jednoj parnici u kojoj je sudio. Gđa *Duma* je razriješena sudijske funkcije po dva različita osnova: nije uspjela da utvrdi identitet osuđenika u jednom krivičnom slučaju u kome je sudila i nije se izuzela iz krivičnog predmeta u kome je za nju postojao mogući sukob interesa.

Svih petoro podnosilaca predstavki osporilo je odluke o svom razrješenju sudijske funkcije u drugom stepenu, konkretno pred Žalbenim vijećem koje je formirano pri Vrhovnom sudu na *ad hoc*

osnovi u svakom pojedinačnom slučaju. Žalbeno vijeće je odbacilo sve žalbe i potvrdilo odluke DVS-a. G. *Trifunovski* je osporio odluku o svom razrješenju i pred Upravnim sudom, pokrećući upravni spor, ali je njegova tužba odbačena kao neprihvatljiva. Gđa *Gerovska Popčevska* i gđa *Duma* uložile su i ustavne žalbe, koje su odbačene uz obrazloženje da Ustavni sud nije nadležan da ispituje zakonitost odluka DVS-a. Prije svega, kada je riječ o pitanju da li je razrješenje gđe *Gerovske Popčevske* i gđe *Dume* uticalo na njihovu slobodu izražavanja, Ustavni sud je stao na stanovište da se obavljanje sudijske funkcije mora razlikovati od te konkretne slobode, presuđujući da sudijska funkcija podrazumijeva pravo i dužnost suđenja u skladu sa zakonom, kao i da to pravo i dužnost ne spadaju u korpus prava i sloboda o kojima on kao sudska instanica može da odlučuje po Ustavu.

2. Odluka Suda

Svih petoro podnosilaca predstavki pozvalo se na član 6 stav 1 Konvencije i u suštini tvrdilo da organi koji su razmatrali njihove slučajeve – konkretno DVS i Žalbeno vijeće osnovano pri Vrhovnom sudu – nisu bili ni nezavisni ni nepristrasni.

Član 6

Evropski sud je primijetio da je slučajeve svih petoro podnosilaca predstavki razmatrao DVS, na čijim su opštim sjednicama donesene odluke o njihovom razrješenju, a te odluke je docnije preispitivalo Žalbeno vijeće – tijelo sastavljeno od sudija koje obavljaju sudijsku funkciju. U takvim okolnostima, Sud je ustanovio da je član 6 primjenljiv na sporni postupak u svom građansko-pravnom dijelu.

Evropski sud je još jednom ponovio da, po pravilu, nepristrasnost označava nepostojanje predrasuda ili unaprijed utvrđenih i ukorijenjenih mišljenja. Saglasno sudskoj praksi Evropskog suda, nepristrasnost u smislu člana 6 stav 1 mora biti utvrđena kako na osnovu subjektivnog testa – u odnosu na lična uvjerenja ili ponašanja određenog sudije u datom slučaju – tako i na osnovu objektivnog testa – tako što će se utvrditi da li sam sud o kome je riječ i sastav vijeća nude jemstva koja su dovoljna da se na osnovu njih otkloni svaka osnovana sumnja u pogledu nepristrasnosti. Međutim, razlika između tih dvaju testova nije nepobitna, neizbrisiva, pa tako i pojavni oblik može imati određeni značaj, a sudovi u demokratskom društvu moraju podsticati povjerenje javnosti: „Ne samo da pravda mora biti izvršena nego se takođe mora vidjeti da je ona izvršena i zadovoljena.” Konačno, Evropski sud je primijetio da su pojmovi nezavisnosti i nepristrasnosti međusobno tijesno povezani, pa je u ovom slučaju odlučio da je primjereno da pitanja u vezi s njima razmatra zajedno.

Gđa *Gerovska Popčevska*: Evropski sud je primijetio da se odluka o tome da se podnositeljica predstavke razriješi sa sudijske funkcije zasniva na mišljenjima kako Građanskog odjeljenja,

tako i Opšte sjednice Vrhovnog suda. Podnositeljica predstavke je razrješena sudijske funkcije jednoglasnom odlukom Opšte sjednice DVS-a, na kojoj je kao član po službenoj dužnosti učestvovao i sudija *D. I.*, koji je, u svojstvu predsjednika Vrhovnog suda, učestvovao u izradi sudijskog mišljenja Građanskog odjeljenja i izrazio nepovoljno mišljenje o podnositeljici predstavke. Stoga je Sud zaključio da njegovo dalje učestvovanje u spornom postupku koji je vođen pred DVS-om o profesionalno nestručnom postupanju podnositeljice predstavke nije u skladu sa zahtjevom za nepristrasnost saglasno članu 6 stav 1 Konvencije. Slični razlozi su primijenjeni i kada je riječ o učešću tadašnjeg ministra pravde u donošenju odluke DVS-a o razrješnju podnositeljice predstavke, iako je on, kao tadašnji predsjednik Državne komisije za borbu protiv korupcije, tražio da DVS razmotri parnični postupak koji je vodila podnositeljica predstavke. Sud je smatrao da je prisustvo ministra pravde, kao člana izvršne vlasti u tom tijelu, nanijelo štetu nezavisnosti u tom konkretnom slučaju, pa je zaključio da DVS, koji je presuđivao u slučaju *Gerovske Popčevske*, nije bio „nezavisan i nepristrastan tribunal”, kako je to utvrđeno članom 6 stav 1 Konvencije.

G. Jakšovski i g. Trifunovski: Saglasno mjerodavnom domaćem pravu, Evropski sud je uočio da svaki član DVS-a može zatražiti da DVS utvrdi da li je bilo nestručnog postupanja u radu nekog sudije. U konkretnom slučaju, *V. V.* je zahtijevao da se pokrene takav postupak protiv *g. Jakšovskog*, dok je *R. P.* zatražio takav postupak protiv *g. Trifunovskog*. Sud je ustanovio da to što su oba podnosioca ovih tužbenih zahtjeva članovi DVS-a koji su sproveli preliminarnu istragu i tražili da se pokrene sporni postupak, a docnije učestvovali u donošenju odluka o tome da se podnosioci predstavke razriješe sudijske dužnosti predstavlja sistem koji stvara objektivnu sumnju u pogledu nepristrasnosti tih članova prilikom odlučivanja o suštini slučajeva ove dvojice podnosilaca predstavki. Iz tih razloga, Sud je zaključio da je miješanje uloga podnosilaca zahtjeva za pokretanje postupka u kome bi se utvrdilo nestručno postupanje sudije – u slučaju prvog podnosioca predstavke to je bio *V. V.*, dok je u slučaju drugog podnosioca predstavke to bio *R. P.* – u spornom postupku koji je rezultirao razrješnjem podnosilaca predstavke, podstaklo objektivno opravdane i osnovane sumnje u pogledu nepristrasnosti DVS-a. Iz tih razloga, ovdje se radilo o povredi člana 6 stav 1 Konvencije.

G. Jakšovski i g. Trifunovski su se, osim toga, požalili da je Žalbena vijeće osnovano pri Vrhovnom sudu bilo sastavljeno od sudija čija je karijera u potpunosti zavisila od DVS-a. S obzirom na gore navedene razloge, kao i na zaključak da je bilo povrijeđeno pravo podnosilaca predstavke na raspravu pred nezavisnim i nepristrasnim sudom saglasno članu 6 stav 1 Konvencije, Evropski sud je smatrao da nije neophodno da zasebno razmatra i te zahtjeve.

G. Poposki i gđa Duma: Saglasno mjerodavnom zakonodavstvu, svaki član DVS-a može zatražiti od tog tijela da utvrdi da li je uočeno nestručno postupanje nekog sudije. Upravo takav postupak zatražio je *N. H. A.*, član DVS-a, u odnosu na *g. Poposkog*, dok je ministar pravde zatražio takav postupak u odnosu na *gđu Dumu*. Evropski sud je stao na stanovište da su oba pokretača tih postupaka imala prava kao stranke u spornom postupku. Kao i u prethodnom slučaju, Sud je stao

na stanovište da to što članovi DVS-a koji su sproveli preliminarnu istragu i potom tražili da se pokrene sporni postupak, a koji su nakon svega toga učestvovali u donošenju odluka o tome da se podnosioci predstavke razriješe sudijske funkcije predstavlja sistem koji izaziva objektivnu sumnju u nepristrasnost tih članova kada potom odlučuju o suštini slučajeva ovih podnosilaca predstavke. Evropski sud je presudio da miješanje uloga koje u spornim postupcima imaju oni koji su tražili pokretanje takvog postupka, a čija je posljedica bilo razrješenje podnosilaca predstavke njihovih sudijskih funkcija, izaziva objektivno opravdane sumnje u pogledu nepristrasnosti DVS-a, pa se samim tim ovdje radilo o kršenju člana 6 stav 1 Konvencije.

Član 41

U sva tri slučaja Evropski sud je dosudio po 4.000 eura svakom od pet podnosilaca predstavki na ime nematerijalne štete. Pored toga, Sud je dosudio iznos od 900 eura gđi *Gerovskoj Popčevskoj*, iznos 300 eura g. *Trifunovskom*, kao i 150 eura gđi *Dumi* na ime sudskih i ostalih troškova.

UTISAK O NEPRISTRASNOSTI

PRESUDA U PREDMETU

MCGONNELL PROTIV UJEDINJENOG KRALJEVSTVA

(predstavka broj 28488/95)

8. februar 2000.

1. Osnovne činjenice

Maja 1986. godine *Richard McGonnell*, britanski državljanin rođen 1955, uselio se u kolibu-cvjećaru na svom imanju, što je bila privremena mjera usljed finansijskih poteškoća. Njegove probleme su u periodu od 1987. do 1989. godine uvećali mraz i uragani, koji su uništili njegovu ljetinu i neke od staklenika. *G. McGonnell* je podnio različite zahtjeve za dozvolu za promjenu svrhe kolibe, ali su svi oni bili odbijeni, a 6. juna 1995. odbijena je i molba Kraljevskom sudu zbog postojanja razvojnog plana. Slučajem je predsjedavao starješina, koji je takođe imao funkcije u vezi sa izvršnom i zakonodavnom vlašću u Guernseyju. U ovom konkretnom slučaju, starješina je 1990. godine – u vrijeme kada je još bio zamjenik starješine – predsjedavao Skupštini (zakonodavno tijelo ovog ostrva) kada je ona usvojila razvojni plan.

2. Odluka Suda

Žalbe

Podnosilac predstavke se žalio da su postojale tako bliske veze između sudskih funkcija i izvršnih i zakonodavnih uloga starješine da on više nije bio nezavisan i nepristrastan, kako je zahtijevano članom 6 Evropske konvencije.

Član 6

Evropski sud je primijetio da u ovom slučaju nije postavljeno pitanje o konkretnoj pristrasnosti od strane starješine, već je slučaj bio koncentrisan na pitanje da li je starješina odavao neophodan utisak nezavisnosti ili da li je imao neophodnu „objektivnu” nepristrasnost.

Primjenjujući ovaj test na slučaj, Sud je primijetio da je starješina u početku lično i direktno učestvovao u slučaju time što je predsjedavao u Skupštini 1990. godine, kada je relevantni razvojni plan usvojen. On je poslije toga bio predsjednik Kraljevskog suda, koji je juna 1995. odlučivao o molbi podnosioca predstavke da promijeni namjenu kolibe. Sud je smatrao da ovo nagomilavanje funkcija daje povoda sumnjama po pitanju nepristrasnosti starješine dok je zasjedao u Kraljevskom sudu, što je dovelo do povrede člana 6 stav 1 Evropske konvencije.

Član 41

Evropski sud za ljudska prava je na ime troškova postupka dodijelio podnosiocu predstavke 20.913,90 britanskih funti sterlinga.

PRESUDA U PREDMETU SIGURÐSSON PROTIV ISLANDA

(predstavka broj 39731/98)

10. april 2003.

1. Osnovne činjenice

Podnosilac predstavke, *Pétur Thór Sigurðsson*, islandski je državljanin rođen 1954. godine.

U aprilu 1997. godine podnosilac predstavke je izgubio parnicu protiv Narodne banke Islanda. Kasnije se ispostavilo da je suprug sudije *Guðrún Erlendsdóttir*, jedne od sudija vijeća Vrhovnog suda koje je ispitivalo slučaj, bio jedan od žiranata duga koji dužnik nije isplatio Narodnoj banci i 20 drugih povjerilaca, ukupno oko 600.000 €, uključujući 190.000 € duga Narodnoj banci kao jednom od dva najveća povjerioca. Da bi prikupio sredstva za isplatu duga, njen suprug je finansijskom preduzeću u vlasništvu Narodne banke izdao četiri hipoteke na dva imanja koja pripadaju njegovoj supruzi u iznosu od ukupno 160.000 €. Četiri hipoteke su prodane sljedećeg mjeseca drugom finansijskom preduzeću. On je 6. juna 1996. godine potpisao sporazum sa Narodnom bankom prema kome se oslobađa 75% duga uz konačnu isplatu preostalih 25%. Sporazum ga je oslobodio duga Narodnoj banci u iznosu od 132.000 €. *Pétur Thór Sigurðsson* je neuspješno zahtijevao ponovno pokretanje postupka pred Vrhovnim sudom tvrdeći da sudija o kojoj je riječ nije bila nepristrasna.

2. Odluka Suda

G. *Sigurðsson* se žalio da zbog bliske finansijske veze između sudije i njenog supruga sa jedne strane i Narodne banke Islanda sa druge njegov slučaj protiv banke nije bio ispitivan od strane nezavisnog i nepristrasnog suda, kako se zahtijeva članom 6 stav 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Član 6 stav 1

Sud je primijetio da nema dokaza da je sudija *Guðrún Erlendsdóttir* bila lično pristrasna. Međutim, tri okolnosti bi mogle pokrenuti pitanje nepristrasnosti po članu 6 stav 1 Konvencije. Po mišljenju Suda, dug njenog supruga Narodnoj banci u vrijeme donošenja presude u slučaju podnosioca predstavke u aprilu 1997. godine, ukupno oko 30.000 €, može se razumno smatrati za umjeren i ništa ne ukazuje da je to bio finansijski pritisak dovoljan da utiče na njenu nepristrasnost. Nije

izgledalo da su četiri hipoteke izdate finansijskom preduzeću u vlasništvu Narodne banke predstavljale kao takve direktnu finansijsku vezu koja bi mogla dovesti u pitanje nepristrasnost sudije. Međutim, nijedna od ovih okolnosti ne može biti odvojena od trećeg činioca, a to je širi kontekst poravnanja duga između njenog supruga i Narodne banke i uloge sudije *Guðrún Erlendsdóttir* u omogućavanju tog poravnanja. Vjerovatno je da bez obezbjeđenja koje je ona pružila poravnanje duga ne bi bilo izvršeno.

Sud nije bio ubijeđen u tvrdnju Vlade da je poravnanje duga bilo povoljnije od proglašavanja bankrotstva sudijinog supruga i da se ne može smatrati za ličnu uslugu. Naprotiv, čak i pod pretpostavkom da je postignuto rješenje odgovaralo povjericima, on je zaključio da se oprost 75% tako velikog duga morao smatrati veoma povoljnim. Kada su izdate četiri hipoteke i dogovoreno poravnanje duga sa Narodnom bankom, slučaj podnosioca predstavke je već čekao na početak postupka pred Vrhovnim sudom, zbog čega bar izgleda da postoji veza između koraka sudije *Guðrún Erlendsdóttir* u korist svog supruga i ustupaka Narodne banke. Sud nije želio da se bavi pretpostavkama da li je sudija imala lične koristi i nije vidio razlog za vjerovanje da su ona ili njen suprug imali bilo kakav direktni interes u pogledu ishoda parnice između podnosioca predstavke i Narodne banke, ali imajući u vidu vremensku bliskost ovih događaja, podnosilac predstavke je mogao razumno da strahuje da Vrhovni sud nije bio nepristrasan.

Član 41

Evropski sud je dodijelio podnosiocu predstavke 25.000 eura (€) na ime nematerijalne štete i 15.000 eura (€) na ime troškova postupka.

PRESUDA U PREDMETU GAZETA UKRAINA-TSENTR PROTIV UKRAJINE

(predstavka broj 16695/04)

15. juli 2010.

1. Osnovne činjenice

Podnosilac predstavke je ukrajinsko preduzeće, list *Gazeta Ukraina-Tsentr*.

Na jednoj od konferencija za štampu u vezi sa izborom za gradonačelnika u Kirovogradu, održanoj u prostorijama Ukrajinske nezavisne novinske agencije (UNIAN) 12. juna 2002, g. M., lokalni novinar, optužio je jednog od kandidata, g. Y., da je naručio njegovo ubistvo za 5.000 dolara. Prema navodima preduzeća koje je podnijelo predstavku, sličnu informaciju istog dana emitovao je televizijski kanal SPB.

U listu *Gazeta Ukraina-Tsentr* 14. juna 2002. pojavio se članak u kome je opisano šta se događalo

na konferenciji za štampu 12. juna 2002. G. Y. se posebno požalio zbog sljedeće tvrdnje iznijete u tom tekstu: „[g.] M. je optužio [g.] Y. da je naredio njegovo ubistvo” i pritom je pomenuto 5.000 dolara, te je stoga podnio građansku tužbu za klevetu pred Okružnim sudom u Kirovogradu u Lenjinskom okrugu (sud Lenjinskog okruga) protiv preduzeća koje je u ovom slučaju podnosilac predstavke i protiv g. M.

Navodeći da je g. Y. bio predsjednik Regionalnog vijeća sudija Kirovograda i da je mogao da utiče na svakog sudiju u oblasti, g. M. je zatražio od Vrhovnog suda da ustupi predmet nekom od lokalnih sudova u Kijevu, gradu u kome se održavala konferencija za novinare. U trenutku kada je njegov zahtjev djelimično prihvaćen, sud Lenjinskog okruga je već razmotrio slučaj, odbacivši zahtjev g. M. za odlaganje. Taj sud je utvrdio da su informacije predočene u tekstu predstavljale klevetu, da su bile neistinite i da nije bilo potvrđeno da potiču iz zvaničnih izvora. Sud je zaključio da preduzeće koje je podnijelo predstavku ne može biti zaštićeno od klevete i naložio je g. M. da plati oko 9.000 eura i oko 1.800 eura, na ime naknade.

Preduzeće koje je podnosilac predstavke uložilo je žalbu na tu odluku, žaleći se prije svega zbog toga što sudija koji je odlučivao u ovom slučaju nije mogao da bude nepristrasan, jer je neposredno zavisio od g. Y. Pored toga, preduzeće podnosilac predstavke je primijetilo da je riječ o informaciji koja je bila u javnom domenu i bila je dostupna na web-stranici agencije UNIAN, što je činjenica koju je sud zanemario. Preduzeće podnosilac predstavke također je navelo da je g. Y. odbio njegovu ponudu da objavi ispravku prije i za vrijeme trajanja sudskog postupka.

U žalbenom postupku je potvrđena ova sudska odluka, a to je učinjeno i na Vrhovnom sudu u oktobru 2003. godine. Preduzeće podnosilac predstavke isplatilo je dosuđeni iznos.

2. Odluka Suda

Pozivajući se na član 6 stav 1, preduzeće podnosilac predstavke požalilo se zbog toga što domaći sudovi nisu bili nezavisni i nepristrasni. Pozivajući se, osim toga, na član 10, preduzeće podnosilac predstavke požalilo se da je sankcija koja mu je izrečena za klevetu bila nezakonita i da je dosuđena naknada bila nesrazmjerna.

Član 6 stav 1

Sud je ispitao da li se ovdje radilo o odsustvu „objektivne nepristrasnosti” kod ukrajinskih sudija, odnosno da li su postojale neke konkretne činjenice zbog kojih bi se mogle pokrenuti objektivne sumnje u nepristrasnost sudija.

G. Y. je bio na položaju predsjednika Regionalnog savjeta sudija, a iz materijala koje je predočilo preduzeće podnosilac predstavke jasno se vidjelo kakav mogući rizik postoji da se na sudije utiče

prijetnjom disciplinskim postupkom i drugim odlukama koje su tijesno povezane sa njihovom daljom karijerom. Pored toga, odluka Vrhovnog suda o prebacivanju predmeta pred drugi sud posvjedočila je o stvarnom postojanju rizika od pristrasnosti kada je riječ o sudovima u Kirovogradu. Iz tih razloga, strah preduzeća podnosioca predstavke da sudije nisu nepristrasne može se smatrati objektivno opravdanim. Pored toga, viši sudovi su, kada su razmatrali žalbe preduzeća podnosioca predstavke, prenebregli sve takve tvrdnje. Evropski sud je stoga zaključio da se ovdje radilo o kršenju člana 6 stav 1.

Član 10

Nije sporno da su odluke ukrajinskih sudova i izrečena mjera naknade štete koju je preduzeće podnosilac predstavke moralo da isplati predstavljali miješanje u pravo tog preduzeća na slobodu izražavanja. Ovo miješanje je imalo pravni osnov – građanski zakonik – i bilo je dostupno i predvidljivo u svojoj primjeni. Ono je takođe služilo zakonitom cilju „zaštite ugleda ili prava drugih”.

Ukrajinski sudovi su utvrdili da preduzeće koje je podnosilac predstavke i g. *M.* zajednički snose krivicu za to što su g. *Y.* optužili za teško krivično djelo. Ukrajinski sudovi su takođe odbili da oslobode preduzeće koje je podnosilac predstavke odgovornosti za širenje netačnih i klevetničkih informacija, zbog toga što preduzeće nije dokazalo da je objavljena informacija poticala iz nekog zvaničnog izvora. Evropski sud je ustanovio da su navodi koje je iznio g. *M.* bili veoma ozbiljni, posebno u kontekstu pitanja gradonačelničkih izbora u Kirovogradu, o kome su vođene mnogobrojne polemike, i imajući na umu osjetljiv položaj novinara koji izvještavaju o politički osjetljivim temama (u Ukrajini je od 1991. godine život izgubilo 18 novinara).

Ukrajinski sudovi su utvrdili da intervencija g. *M.* nije bila iskrivljeno prenijeta u članku, kao i da je ona bila prezentirana bez komentara ili nepotrebnog naglašavanja, a u kontekstu jednog šireg izvještaja o konferencijama za štampu koje su vezane za izbore. Međutim, kada su ustanovili da su preduzeće koje je podnijelo predstavku i g. *M.* podjednako odgovorni za izjavu koja je, u suštini, potekla od g. *M.*, sudovi nisu dobro odmjerili potrebu za zaštitom ugleda g. *Y.* u odnosu na pravo preduzeća podnosioca predstavke da o izborima objavljuje informacije od javnog interesa. Isto tako, nije predočeno dovoljno razloga za to što su jednako tretirani g. *M.*, koji je dao klevetničku izjavu, i preduzeće koje je podnosilac predstavke i koje je o toj izjavi samo izvijestilo. Pored toga, nije bila uzeta u obzir činjenica da je informacija o kojoj je riječ prije objavljivanja članka bila dostupna na web-stranici, kao što nije bilo razmotreno ni pitanje srazmjernosti miješanja niti mogućnosti koju je preduzeće podnosilac predstavke ponudilo g. *Y.* da odgovori na ono što je objavljeno. Evropski sud je zaključio da je bio prekršen član 10.

Član 41

Na osnovu člana 41 Sud je presudio da Ukrajina mora da isplati preduzeću podnosiocu predstavke

8.400 eura na ime materijalne štete, 5.000 eura na ime nematerijalne štete i 830 eura na ime sudskih i ostalih troškova.

PRESUDA U PREDMETU *KINSKÝ PROTIV ČEŠKE REPUBLIKE*

(predstavka broj 42856/06)

9. februar 2012.

1. Osnovne činjenice

Podnosilac predstavke, g. *František Oldřich Kinský*, bio je državljanin Austrije, rođen 1936. godine, a preminuo u aprilu 2009. godine. Pokretanjem više od stotinu građanskih parnica protiv države, opština i trećih lica pred češkim sudovima nastojao je da povрати svoju imovinu koju mu je Čehoslovačka oduzela nakon Drugog svjetskog rata, a čija je ukupna vrijednost procijenjena na više od 2 milijarde eura.

U spornom postupku, Okružni sud Děčín je u oktobru 2003. godine odbacio tužbu g. *Kinskýja*, ustanovivši da je sporna imovina 1945. godine propisno konfiskovana u skladu sa predsjedničkom uredbom br. 12/1945. U novembru 2005. godine, Vrhovni sud je odbacio žalbu g. *Kinskýja* zbog toga što je podnijeta na osnovu pogrešno primijenjenog prava, smatrajući da se, iako se ne može definitivno utvrditi da je imovina propisno konfiskovana, povrat imovine prenesene na državu prije 1990. godine ne može tražiti u građanskom postupku, nego samo u skladu sa zakonima o restituciji.

Ustavni sud je 18. aprila 2006. godine odbacio ustavnu žalbu podnosioca predstavke u kojoj tvrdi da nije imao pravično suđenje i da je bio diskriminisan. Ustavni sud se pozvao na svoje Mišljenje br. Pl. ÚS-St. 21/05, prema kojem se građanska tužba za utvrđivanje vlasništva ne može koristiti kako bi se zaobišla primjena Zakona o restituciji, te je stoga zaključio da iscrpni argumenti kojima se osporava osnovanost odluka nemaju pravni značaj.

Dok su se pred sudovima vodili postupci, razni članovi Vlade i Parlamenta javno su izražavali neslaganje s tim da se imovina vrati ljudima koji su „očito” bili nacisti, navodeći da se to odnosi i na porodicu g. *Kinskýja*. U jednom intervjuu koji je dao u julu 2003. godine, ministar kulture je izrazio svoje negodovanje u pogledu sudske odluke kojom je prihvaćen zahtjev g. *Kinskýja* u jednom drugom predmetu, te je izjavio da sudije koje presuđuju na sličan način treba da „snose punu odgovornost” za to što je država obavezana da preda imovinu. Pored toga, nekoliko političara, uključujući i predsjednika i premijera, održalo je niz sastanaka na temu građanskih postupaka za restituciju imovine stečene prije 1948. godine, nakon kojih su usvojene preporuke da se izbjegava donošenje sudskih odluka poput one u predmetu g. *Kinskýja*, uključujući i prijedlog zahtjeva Vrhovnom sudu za usklađivanjem različite sudske prakse o ovom pitanju.

U januaru 2004. godine, Ministarstvo pravde je od oblasnih sudova koji su radili na predstavkama g. *Kinskýja* tražilo da mu svakog mjeseca dostavljaju informacije o tim postupcima. Tek u novembru 2007. godine Ministarstvo je dotične sudove obavijestilo da više nije potrebno da mu dostavljaju ove informacije.

Policija je 2004. godine formirala specijalnu radnu grupu sa zadatkom da sprovede istrage o pitanju povrata imovine u predmetima kao što je onaj g. *Kinskýja*. U tom kontekstu, pokrenuta je krivična istraga protiv g. *Kinskýja* i njegovog advokata na osnovu sumnje da su pokušali da počine prevaru tako što su u građanskom postupku namjerno prećutali određene činjenice i informacije, što je išlo u prilog njegovoj tužbi. Policija je ispitala aktivnosti advokata na istraživanju, naročito u državnom arhivu, u kojem je tražio dokaze u prilog građanskoj tužbi svog klijenta. Isto tako, 2004. godine su neko vrijeme nadzirani telefonski razgovori advokata. G. *Kinskýj* i njegov advokat tek su u junu 2006. godine slučajno otkrili da su bili predmet policijske istrage.

Advokat je podnio ustavnu žalbu, pozivajući se na pravo povjerljive komunikacije sa svojim klijentom i osporavajući snimanje njegovih telefonskih razgovora. U septembru 2007. godine, Ustavni sud je poništio nalog za nadziranje telefonskih komunikacija i naložio policiji da uništi sve snimke tih razgovora, smatrajući da u slučaju g. *Kinskýja* nije postojala razumna sumnja o počinjenom krivičnom djelu.

2. Odluka Suda

Dana 18. oktobra 2006. godine podnesena je predstavka Evropskom sudu za ljudska prava.

Pozivajući se na član 6 (pravo na pravično suđenje) i na član 1 Protokola 1 (zaštita imovine), podnosilac predstavke je tvrdio da nije imao pravično suđenje i da su time povrijeđena njegova imovinska prava.

Član 6 stav 1

U razmatranju ovog predmeta, Sud je prvo pristupio ispitivanju toga da li je dovedena u pitanje nepristrasnost sudija, kao što tvrdi podnosilac predstavke. Sud bi mogao razumjeti to što su mediji i političari bili zainteresovani za pitanje povrata imovine koja je konfiskovana pre 1990. godine putem redovnih tužbi za utvrđivanje vlasništva, s obzirom na to da bi njihovo prihvatanje moglo dovesti do povrata imovine vrijedne milijardi eura, i to ne samo g. *Kinskýju* nego i mnogim drugim ljudima. Sud se stoga složio sa češkom Vladom da su sastanci političara sa ciljem iznalaženja rješenja za ovu situaciju bili legitimni, te da nisu sporni prema Konvenciji.

Međutim, razni političari, uključujući i ministra kulture, jasno su pokazali svoj stav o ovakvim predmetima, izrazivši mišljenje da su sudske odluke kojima bi se ovakve tužbe prihvatale

pogrešne i nepoželjne. Još je više zabrinjavalo to što je jedan drugi visoko rangirani političar g. *Kinskýja* povezao sa nacistima i izjavio da bi učinio sve što je u njegovoj moći da njemu i drugim ljudima u njegovoj situaciji onemogućiti da dobiju spor. Obje ove izjave bile su direktno usmjerene ka sudijama koje su odlučivale u ovim predmetima. Iako Sud ne vidi nikakav razlog zašto bi trebalo špekulisati o tome kakve bi mogle biti posljedice ovakvih intervencija na sam tok postupka, ipak je primijetio da su ove izjave date prije donošenja prvostepene odluke, te da nakon 2003. godine nijedna tužba nije prihvaćena. U takvim okolnostima, njegova zabrinutost u vezi sa nezavisnošću i nepristrasnošću sudova nije bila neosnovana.

S obzirom na činjenicu da je Ministarstvo pravde, koje je prema domaćim zakonima ovlašćeno da prikuplja informacije sa ciljem praćenja i ocjenjivanja načina vođenja postupaka u smislu poštovanja principa dostojanstva i ponašanja sudija, redovno primalo informacije od oblasnih sudova o odvijanju postupaka, uključujući i imena sudija, Sud nije mogao a da ne primijeti da je ovo Ministarstvo bilo ovlašćeno da pokrene disciplinski postupak protiv sudija. Mada je primio na znanje tvrdnju Vlade o tome da je Ministarstvo dobijalo samo opšte informacije administrativne prirode i da nije bilo naznaka o zloupotrebama ili pritiscima na dotične sudije, Sud je naglasio da je tu u pitanju bio utisak o nepristrasnosti sudija. Ove aktivnosti su nesumnjivo upozorile sudije na to da se njihovi koraci pažljivo prate.

U vezi sa krivičnom istragom protiv g. *Kinskýja*, Sud je ustanovio da je način na koji je postupak pokrenut i vođen predstavljao očiglednu zloupotrebu. Iako prema češkom zakonu tužitelj u građanskoj parnici nije bio obavezan da sudu dostavi sve dokaze koje ima u posjedu, policija je dobila informacije u tom smislu, pa je tako bila u poziciji da može tačno predvidjeti pravac djelovanja podnosioca predstavke, uključujući i moguće opcije pravne argumentacije i procesnih radnji, sa takvom preciznošću koju bi na drugi način bilo nemoguće postići. Svaki pokušaj da se inkriminiše korišćenje prava stranke u građanskom sporu, a posebno u postupku u kojem je država suprotna stranka, kosi se sa pravom na pravično suđenje.

U svjetlu ovih razmatranja, Sud je zaključio da postupak, uzevši u cjelini, nije ispunio uslove za pravično suđenje i da je došlo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije.

Član 1 Protokol 1

G. *Kinský* se žalio na to da je domaće pravo pogrešno primijenjeno i da on zbog toga nije bio u mogućnosti da vrati imovinu čiji je on pravi vlasnik. S obzirom na to da ovu žalbu nije uložio Ustavnom sudu, Sud ju je odbio zbog neiscrpljenosti domaćih pravnih sredstava.

Član 14

Vežano za žalbu podnosioca predstavke na to da je diskriminisan na osnovu svog porijekla, pošto

je Ustavni sud odbacio njegovu žalbu jednostavnim pozivanjem na svoje Mišljenje br. Pl. ÚS-St. 21/05, Sud je zaključio da nije postojao utisak o proizvoljnom ponašanju, očitaj neopravdanosti ili različitom postupanju prema podnosiocu predstavke. Ustavni sud je dosljedno primjenjivao svoje Mišljenje u svim predmetima u kojima je pokrenuto isto pitanje kao u predmetu g. *Kinskýja*. Stoga je Sud odbio ovaj dio predstavke.

Član 41

Sud je odlučio da je Češka Republika dužna da plati g. *Kinskýju* 10.000 eura na ime nematerijalne štete i 3.830 eura na ime troškova postupka.

British Embassy
Sarajevo

Izdavanje ove publikacije je finansirala Vlada Ujedinjenog Kraljevstva. Međutim, u njoj izneseni stavovi ne odražavaju nužno politiku Vlade Ujedinjenog Kraljevstva.